

Meerjarenplan Basiseducatie:
Focus op geletterdheid
Focus op geletterdheid

Colofon

Titel	Meerjarenplan Basiseducatie: Focus op geletterdheid
Auteur	Ina den Hollander, Matthieu Mes, Riet Thijssen, Christine Clement
Versie	1.0
Datum	27-11-2016
Project	13880.01

CINOP
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800800
www.cinop.nl

© CINOP 2016

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Deel A: Pilots.....	3
1 Hoofdstuk A.1: Verantwoording.....	4
2 Hoofdstuk A.2: Pilot opleiding Basiseducatie niveau 1 voor de doelgroep push-outs en drop-outs	5
3 Hoofdstuk A.3: Pilot opleiding Basiseducatie niveau Instroom voor de doelgroep uitkeringsgerechtigden	10
Deel B: Planning.....	14
4 Hoofdstuk B.1: Overzicht Meerjarenplan 2017 - 2021	15
5 Hoofdstuk B.2: Planning voorbereidingsjaar 2017	22
6 Hoofdstuk B.3: Pilotjaar 1: 2018.....	40
7 Hoofdstuk B.4: Pilotjaar 2 en 3: 2019 (en 2020)	47
Deel C: Advies en begroting	52
8 Hoofdstuk C.1: Advies awareness raising en werving deelnemers.....	53
8.1 Algemene informatie; Wat is bewustwording (awareness raising)?.....	53
8.2 Vindplaatsen van deelnemers aan de Basiseducatie	55
8.3 Welke tools adviseren wij voor Aruba?.....	56
8.4 Enkele ideeën en suggesties voor 'key messages'	58
8.5 Verdere aanbevelingen	58
9 Hoofdstuk C.2: Advies monitoring en evaluatie	59
10 Hoofdstuk C.3: Kostenbegroting Voorbereidingsjaar 2017 en indicatieve meerjarenbegroting.....	67
Bijlagen.....	71
1. Advies Kwaliteitsstandaard docenten Basiseducatie Aruba	
2. Advies kwaliteitsstandaard aanbieders Basiseducatie Aruba	
3. Handreiking andragogisch didactisch handelen docenten Basiseducatie	

Inleiding

Voor de verdere sociaaleconomische ontwikkeling van Aruba is een goed geschoolde bevolking die beschikt over voldoende basisvaardigheden om te kunnen participeren op de arbeidsmarkt en in het maatschappelijk en persoonlijk leven van groot belang. In het meerjarenplan voor de regeerperiode 2013 – 2017 krijgt het volwassenenonderwijs een grote rol in de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de bevolking.

Met het project 'Basiseducatie: Focus op Geletterdheid' zal in de komende jaren een stelsel voor Basiseducatie op Aruba worden ingericht.

De Directie Onderwijs van Aruba heeft aan CINOP Advies gevraagd in het kader van dit project een Adviesnota en een Meerjarenplan op te stellen voor de inrichting van een stelsel voor Basiseducatie op Aruba.

In dit Meerjarenplan wordt voor de implementatie van het stelsel voor Basiseducatie, zoals dat geadviseerd wordt in de Adviesnota, een implementatieplan uitgewerkt voor de periode 2017-2022. Daarin is 2017 een voorbereidingsjaar en worden in de jaren 2018, 2019 en 2020 pilots uitgevoerd om tenslotte in 2021 alle opleidingen uit te voeren en te evalueren.

In het Meerjarenplan zijn conform de opdracht vanuit de TOR Basiseducatie: Focus op Geletterdheid de volgende onderdelen opgenomen:

- Beschrijving van de pilots die vanaf 2018 worden uitgevoerd.
- Planning voor de projectfase 2017-2022.
- Advies voor de bewustwordings- en wervingscampagne
- Advies monitoring en evaluatie
- Begroting
- Advies kwaliteitsstandaard docenten Basiseducatie
- Advies kwaliteitsstandaard aanbieders Basiseducatie
- Handreiking andragogisch didactisch handelen docenten Basiseducatie

Deel A: Pilots

1 Hoofdstuk A.1: Verantwoording

In het Meerjarenplan zullen in de periode 2018 – 2021 een aantal pilots worden uitgevoerd in het kader van de implementatie van het stelsel voor Basiseducatie op Aruba.

In overleg met de Directie Onderwijs Aruba (DEA) worden in dit document twee pilots uitgewerkt voor twee van de drie opleidingen die zijn gedefinieerd in de Adviesnota voor de inrichting van het stelsel voor Basiseducatie, zoals dat is opgenomen in deel B van de Adviesnota.

Voor de keuze voor de opleidingen die in de pilotperiode zullen worden uitgevoerd en uitvoerig geëvalueerd en voor de keuze voor doelgroepen die zullen worden geworven om aan deze pilots deel te nemen is gekeken naar een groot aantal aspecten. Daarin zijn de uitkomsten van de workshops op de Startconferentie in augustus 2016 en de aanbevelingen in het Rapport van Bevindingen¹ meegenomen.

Belangrijk is dat de doelgroepen die deel zullen nemen aan de pilots een grote en herkenbare groep vormen die relatief makkelijk kan worden geïdentificeerd en benaderd. Het traject moet in principe snel te ontwikkelen en voor te bereiden zijn, zodat in het pilotjaar 2018 gestart kan worden. Dit betekent dat er voorzieningen moeten zijn voor uitvoering (gebouw, materialen et cetera) en gekwalificeerde docenten die het traject kunnen uitvoeren.

Omdat de opleidingen Basiseducatie moeten aansluiten op andere opleidingen in het beroepsonderwijs en het algemeen vormend onderwijs voor volwassenen (vanaf nu het volwassenenonderwijs genoemd) is het ook belangrijk dat een pilot qua uitstroom aansluit op een vervolg dat in 2018 al functioneert. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat deelnemers worden opgeleid in een pilot in 2018 voor vervolg in een niveau 1 of 2 opleiding volgens de nieuwe kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs voor volwassenen, als die opleiding in het schooljaar 2019/2020 nog niet van start gaat.

Om zoveel mogelijk ervaring op te doen is het voornemen om in het jaar 2018 twee pilots uit te voeren voor twee opleidingen:

- 1 Een pilot voor de opleiding Instroom.
- 2 Een pilot voor de opleiding Basiseducatie niveau 1.

Op basis van bovenstaande overwegingen is gekozen voor de volgende doelgroepen voor de te starten pilotopleidingen:

- De pilot voor de opleiding Instroom richt zich in eerste instantie op volwassenen die in een uitkeringssituatie zitten. Het kan daarbij gaan om volwassenen die werkloos zijn of om volwassenen die om andere redenen zijn aangewezen op een uitkering.
- De pilot voor de opleiding Basiseducatie niveau 1 voor de doelgroep push-outs² en drop-outs.

¹ De laatste versie van het Rapport van Bevindingen is als bijlage bij de Adviesnota opgenomen.

² Op Aruba vindt op dit moment een discussie plaats over de definitie van push- en drop-outs. In het kader van deze pilots gaan wij uit van een doelgroep deelnemers tussen de 17 en 23 jaar die het onderwijs hebben verlaten zonder diploma (EPB, MAVO of HAVO) en alsnog in het volwassenenonderwijs een diplomagerichte opleiding willen volgen.

2 Hoofdstuk A.2: Pilot opleiding Basiseducatie niveau 1 voor de doelgroep push-outs en drop-outs

A.2.1 Specificering van de doelgroep die bediend wordt

In principe zijn alle opleidingen in het beoogde stelsel van Basiseducatie bedoeld voor alle doelgroepen. De opleidingen Basiseducatie niveau 1 en Basiseducatie niveau 2 hebben drie uitstroomprofielen. Voor de opleiding Instroom geldt dit niet.

De opleidingen Basiseducatie niveau 1 en niveau 2 bestaan uit een basisdeel (talen, rekenen en digitale vaardigheden) en uit een keuzedeel voor de uitstroomprofielen ER, PR en MR³. De keuzedelen voor de uitstroomprofielen zorgen ervoor dat voor verschillende leerwensen en uitstroomperspectieven van deelnemers op maat gedifferentieerd kan worden.

In het kader van de uitvoering van de pilots is er voor gekozen om de opleiding te ontwikkelen voor specifieke doelgroepen, in het geval van de opleiding Basiseducatie niveau 1 zijn dat de doelgroepen push-outs en drop-outs.

Push-outs:

Hier gaat het om oud-leerlingen uit het initieel onderwijs dat verzorgd wordt door EPB, die door formele regels (passeren leeftijdsgrens van 17 jaar) uit het regulier onderwijsbestel gevallen zijn. Niet vanwege motivatie of hun resultaten, maar veelal op formele gronden.

Drop-outs:

Leerlingen die om persoonlijke redenen of vanwege bepaalde omstandigheden de reguliere opleiding van Mavo, Havo of EPB voortijdig zonder diploma hebben verlaten. De redenen daarvoor kunnen zeer divers zijn: motivatie, thuissituatie, persoonlijke problemen, verslaving, uit huis plaatsing, schulden of een combinatie van deze of andere factoren.

Leeftijdsindicatie:

Het gaat hier om jongvolwassenen in de leeftijd van 17-23 jaar.

A.2.2 Doelstelling van het traject in termen van opbrengsten voor de deelnemers

Gezien de leeftijdscategorie zou terugkeer naar het onderwijs voor deze doelgroep een eerste optie kunnen zijn. Dat zou betekenen dat voor deze doelgroep vooral het keuzedeel voor het uitstroomprofiel ER in de pilot moet worden uitgewerkt. Het valt echter niet uit te sluiten dat sommigen daartoe niet meer te motiveren zijn, of dat het niet past bij hun persoonlijke situatie of dat ze een voorkeur hebben voor een combinatie van leren en werken. Het kan dus zijn dat in de loop van het traject blijkt dat voor hen het keuzedeel voor het uitstroomprofiel PR relevanter is dan het uitstroomprofiel ER. Beide keuzedelen moeten dus in het voorbereidingsjaar uitgewerkt worden.

De belangrijkste opbrengsten van deelname aan deze opleiding voor de deelnemers zijn:

- Toegangsrecht op instroom in het eerste jaar van de Avond- Mavo of een beroepsopleiding op niveau 2.
- Basisvaardigheden zijn zodanig op niveau dat deelnemers goed zijn toegerust om aan de vervolgopleiding deel te nemen.

³ ER: educatieve redzaamheid, PR: professionele redzaamheid, MR: maatschappelijke redzaamheid

- Inzicht in eigen niveau en mogelijkheden
- Versterking van leermotivatatie en beroepsinteresse.
- Erkenning van positie als leerder in nieuwe stelsel (pionier die laat zien weer wat te willen).

In het kader van opbrengsten van leertrajecten voor deelnemers is in verschillende gesprekken ook aan de orde geweest dat ook beloning een belangrijke motivatie kan zijn voor deelnemers om deel te nemen aan volwassenenonderwijs. De relatie tussen erkenning van de kwalificaties die met het stelsel voor Basiseducatie kunnen worden verkregen en de doorvertaling daarvan in arbeidsvoorwaarden is een onderwerp dat besproken kan worden in het op te richten platform Overheid, Onderwijs en Arbeidsmarkt.

A.2.3. Het instroomniveau en het te bereiken uitstroomniveau

Instroomniveau:

- Het niveau aan het begin van de opleiding ligt tussen niveau Instroom en 1F voor taal en rekenen.

Uitstroomniveau:

- De deelnemers hebben een volledige kwalificatie gehaald voor de opleiding Basiseducatie niveau 1. Dat betekent dat ze alle onderdelen van zowel het basisdeel als het keuzedeel met een voldoende hebben afgesloten. Zoals aangegeven in paragraaf A.2.2 is het mogelijk dat deelnemers uiteindelijk toch niet kiezen voor vervolgonderwijs maar voor toeleiding naar de arbeidsmarkt of een combinatie van leren en werken. In dat geval kunnen ze in plaats van een volledige kwalificatie ook kiezen voor deelkwalificaties of deelcertificaten⁴ voor verschillende vaardigheden. Voor het vaststellen van het behaalde niveau zal een gevalideerde toets ontwikkeld moeten worden voor een af te geven certificaat of diploma. Daarnaast zal gewerkt worden met voortgangstoetsen, om de ontwikkeling van het leerproces van deelnemers door in beeld te brengen.

A.2.4 De vaardigheden die in de opleiding moeten worden aangeboden

Basisdeel

De deelnemers volgen alle onderdelen uit het basisdeel van de opleiding Basiseducatie niveau 1, zoals deze worden gedefinieerd in de Adviesnota in hoofdstuk B.1:

- Papiamento, alle vaardigheden.
- Een tweede taal. In de Adviesnota is opgenomen dat voor deelnemers die naar het vervolgonderwijs willen, als tweede taal de instructietaal van de vervolgopleiding verplicht moet zijn. In de meeste gevallen zal dat voorlopig Nederlands zijn).
- Rekenen
- Digitale vaardigheden

Daarnaast volgen ze de onderdelen die worden vastgesteld voor het keuzedeel. In de adviesnota zijn deze voorlopig benoemd.

Keuzedeel ER:

- Een vak-module van de opleiding die men in het vervolgonderwijs wil gaan volgen.

⁴ Zie hiervoor hoofdstuk B.1 van de Adviesnota.

- Studievaardigheden.
- Loopbaanbegeleiding (LOB).
- Een kennismakingsstage in het voorkeursberoep.⁵

Het heeft de voorkeur dat een deelnemer naast de twee verplichte talen ook nog een Daarnaast kan iemand ook nog een derde taal kiezen.

Uiteindelijk is het niet de bedoeling dat elke deelnemer dit hele programma volgt. Door een goede intake en toetsing kan worden vastgesteld welke vaardigheden mogelijk al op het niveau van Basiseducatie niveau 1 beheerst worden. Zoals in de Adviesnota beschreven, wordt hiervoor een Unit voor intake, diagnose en Loopbaanbegeleiding ingericht (Unit IDL).

Voor het bepalen van het niveau zal verkend moeten worden welke reeds bestaande of nog te ontwikkelen toetsen gebruikt kunnen worden.

A.2.5 Het inhoudelijke programma

De basis voor het curriculum wordt gevormd door de Eindtermen Basiseducatie Aruba⁶, in ieder geval voor wat betreft het keuzedeel.

De hierboven genoemd onderdelen van het keuzedeel zijn een voorlopig advies en moeten in het voorbereidingsjaar definitief worden vastgesteld en inhoudelijk worden ingevuld.

Gezien de leeftijd van de deelnemers (boven de 17 jaar) en de voor sommigen vaak negatieve schoolervaringen moet een inhoudelijk zo uitdagend en aantrekkelijk mogelijk programma worden samengesteld, waarbij zoveel als mogelijk praktijkonderdelen, opdrachten of stages worden ingevuld. Hierdoor wordt bereikt dat de leerling beter ervaart waarvoor hij leert.

A.2.6 Organisatorische aspecten

Stages en praktijk

Voor deze deelnemersgroep wordt een intensief programma voorgesteld, waarbij naast de theorievakken een belangrijk deel wordt ingevuld met opdrachten die de jongeren buitenschools uitvoeren.

Samenwerking met bedrijven die open staan voor deze doelgroep en bereid zijn mee te werken aan kennismakingsstages is van groot belang. Mogelijk kan ook het departement van Arbeid een rol vervullen in het organiseren van commitment vanuit het bedrijfsleven.

Ook kan actief verkend worden of werkgevers waar jongeren nu misschien (tijdelijke) baantjes hebben actief betrokken kunnen worden en gestimuleerd kunnen worden stageplek te zijn. Het gaat dan met name over opdoen van ervaring met, en het aanleren van extra vaardigheden uit het keuzedeel. die de leerling beter in staat stellen hun motivatie (weer) te leren ontdekken.

Afhankelijk van de uitkomsten van het behoeftenonderzoek zoals dit in dit Meerjarenplan is voorzien voor het voorbereidingsjaar 2017 en gesprekken met belangrijke stakeholders

⁵ Let op: de hier genoemde inhoud van de keuzedelen zijn overgenomen uit de Adviesnota. Zij moeten bij de uiteindelijke inrichting van het stelsel nog worden vastgesteld.

⁶ Zie hiervoor de Adviesnota hoofdstuk B.2

zoals de Kamer van Koophandel, AHRA en AHATA, particuliere bedrijven en toekomstige uitvoerders kan worden vastgesteld welke invulling van het programma aansluit op de praktijk van de arbeidsmarkt en passend is voor de doelgroep. Het Platform van vertegenwoordigers van onderwijs, arbeidsmarkt en overheid dat in het kader van de invoering van de nieuwe kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs in oprichting is, kan mogelijk die functie vervullen.

Lestijden

Het geniet de voorkeur deze groep zoveel mogelijk nog overdag les te geven. Inhoudelijk is de afstemming met de programma-ontwikkeling van de opleidingen voor het nieuwe stelsel van beroepsonderwijs voor volwassenen op niveau 1 (Entree) en 2 relevant. Daarnaast zal een vergelijkbaar aanbod van deze opleiding, mogelijk in beperktere vorm in de avonduren aangeboden worden. Bijvoorbeeld voor degenen die naast de opleiding aan het werk zijn of voor een doelgroep ouderen die als tweede-kans onderwijs alsnog de draad wil oppakken in het beroepsonderwijs of op de Avond Mavo. Hier kan in de meerjarenplanning van de pilots ruimte voor kunnen worden geschapen, mede afhankelijk van de uitkomsten van het behoeftenonderzoek.

Intensiteit van het programma

De intensiteit van het programma kan groot zijn als er voldoende variatie in activiteiten is. Gedacht wordt aan 4 dagdelen school gebonden invulling (lessen taal, rekenen en digitale vaardigheden, opdrachten voor de extra vaardigheden in het keuzedeel) en 3 tot 4 delen stage of opdrachten, die plaatsvinden buiten de eigen school, zoals in de bibliotheek, tijdens de stage bij een werkgever of in de vervolgopleiding et cetera. Belangrijk is dat naast lessen door docenten voor de verschillende vaardigheden, deelnemers ook begeleid worden op hun stageplek (praktijkbegeleider) en in hun leerproces op school en in de praktijk, vanuit school (leerlingbegeleider/coach).

Groepsgrootte en omvang pilot

De groepsomvang ligt bij voorkeur tussen de 12 en 15 deelnemers per groep. Het aantal te starten groepen in de pilot met dit programma moet nog bepaald worden. Voor een inhoudelijke evaluatie van het programma en voor het in kaart brengen wat het rendement van de opleidingen is, is het belangrijk over een periode van enkele jaren meerdere groepen te starten. Het beoordelen van de effectiviteit van het stelsel en de opleidingen binnen dat stelsel mag niet gebaseerd worden op een te klein aantal groepen of een te beperkt aantal deelnemers. De aanbeveling is daarom dat meerdere groepen worden gestart, door de modulaire opbouw is het ook mogelijk meerdere groepen in één kalenderjaar te laten starten, bijvoorbeeld na elke periode van 13 weken⁷.

A.2.7 Projectorganisatie: beschrijving van rollen en taken van de partners die betrokken zijn

Voor de projectorganisatie is vanuit DEA een voorstel gedaan voor een tijdelijke projectorganisatie die gedurende de 5 jarige ontwikkelingsfase van het stelsel van Basiseducatie inhoudelijk en procesmatig verantwoordelijk is voor het ontwikkelen van

⁷ Voor een uitleg over groeps grootte en indeling van een schooljaar in periodes, zie hoofdstuk C.1 van de Adviesnota.

het aanbod. Dit voorstel is opgenomen als bijlage bij hoofdstuk B.3 van de Adviesnota en wordt nog eens kort weergegeven in dit Meerjarenplan bij de planning van het voorbereidingsjaar 2017.

De precieze invulling van rollen en taken moet in het voorbereidingsjaar worden uitgewerkt door de projectcoördinator en de werkgroepen die de pilots gaan voorbereiden.

A.2.8 Intake en assessment procedure

In de Adviesnota is aangegeven dat voor intake, diagnose en loopbaanbegeleiding een Unit IDL wordt ingericht. Deze wordt verantwoordelijk voor de intake en diagnose voor de deelnemers aan de pilots.

Voor een beschrijving van die Unit verwijzen we naar hoofdstuk B.1.1. van de Adviesnota en de schema's in de Adviesnota op pagina 14 en 15.

De planning van werkzaamheden van deze unit en de start van intake en diagnose voor de pilotopleidingen die in 2018 starten is in dit Meerjarenplan beschreven in de planning voor het voorbereidingsjaar 2017.

Het is belangrijk dat in de Unit IDL de kenmerken van de deelnemers (zoals tot welke doelgroep zij behoren, wat het eerder behaalde opleidingsniveau is, e.d.) op een eenduidige manier worden vastgelegd, die aansluit op andere datasets die bijvoorbeeld door het CBS worden gehanteerd, zoals de indeling in de ISCED-niveaus. Hierdoor kan de monitoring van het stelsel zodanig gebeuren dat bruikbare beleidsinformatie kan worden verzameld. Dit proces zal in nauwe samenspraak tussen projectleiding en de werkgroep monitoring moeten worden afgesproken.

A.2.9 Bewustwordingscampagne

Het is belangrijk om in het voorbereidingsjaar draagvlak te verwerven onder stakeholders die een rol kunnen spelen in de uitvoering van de pilot. Dit kan zijn omdat ze als opleiding gevraagd zullen worden kennismakingsstages te helpen organiseren of deelnemers uit de pilotgroep mee te laten lopen in een vak van de opleiding. Het kan ook gaan om bedrijven die gevraagd worden stages te organiseren, maar ook de toeleverende scholen en instanties die deelnemers begeleiden.

In hoofdstuk 8 van dit Meerjarenplan worden hiervoor suggesties, een stappenplan en instrumenten aangedragen die in de pilot kunnen worden uitgewerkt tot een activiteitenplan.

A.2.10 Wervingscampagne voor deelnemers aan de pilots

Hiervoor verwijzen we naar hoofdstuk 8 van dit Meerjarenplan waar, net als voor de bewustwordingscampagne, suggesties, een stappenplan en instrumenten worden aangedragen.

A.2.11 Indicatieve kostenberekening

Zie hiervoor de meerjarenbegroting in hoofdstuk 9 van dit Meerjarenplan.

3 Hoofdstuk A.3: Pilot opleiding Basiseducatie niveau Instroom voor de doelgroep uitkeringsgerechtigden

A.3.1 Specificering van de doelgroep die bediend wordt

Zoals beschreven voor de pilot voor de opleiding Basiseducatie niveau 1 geldt ook hier dat de opleiding Instroom in principe bedoeld is voor alle doelgroepen. De opleiding Instroom wijkt af van de opleidingen Basiseducatie niveau 1 en 2 omdat hiervoor geen uitstroomprofielen zijn gedefinieerd en dus ook geen keuzedelen.

Voor de opleiding Instroom is in het kader van de uitvoering van de pilot gekozen voor de doelgroep volwassenen met een zeer laag opleidingsniveau en die afhankelijk zijn van een uitkering. Het kan gaan om volwassenen die slechts enkele jaren basisschool hebben gevolgd en/of volwassenen waarvan de kennis van de basisschool op het gebied van basisvaardigheden als taal en rekenen is weggezaakt.

Een deel van de volwassenen die werkloos zijn maar recent nog hebben gewerkt kunnen waarschijnlijk relatief snel worden toegeleid naar de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld vanuit overheidsbeleid). Om meer kans te maken op een baan moeten zij daarvoor hun basisvaardigheden versterken.

Het kan ook gaan om mensen met een verdere afstand tot de arbeidsmarkt, die nog niet of gedurende lange tijd niet hebben gewerkt en zeer laag opgeleid zijn. Voor hen zal het noodzakelijk zijn eerst hun basisvaardigheden op orde te krijgen om verdere stappen te kunnen zetten. Hier kan het gaan om mensen die bijvoorbeeld te maken hebben gehad met verslavingsproblematiek of tijdelijke arbeidsongeschiktheid.

Een deel van de doelgroep kan bestaan uit immigranten, die voor 1 of meer talen willen deelnemen.

Zoals reeds in de Adviesnota is aangegeven (hoofdstuk B.1.1 over het opleidingsstelsel op pagina 12 en 13) is niveau Instroom ook bedoeld voor analfabeten die technisch gealfabetiseerd zijn. Voor hen moet echter een apart traject worden ingericht en moet zorgvuldig worden afgewogen wanneer zij in het regulier traject kunnen instromen.

Het advies is om het kader van het eerste pilotjaar dit voortraject en de aanpassingen in de opleiding Instroom die voor deze doelgroep eventueel nodig is nog niet uit te werken. Dit kan wel worden voorbereid in 2018, als de pilots voor de opleidingen Basiseducatie niveau Instroom en Basiseducatie niveau 1 worden herhaald en uitgebreid voor meerdere doelgroepen.

Leeftijdsindicatie: 23 jaar en ouder

A.3.2 Doelstelling van het traject in termen van opbrengsten voor de deelnemers

Gezien de leeftijd is het afmaken van de basisschool of een middelbare school geen optie en dus is een opleiding in de Basiseducatie voor hen het meest geschikt.

Omdat het om uitkeringsgerechtigden gaat zal de overheid vooral aansturen op financiële zelfredzaamheid van deelnemers door verwerving van een positie op de arbeidsmarkt.

Om te kunnen functioneren op de arbeidsmarkt moet wel erkend worden dat het niveau

Instroom in principe niet voldoende is. Daarvoor zullen deelnemers moeten doorstromen naar de opleiding Basiseducatie 1.

Het is van belang te erkennen dat in deze doelgroep ook volwassenen zitten met een verre afstand tot de arbeidsmarkt. Voor een aantal kan ook blijken dat zij uiteindelijk moeite hebben het doelperspectief (werk) te halen. Het kan dus best zo zijn dat voor een deel van de doelgroep de opbrengst van het traject vooral bestaat uit het zelfstandiger kunnen functioneren in het persoonlijk en maatschappelijk leven en het winnen van zelfvertrouwen.

De belangrijkste opbrengsten van deelname aan deze opleiding voor de deelnemers zijn:

- Toegangsrecht op instroom in de opleiding Basiseducatie niveau 1 voor 1 of meerdere vaardigheden.
- Meer zelfvertrouwen en zelfredzaamheid.
- Inzicht in eigen niveau en mogelijkheden en het (weer) hebben van motivatie om zichzelf te ontplooien en verder te leren.

In het kader van opbrengsten van leertrajecten voor deelnemers is in verschillende gesprekken ook aan de orde geweest dat ook beloning een belangrijke motivatie kan zijn voor deelnemers om deel te nemen aan volwassenenonderwijs. Net als voor de pilot voor de opleiding Basiseducatie niveau 1 geldt ook hier dat de relatie tussen erkenning van de kwalificaties die met het stelsel voor Basiseducatie kunnen worden verkregen en de doorvertaling daarvan in arbeidsvoorwaarden is een onderwerp dat besproken kan worden in het op te richten platform Overheid, Onderwijs en Arbeidsmarkt.

A.3.3 Het instroomniveau en het te bereiken uitstroomniveau

Instroom:

- Niveau onder Instroom-niveau, voor alle of voor een deel van de vaardigheden.

Uitstroom:

- Net als bij de pilot voor de opleiding Basiseducatie niveau 1 zijn er twee mogelijkheden. De deelnemers hebben een volledige kwalificatie gehaald voor de opleiding Instroom en dat betekent dat ze alle onderdelen daarvan met een voldoende hebben afgesloten. Maar het kan ook zijn dat deelnemers alleen kiezen voor bepaalde vaardigheden, bijvoorbeeld omdat zij gezien hun persoonlijke omstandigheden of hun leercapaciteit niet in staat zijn de hele opleiding te volgen. Dit laatste kan natuurlijk ook komen omdat bij de intake is gebleken dat ze niet alle vaardigheden hoeven te doen omdat sommige vaardigheden wel op niveau Instroom zijn afgetoetst. Dan is het behalen van dekkwalificaties voldoende.

A.3.4 De vaardigheden die in de opleiding moeten worden aangeboden

In principe volgen de deelnemers alle onderdelen van de opleiding:

- Papiamento, alle vaardigheden
- Een tweede taal naar keuze (afhankelijk van de moedertaal als het om immigranten gaat en/of voorkeur van de deelnemer, of op basis van de sector op de arbeidsmarkt waarin men zou willen werken, zie hiervoor de casus in de Adviesnota op pagina 24)
- Rekenen

- Digitale vaardigheden

Uiteindelijk is het niet de bedoeling dat elke deelnemer dit hele programma volgt. Door een goede intake en toetsing kan worden vastgesteld welke vaardigheden mogelijk al op het niveau Instroom beheerst worden. Zoals reeds bij de vorige pilot is beschreven, wordt hiervoor de Unit IDL ingericht.

In principe moet het ook mogelijk zijn om vaardigheden op een hoger niveau te volgen, als men het niveau van Instroom voor die vaardigheid al beheerst. In de setting van de pilots, waarbij het stelsel voor Basiseducatie nog niet volledig operationeel is, zullen de mogelijkheden daarvoor relatief beperkt zijn.

A.3.5 Het inhoudelijke programma:

De basis voor het curriculum vormen de Eindtermen Basiseducatie Aruba⁸.

Gezien het lage niveau van de deelnemers en voor velen vaak negatieve schoolervaringen moet een inhoudelijk zo uitdagend en aantrekkelijk mogelijk programma worden samengesteld, waarbij zoveel als mogelijk de eigen context uitgangspunt is voor de keuze van materialen en opdrachten. Ook buitenschoolse opdrachten of korte stages kunnen worden ingericht.

A.3.6 Organisatorische aspecten

Intensiteit van het programma

Voor deze deelnemersgroep wordt, gezien het feit dat ze in een uitkeringssituatie zitten, een voltijds programma voorgesteld van 10 uur per week (zie hiervoor hoofdstuk B.3 in de Adviesnota over het financieringsstelsel).

Samenwerking met bedrijven en instellingen die open staan voor deze doelgroep en bereid zijn mee te werken aan kennismakingsstages moet worden onderzocht.

Afhankelijk van de uitkomsten van het behoeftenonderzoek zoals dit in dit Meerjarenplan is voorzien voor het voorbereidingsjaar 2017 en gesprekken met stakeholders, bedrijven en toekomstige uitvoerders kan worden vastgesteld welke invulling van het programma aansluit bij de doelgroep, maar ook welke randvoorwaarden hierbij van belang zijn.

Groepsgrootte

De groepsomvang ligt bij voorkeur tussen de 8 en 12 deelnemers

A.3.7 Projectorganisatie: beschrijving van rollen en taken van de partners die betrokken zijn

Voor de projectorganisatie is vanuit DEA een voorstel gedaan voor een tijdelijke projectorganisatie die gedurende de 5 jarige ontwikkelingsfase van het stelsel van Basiseducatie inhoudelijk en procesmatig verantwoordelijk is voor het ontwikkelen van het aanbod. Dit voorstel is opgenomen als bijlage bij hoofdstuk B.3 van de Adviesnota en wordt nog eens kort weergegeven in dit Meerjarenplan bij de planning van het voorbereidingsjaar 2017.

⁸ Zie hiervoor de Adviesnota hoofdstuk B.2

De precieze invulling van rollen en taken moet in het voorbereidingsjaar worden uitgewerkt door de projectcoördinator en de werkgroepen die de pilots gaan voorbereiden.

A.3.8 Intake en assessment procedure

In de Adviesnota is aangegeven dat voor intake, diagnose en loopbaanbegeleiding een Unit IDL wordt ingericht. Deze wordt verantwoordelijk voor de intake en diagnose voor de deelnemers aan de pilots. Het is belangrijk dat de Unit IDL de kenmerken van deelnemers (zoals tot welke doelgroep zij behoren, wat het eerder behaalde opleidingsniveau is, e.d.) op een eenduidige manier vastlegt, zodanig dat de informatie aansluit op andere datasets die bijvoorbeeld door het CBS worden gehanteerd, zoals de indeling in de ISCED-niveaus. Hierdoor kan de monitoring van het stelsel zodanig gebeuren dat bruikbare beleidsinformatie kan worden verzameld. Dit proces zal in nauwe samenspraak tussen de projectleiding van het project Basiseducatie: Focus op Geletterdheid en de werkgroep monitoring moeten worden afgesproken.

Voor een beschrijving van die Unit IDL verwijzen we naar hoofdstuk B.1.1. van de Adviesnota en de schema's in de Adviesnota op pagina 14 en 15.

De planning van werkzaamheden van deze unit en de start van intake en diagnose voor de pilotopleidingen die in 2018 starten is in dit Meerjarenplan beschreven in de planning voor het voorbereidingsjaar 2017.

A.3.9 Bewustwordingscampagne

Belangrijk is om in het voorbereidingsjaar draagvlak te verwerven onder stakeholders die een rol kunnen spelen in de uitvoering van de pilot. Dit kan zijn omdat ze als opleiding gevraagd zullen worden kennismakingsstages te helpen organiseren of deelnemers uit de pilotgroep mee te laten lopen in een vak van de opleiding. Het kan ook gaan om bedrijven die gevraagd worden stages te organiseren, maar ook de toeleverende scholen en instanties die deelnemers begeleiden.

In hoofdstuk 8 van dit Meerjarenplan worden hiervoor suggesties, een stappenplan en instrumenten aangedragen die in de pilot kunnen worden uitgewerkt tot een activiteitenplan.

A.3.10 Wervingscampagne voor deelnemers aan de pilots

Hiervoor verwijzen we naar hoofdstuk 8 van dit Meerjarenplan waar, net als voor de bewustwordingscampagne, suggesties, een stappenplan en instrumenten worden aangedragen.

A.3.11 Indicatieve kostenberekening

Zie hiervoor de meerjarenbegroting in hoofdstuk 9 van dit Meerjarenplan.

Deel B: Planning

4 Hoofdstuk B.1: Overzicht Meerjarenplan 2017 - 2021

Hieronder is in schema een totaalplanning opgenomen voor alle activiteiten die uitgevoerd moeten worden in het kader van de implementatie van het Meerjarenplan voor het project Basiseducatie: Focus op Geletterdheid. In de linker kolom een overzicht van alle onderdelen, in de kolommen daarnaast de activiteiten die per jaar voor deze onderdelen moeten worden uitgevoerd.

Het Meerjarenplan beslaat een periode van vijf jaar, waarvan het eerste jaar een voorbereidingsjaar is, vervolgens drie pilotjaren en tenslotte een afsluitend jaar waarin proefgedraaid kan worden met het volledige stelsel van drie niveaus en alle onderdelen uitgebreid moeten worden geëvalueerd en bijgesteld.

In de hoofdstukken 4 en 5 wordt voor het voorbereidingsjaar en het eerste pilotjaar een uitgebreide planning opgenomen en waar nodig toegelicht. Voor de andere pilotjaren 2019 en 2020 is een globale planning beschreven in hoofdstuk 6.

De totaalplanning heeft als doel om inzichtelijk te maken hoe het proces globaal gepland is over de hele periode. De detailplanningen per jaar kunnen worden gezien als een uitgebreid activiteitenoverzicht per jaar, die als basis kunnen dienen voor het opstellen van een op te stellen projectplan door de aan te stellen projectcoördinator.

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
Inrichting projectorganisatie	Zie planning 2017	Projectorganisatie blijft in aangepaste vorm bestaan: Zie hiervoor pilotjaar 2018	Projectorganisatie blijft in aangepaste vorm bestaan: Zie hiervoor pilotjaar 2019	Projectorganisatie blijft in aangepaste vorm bestaan: Zie hiervoor pilotjaar 2020	Overgang van projectorganisatie naar staande organisatie
Aanvullend onderzoek en dataverzameling t.b.v. vaststellen kengetallen en bekostigingssystematiek	Werkgroep instellen. Verdere data analyse uitvoeren voor huidige en toekomstige deelnemers stelsel Basiseducatie.	Dataverzameling voortzetten. Eerste analyses n.a.v. uitvoering pilots en uitvoering Unit IDL.	Als in 2018	Als in 2018	Volgens reguliere cyclus.

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
	Kengetallen vaststellen.				
Doelgroepenonderzoek	Onderzoek onder zittende deelnemers huidige stelsel. Onderzoek onder potentiële nieuwe deelnemers.			Eventuele herhaling doelgroepenonderzoek.	
Verdere inrichting stelsel Basiseducatie en inbedding in onderwijswet- en regelgeving	Werkgroep installeren Besluitvorming voorbereiding omtrent opname in wet- en regelgeving. Aansluitingsregelingen ontwerpen. Werkgroep toetsing en examinering instellen.	Eerste uitvoering stelsel voor de 2 pilots. Evaluatie pilots en bijstelling. Evaluatie en bijstelling proces van toetsing/examinering.	Eerste uitvoering van derde pilot, inclusief evaluatie en bijstelling. Herhalen twee eerste pilots voor andere doelgroepen.	Alle opleidingen worden weer uitgevoerd, nu voor alle mogelijke doelgroepen.	Stelsel wordt definitief vastgesteld en opgenomen in wet- en regelgeving.
Doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba	Instellen werkgroep experts. Verder ontwikkelen eindtermen. Uitwerking servicedocumenten. Trainingen ontwikkelen en uitvoeren voor	Indien nodig verdere uitwerking Servicedocumenten. Herhaling trainingen voor ontwikkelaars derde pilot.	Herhaling trainingen indien nodig.		Eindtermen zijn wettelijk vastgesteld.

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
	gebruikers (ontwikkelaars pilotoopleidingen)				
Inrichting opleidingstrajecten en curriculumontwikkeling	2 werkgroepen voor pilot-opleidingen Instroom en BE niveau 1) instellen. Vaststellen inrichting periodes, urentabel etc. Vaststellen inhoud keuzedelen. Globale inhoud per module van 13 weken per opleiding. Detailinvulling 1 ^e periode 13 weken van de 2 pilotoopleidingen. Selecteren en ontwikkelen materiaal en startpakket. Inrichting klankbordgroepen.	Detail invulling inhoud pilot 1 en 2 voor de 2 ^e en 3 ^e periode van 13 weken. 3x evaluatie inhoud en inrichting pilotoopleidingen. Bijstelling voor 2 ^e pilotjaar. Uitwerking voortraject voor analfabeten voor de opleiding Instroom. Wergroep instellen voor ontwikkeling pilot 3 (BE niveau 2): werkzaamheden idem als in voorbereidingsjaar 2017 voor de eerste 2 pilots.	Detail invulling inhoud pilot 3 voor de 2e en 3e periode van 13 weken. 3x evaluatie inhoud en inrichting van de derde pilot . Bijstelling voor 3e pilotjaar. Uitvoering voortraject voor analfabeten voor de opleiding Instroom. Evaluatie en bijstelling voortraject analfabeten.	Herhaling uitvoering pilots voor meerdere doelgroepen op basis van bijgestelde inrichting van het programma.	Stelsel is operationeel.

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
Inrichting Unit IDL	Werkgroep instellen Doelstelling formuleren. Werving personeel op basis competentieprofielen. Organisatie inrichten inclusief personeelsprognoses. Instrumenten selecteren. Opstellen werkprocessen en protocollen.	Pilot uitvoering proces Intake, Diagnose en LOB (verlengde intake) Start LOB-traject Evaluatie Verdere uitwerking werkprocessen en instrumenten pilots instroom en 2F	Herhaling c.q. uitbreiding / bijstelling activiteiten van 2018	Herhaling c.q. uitbreiding / bijstelling activiteiten van 2019	Unit is operationeel
Inrichting financieringsstelsel	Instellen werkgroep. Beleidsuitgangspunten formuleren. Begroting opstellen voor pilotjaren en voor periode na Meerjarenplan. Detailbegroting 2017. Onderzoek marktwerking.	Evaluatie en bijstelling bekostigingssystematiek. Verdere analyse leerlingstromen van huidig stelsel naar stelsel BE. Kengetallen en budget pilotjaar 2019 vaststellen. Detailbegroting 2019 vaststellen.	Bewaken voortgang meerjarenbegroting en realisatie	Bewaken voortgang meerjarenbegroting en realisatie	Opstellen meerjaren exploitatiebegroting voor stelsel BE in 2022-2027
Opleiding en nascholing docenten	Instellen werkgroep Kwaliteitsstandaard aanpassen.	Opzetten intervisietraject voor docenten pilotopleidingen.			

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
	Nascholingscursus ontwikkelen en uitvoeren, inclusief selectie materiaal. Werving deelnemers. Uitvoering cursussen. Stappenplan richting een docentenopleiding op basis van opgedane kennis.	Uitvoering praktijk coaching op de werkplek. Bijstellen en uitbreiden nascholingscursus: werkzaamheden als in 2017.			
Pilots voorbereiden	Pilotopleidingen Basiseducatie niveau 1 en Instroom voorbereiden: Projectleider aanstellen, werkgroep instellen, aanbieder selecteren, deelnemers werven.	Pilotopleiding Basiseducatie niveau 2 voorbereiden: Projectleider aanstellen, aanbieder selecteren, werkgroep instellen, werving.	Herhaling werkzaamheden voor wat betreft de organisatie in 2020. Werving deelnemers.	Idem als in 2019. Voorbereiden staande organisatie.	Opleidingen zijn een staande organisatie.
Bewustwordingscampagne geletterdheid en wervingscampagne deelnemers	Instellen van een werkgroep. Vorbereiden 10-stappenplan de campagne voor awareness raising en	Werving deelnemers pilotjaar 2 voor herhaling van de pilots Basiseducatie niveau 1 en Instroom.	Idem als in 2018 voor alle opleidingen BE.	Idem als in 2018 Evalueren wervingsproces en campagne AR.	Uitvoering werkzaamheden volgens draaiboek.

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
	werving voor de 2 pilots in 2018 inclusief vertaling naar een activiteitenplan en planning. Uitvoering awareness raising campagne. Uitvoering wervingscampagne. Evalueren en bijstellen wervingscampagne.	Werving deelnemers voor nieuwe pilot Basiseducatie niveau 2. Evalueren en bijstellen werving. Voortzetten/herhalen campagne AR		Opstellen permanente campagne en draaiboek werving	
Monitoring en evaluatie	Instellen werkgroep monitoring en evaluatie DEA en CBS. Inventarisatie van bestaande, al lopende surveys en dataverzameling. Opstellen plan voor monitoring en evaluatie.	Monitoring van het gekozen bekostigingssysteem, de gehanteerde kengetallen en de data-verzameling zoals die is ingericht in 2017. Zo nodig bijstelling van het begrippenkader, het plan voor monitoring en evaluatie, het protocol	Idem als in 2018	Idem als in 2018	Dataverzameling en analyse is onderdeel van de staande organisatie.

Meerjarenplan FOG 2017-2021 totaalplanning					
Thema's/ activiteiten	2017	2018	2019	2020	2021
	Vorbereidingsjaar	Pilotjaar 1	Pilotjaar 2	Pilotjaar 3	Proefjaar
	Opnemen afspraken voor vastleggen van data voor de monitor en tijdige aanlevering binnen bekostigingsafspraken. Opstellen begrippenkader en instructie dataverzameling. Opstellen protocol verzameling en analyse data / rapportages. Training en instructie gebruikers: aanbieders, IDL e.a.	voor dataverzameling aan het eind van het jaar, na een evaluatie			

5 Hoofdstuk B.2: Planning voorbereidingsjaar 2017

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
Inrichting projectorganisatie implementatie stelsel Basiseducatie Aruba	Aanstellen projectleider Basiseducatie.	Januari	Zie voor nadere toelichting bijlage 2 bij het document voor de inrichting van een Financieringsstelsel in de opgeleverde Adviesnota.
	Aanstellen communicatiemedewerker Basiseducatie 0,5 fte.	April	
	Instellen stuurgroep (DEA,EPE,OAA, Inspectie, Bureau Minister).	Januari	
	Instellen projectwerkgroep monitoring en evaluatie (DEA Onderzoek en Statistiek, CBS, EBA).	Januari	
	Instellen werkgroep inrichting stelsel (beleidsmedewerker ve, Bureau Minister, afdeling Curriculumontwikkeling).	Januari	Voor een berekening van fte's en kosten (waar mogelijk): dit is uitgewerkt in de begroting die in dit Meerjarenplan is opgenomen.
	Instellen werkgroep doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba (afdeling curriculumontwikkeling).	April	
	Instellen werkgroep curriculumontwikkeling (experts van de afdeling curriculumontwikkeling DEA, projectleider BE, projectleiders pilots, docenten met ervaring curriculumontwikkeling en materiaalontwikkeling van de beoogde uitvoeringsorganisaties).	Maart	
		April	
		Maart	
		Maart	
		Mei	

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Aanstellen projectleiders pilots. Aanstellen manager Unit IDL. Instellen werkgroep docentenopleiding (experts IPA, projectleider BE en een klankbordgroep van docenten). Instellen werkgroep inrichting unit IDL (Manager IDL, projectleider BE vertegenwoordiger project BKS, docenten van de uitvoerende instellingen OAA en EPE). Instellen werkgroep financieringsstelsel. Instellen werkgroep awareness raising en werving.		
Verder onderzoek en dataverzameling voor het vaststellen van kengetallen en beleidsvisie aangaande de bekostigingssystematiek	Instelling werkgroep DEA, CBS voor verder onderzoek Onderzoek om te komen tot meer realistische kengetallen omtrent aantallen gediplomeerden, deelcertificaten, kosten per deelnemer, kosten contacturen door dataverzameling en onderzoek van huidige financiële gegevens.	Januari 1 ^e kwartaal	Voor verdere toelichting zie hoofdstuk B.3 over het financieringsstelsel in de Adviesnota
Doelgroepenonderzoek	Voorbereiding onderzoek zittende en potentiële nieuwe doelgroepen toekomstig stelsel Basiseducatie.	1 ^e kwartaal 2 ^e kwartaal	Voor verdere toelichting zie hoofdstuk B.3 over het financieringsstelsel in de Adviesnota

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Onderzoek onder zittende deelnemers volwassenenonderwijs om in beeld te brengen wat hun leerwensen en leermotieven zijn en om te weten te komen welk deel van de huidige deelnemers aan het volwassenenonderwijs qua profiel en qua leerwensen tot de doelgroep van de toekomstige Basiseducatie en/of het beroepsonderwijs voor volwassenen zullen behoren. Onderzoek onder de potentiële doelgroepen van de Basiseducatie, die met het huidige stelsel niet of nauwelijks bereikt worden. Wat zijn hun leerbehoeften en leervragen? Wat zouden voor hen redenen zijn om een traject in de Basiseducatie te volgen?	2 ^e kwartaal	
Organiseren commitment onder belangrijke stakeholders door stakeholderonderzoek en instellen van overlegplatforms.	Inrichten van een platform overheid, arbeidsmarkt en onderwijs om commitment en medewerking aan stages te bewerkstelligen en onderwijsinhouden af te stemmen. Dit kan aansluiten bij eenzelfde platform	3 ^e kwartaal	

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	dat in oprichting is voor de samenwerking tussen beroepsonderwijs, overheid en bedrijfsleven. Inrichten van een zelfde platform van overheid, onderwijs en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.		
Verdere inrichting stelsel BE, positionering in onderwijswetgeving en in onderwijsbestel	Werkgroep instellen, geleid door Ministerie, die beleidsvisie ontwikkelt en besluiten voorbereidt met betrekking tot inrichting en positionering stelsel Basiseducatie. Besluitvorming voorbereiden inzake: • Positionering Basiseducatie in wettelijk kader (landsverordening?) • Bepalen keuzedelen per opleiding, per uitstroomprofiel voor de opleidingen Basiseducatie niveau 1 en 2 • Vaststellen hoe de keuzedelen meetellen voor diplomering	Januari 1e kwartaal 3^e kwartaal	Belangrijk punt hierbij is de aansluiting als het gaat om taal en rekenen.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	- Vaststellen van te behalen deeltkwalificaties en deeltcertificaten per opleiding - Vaststellen hoe de aansluiting van de opleidingen BE op het volwassenenonderwijs (avo en beroepsonderwijs) wordt geregeld (doorstroomrechten) Werkgroep instellen t.b.v. inrichting toetsing en examinering. In dit voorbereidingsjaar moet dit eerste gebeuren voor de 2 opleidingen Instroom en Basiseducatie niveau 1 die worden uitgewerkt t.b.v. de pilots: - Hoe vindt toetsing en examinering plaats. - Wanneer vindt summatieve en wanneer formatieve toetsing plaats en hoe wordt daarin gedifferentieerd tussen het basisdeel van de opleidingen en de keuzedelen voor de uitstroomprofielen. - Hoe stem je dat af op de doelgroep.		

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Meer specifiek: kan het ook gaan om portfolio of proeve van bekwaamheid in de (gesimuleerde) praktijk.		
Doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba	Instellen van een werkgroep van experts van de afdeling curriculumontwikkeling. Uitwerking servicedocumenten bij het Eindtermen Basiseducatie Aruba Het gaat om de documenten Voorbeeldsituaties, Voorbeelden, Deelnemersversie, Begeleidersversie en de tabellen aan het einde van elk hoofdstuk van het document Voortgang waarin tips staan voor docenten. Voor de onderdelen rekenen en digitale vaardigheden van het Eindtermen Basiseducatie Aruba moeten voorbeelden worden uitgewerkt die passen bij de Arubaanse context. Trainingen curriculumontwikkelaars, materiaalontwikkelaars en docenten	Januari 1^e en 2^e kwartaal 1^e kwartaal 2^e kwartaal	Voor een uitgebreide toelichting op deze activiteiten: zie het document Advies Eindtermen Basiseducatie Aruba, dat is opgenomen in de Adviesnota.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
Inrichting opleidingstrajecten en curriculumontwikkeling	Instellen van 2 werkgroepen die elk de inrichting en curriculumontwikkeling van een pilot gaan uitwerken. Vaststelling inrichting opleidingen met betrekking tot: • Periodisering (advies 3 x 13 weken) • Urentabel en roostering vaardigheden per jaar/periode/week, zodanig dat voor alle deelnemersprofielen (smal, breed, voltijds) optimaal kan worden geclusterd Vaststellen globale inhoud vaardigheden keuzedelen, waar mogelijk op basis van wat er al is aan cursussen op Aruba. Inhoud basisvaardigheden talen, rekenen en digitale vaardigheden moet gebaseerd worden op de Eindtermen Basiseducatie Aruba. Beschrijving globale inhoud op jaarbasis en per module van 13 weken.	Maart 1^e kwartaal 2^e kwartaal 2^e kwartaal Eind 2e kwartaal 3^e kwartaal 3^e en 4^e kwartaal	Voor een toelichting op de vast te stellen inrichting van opleidingen, zie hoofdstuk B.3 van de Adviesnota over de inrichting van het Financieringsstelsel. Uitgangspunt voor de inrichting van de opleidingstrajecten van de pilots zijn de pilotbeschrijvingen in deel A van dit Meerjarenplan.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Inrichting klankbordgroepen vanuit stakeholders die meedenken of feedback geven op de globale inhoud en programmering van de opleidingen. Dit kan ook bij de in te richten adviesplatforms worden neergelegd. Detail invulling voor in ieder geval eerste periode 13 weken. Dit biedt de mogelijkheid om gaandeweg en met voortschrijdend inzicht te ontwikkelen. In de uitvoeringsperiode in 2018 kan in de eerste periode de tweede module voor 13 weken worden ontwikkeld en krijgt men optimaal de kans opgedane ervaringen mee te nemen. Het selecteren van bruikbaar materiaal. CINOP heeft meegewerkt aan een materialenscan voor deze doelgroep, waarin van de meeste bestaande materialen op het gebied van taal en rekenen in Nederland aangegeven staat voor welk niveau ze geschikt zijn, welke vaardigheid centraal staat, voor welke doelgroep ze geschikt zijn. Deze	3^e en 4^e kwartaal + verder doorlopend in de hele periode van implementatie 3^e en 4^e kwartaal 3^e en 4^e kwartaal	

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	materialenscan wordt ook doorgegeven aan de werkgroep Curriculumontwikkeling. Aanpassing aan de Arubaanse context. Het ontwikkelen van materiaal op basis van authentiek materiaal uit kranten, tijdschriften, handleidingen en van websites. CINOP heeft Taalkaarten ontwikkeld waarbij de deelnemer strategieën krijgt aangereikt om authentiek materiaal toch volgens het Referentiekader te kunnen doorwerken, al dan niet onder begeleiding van een docent. CINOP geeft de Taalkaarten door aan Aruba. Aanpassing Taalkaarten aan de Arubaanse context. Samenstellen voor elke opleiding, om te beginnen die van de pilots, van een startpakket.		
Inrichting unit Intake Diagnose en loopbaanbegeleiding (IDL)	Werkgroep instellen die de inrichting van de Unit IDL gaat voorbereiden: Beschrijven van doelen, taken, verantwoordelijkheden,	1^e kwartaal 1^e kwartaal Alle kwartalen	Het is aan te bevelen in zo'n werkgroep ook vertegenwoordigers van de aanbieders en van 'toeleverende instellingen' op te nemen.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	bevoegdheden en de positie binnen het onderwijsbestel - Het opbouwen van een netwerk met belangrijke stakeholders in onderwijs, bedrijfsleven, overheidsinstellingen, maatschappelijke organisaties en hulpverlening (bijvoorbeeld als het gaat om de noodzaak tot het inrichten van een zorgstructuur voor speciale doelgroepen zoals jongeren in de jeugdreclassering of jongeren met meervoudige problematiek. - Activiteitenplan opstellen voor 2017 en een voorlopig activiteitenplan voor 2018. - Opstellen competentieprofielen functies in unit IDL en werven personeel unit IDL, als eerste een manager of coördinator. Deze kan vervolgens een deel van de taken uitvoeren in samenspraak met de werkgroep. - Organisatie inrichten op basis van plan in het financieringsstelsel. De inschattingen m.b.t functies en	2 ^e kwartaal 3 ^e kwartaal 4 ^e kwartaal 3 ^e kwartaal 3 ^e kwartaal Medio november 2017	Het advies is wel om sterke regie te houden bij de overheid. Een stuurgroep waarin vertegenwoordigers van stakeholders uit onderwijs, arbeid en maatschappelijk middenveld.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	aantallen fte's zijn gebaseerd op een bestel voor de Basiseducatie dat volledig geïmplementeerd is. Voor 2017 kan volstaan worden met een geringer aantal fte's, afhankelijk van hoeveel deelnemers kunnen instromen in de pilots in 2018 • Ontwikkeling en/of aanschaf instrumenten voor intake en diagnose (t.b.v. pilots Instroom en 1F) • Inrichting van systeem voor dataverzameling en monitoring in overleg met de werkgroep monitoring en evaluatie, zodat meteen begonnen kan worden met het verzamelen van relevante data. • Opstellen werkprocessen en protocollen (idem) • Voorbereiding opstart intake, diagnose en LOB in pilotjaar 1 (start eerste intakes deelnemers)		
Inrichting financieringsstelsel	Instellen werkgroep financieringsstelsel.	Januari 1^e en 2^e kwartaal	Voor nadere toelichtingen zie hoofdstuk B.3 over het financieringsstelsel in de Adviesnota

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Formuleren beleidsuitgangspunten bekostigingssystematiek en voorleggen aan Bureau Minister: • Inbouwen financiële prikkels en sturingsmechanismen • Wel / niet naar resultaatverplichting en bekostiging op basis daarvan • Wel / niet financiering op voorwaarde van inrichting onderwijs op basis van wettelijke Eindtermen Basiseducatie Aruba en andere wettelijke kaders • Vaststellen transitieperiode: hoe lang blijven oude stelsels naast de nieuwe bestaan • Analyse verschuiving leerlingenstromen van huidig stelsel naar stelsel BE en financiële implicaties hiervan voor de huidige aanbieders in het volwassenenonderwijs • Op basis van onderzoek vaststellen van te begroten aantallen, kengetallen en budget voor transitieperiode van 5 jaar en de	4 ^e kwartaal	

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	periode na 5 jaar als het stelsel volledig is geïmplementeerd.		
	Onderzoek marktwerving		
Opleiding / nascholing docenten	Instellen van een werkgroep voor de ontwikkeling van een docentenopleiding voor docenten die gaan werken met doelgroepen van de Basiseducatie.	1 ^e kwartaal	
		1 ^e kwartaal	
	De kwaliteitsstandaard docenten Basiseducatie Aruba, opgeleverd in de Adviesnota, zo nodig verder uitwerken en aanpassen aan de Arubaanse context.	2 ^e kwartaal	
		3 ^e kwartaal	
	Als eerste stap op weg naar een docentenopleiding wordt een nascholingscursus op beperkte schaal ontwikkeld voor de docenten die in 2018 de eerste pilots gaan draaien. De ervaringen die vervolgens in de pilots worden opgedaan kunnen worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van de docentenopleiding.	3 ^e kwartaal	
		3 ^e kwartaal	
		3 ^e kwartaal	

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Ontwikkeling nascholingscursus op hoofdlijnen - Bepalen van de globale inhoud - Bepalen van de vorm (verhouding theorie/praktijk, contacturen en zelfstudie), duur en intensiteit - Curriculumontwikkeling Curriculum uitschrijven Materialen selecteren Werving deelnemers Uitvoeren nascholing	4 ^e kwartaal	
Pilots voorbereiden	Aanbieders selecteren Projectleiders aanstellen per pilot Werkgroepen per pilot formeren Pilot voorbereiden	2 ^e kwartaal 2 ^e kwartaal 2 ^e kwartaal 2 ^e , 3 ^e en 4 ^e kwartaal	Zie hiervoor ook de pilotbeschrijvingen in hoofdstuk ... van dit Meerjarenplan
Bewustwordingscampagne geletterdheid en wervingscampagne deelnemers.	Instellen van een werkgroep die de aanpak van bewustwording en werving gaat uitwerken op hoofdlijnen voor de komende 5 jaar en een gedetailleerde aanpak voor het voorbereidingsjaar 2017 als eerste taak heeft.	1 ^e kwartaal 1 ^e kwartaal	Voor verdere toelichting zie hoofdstuk C.2 over bewustwording en werving in dit Meerjarenplan.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	De werkgroep bereidt volgens onderstaand 10-stappenplan de campagne voor awareness raising en werving voor: 1 Bepalen van de doelstellingen van de bewustwordingscampagne. 2 Bepalen van de targetgroepen die bereikt moeten worden. 3 Bepalen van methoden en communicatiekanalen 4 Bepalen welke partners betrokken worden bij de campagne 5 Bepalen van de 'call to action' 6 Bepalen van de key messages. Dit kan de slogan zijn 7 Plan voor promotie (bv. pers, betrek doelgroep) 8 Inventariseren wat er al loopt, wat de capaciteit is 9 Begroting opstellen 10 Wijze van monitoring en evaluatie van de campagne bepalen. Activiteitenplan en planning van de campagne awareness raising opstellen.	1^e kwartaal 2^e, 3^e en 4^e kwartaal 3^e kwartaal 4^e kwartaal	Dit is een doorlopend proces. Hierbij is nauwe samenwerking met de aanbieders en de Unit IDL voorwaardelijk.

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Uitvoering van de awareness raising campagne volgens activiteitenplan. Activiteitenplan en planning voor een wervingscampagne voor deelnemers aan de pilotopleidingen Instroom en Basiseducatie niveau 1 opstellen. <i>Let op: Kan pas als de globale inhoud van de pilotopleidingen, de inrichting en uitstroommogelijkheden en de aanbieders bekend zijn.</i> <i>Bovendien moet de Unit IDL ingericht zijn.</i> Wervingscampagne deelnemers voor pilot-opleidingen uitvoeren.		
Monitoring en evaluatie	Instellen werkgroep monitoring en evaluatie met vertegenwoordigers van DEA en CBS. Inventarisatie van bestaande, al lopende surveys en andere mogelijkheden voor dataverzameling, bijvoorbeeld via het LVS-systeem. Opstellen plan voor monitoring en evaluatie, bij voorkeur één	1e kwartaal 2e kwartaal 2e kwartaal	Mogelijk dezelfde werkgroep zijn die begin 2017 onderzoek naar data, vaststellen kengetallen en visie bekostigingssystematiek

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	monitoringplan voor alle pilots en deelprojecten om onderlinge vergelijkbaarheid mogelijk te maken. - Zorg ervoor dat het vastleggen van data voor de monitor en tijdige aanlevering binnen bekostigingsafspraken wordt opgenomen als voorwaardelijk voor het verkrijgen van middelen. - Zorg ervoor dat instroom- doorstroom en uitstroomgegevens op persoonsniveau te monitoren zijn om push-outs en drop-outs eerder te kunnen signaleren. Opstellen begrippenkader en instructie voor dataverzameling door aanbieders, Unit IDL en andere betrokken stakeholders. Opstellen protocol: - wie houdt welke data bij - wanneer worden welke data aangeleverd - wie verzamelt data en gaat data verwerken.	2^e kwartaal 3^e kwartaal	

Planning voorbereidingsjaar 2017			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Welke rapportages worden wanneer opgeleverd en aan wie? Training en instructie gebruikers: aanbieders, IDL e.a.		

6 Hoofdstuk B.3: Pilotjaar 1: 2018

Planning 1 ^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
Voortzetting projectorganisatie in aangepaste vorm	In functie blijven: - projectleider Basiseducatie - communicatiemedewerker Basiseducatie 0,5 fte - Stuurgroep - Projectleiders pilots Aanstellen projectleider derde pilot die in 2018 moet worden voorbereid voor de opleiding Basiseducatie niveau 2 en in 2019 moet worden uitgevoerd. Instellen van een werkgroep curriculumontwikkeling voor de voorbereiding van de derde pilot, conform de werkgroepen in 2017 voor de inrichting van de pilots (dit kan ook een voortzetting van de vorige werkgroep zijn). Instellen van een werkgroep curriculumontwikkeling voor de voorbereiding van het voortraject alfabetisering van de opleiding Instroom voor analfabete deelnemers. Eind 2017 wordt voor de volgende werkgroepen vastgesteld of ze hun doelen hebben bereikt en/of verdere tijdsinvestering nog nodig is: - werkgroep doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba - werkgroep financieringsstelsel - werkgroep AR en werving - Werkgroep inrichting Unit IDL De volgende werkgroepen zullen naar alle waarschijnlijkheid worden voortgezet: projectwerkgroep monitoring en evaluatie		

Planning 1^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	werkgroep docentenopleiding		
Verdere inrichting stelsel BE, positionering in onderwijswetgeving en in onderwijsbestel	Eerste uitvoering van het stelsel zoals in 2017 vastgesteld voor de twee pilot-opleidingen. Evaluatie van de uitvoering van het stelsel voor de 2 pilot-opleidingen en mogelijke bijstelling. Evaluatie van het proces van toetsing en examinering zoals dit in de twee pilot-opleidingen is uitgevoerd. Bijstelling en verdere vormgeving van het proces van toetsing en examinering.	1 ^e kwartaal	Voortdurende evaluatie van de uitvoering van de pilots is van belang om snel bijstellingen te kunnen doen en de ervaringen mee te kunnen nemen bij de inrichting van de derde pilot in 2019. Zie ook het onderdeel Inrichting opleidingstrajecten.
Doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba	Indien nodig verdere uitwerking servicedocumenten bij het Eindtermen Basiseducatie Aruba Trainingen curriculumontwikkelaars, materiaalontwikkelaars en docenten die de derde pilot voor het jaar 2019 gaan voorbereiden.		
Inrichting opleidingstrajecten en curriculumontwikkeling	Voor de opleidingen Instroom en Basiseducatie niveau 1 is in 2017 het curriculum voor de eerste periode van 13 weken in detail ontwikkeld. In de eerste periode van 2018 moeten voor beide opleidingen de 2 modules voor de volgende periodes van 13 weken worden ontwikkeld. In de tweede helft van 2018 moet ook het voortraject alfabetisering voor de opleiding Instroom worden ontwikkeld.	1^e kwartaal 3^e 3ⁿ 4^e kwartaal.	

Planning 1 ^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	De twee pilot-opleidingen worden 3 keer inhoudelijk geëvalueerd: 1 keer na 3 maanden, 1 keer na 6 maanden en 1 keer in begin november. November en december kunnen dan gebruikt worden om bijstelling voor het tweede pilotjaar mogelijk te maken en de ervaringen mee te nemen in de inrichting van de derde pilot voor de opleiding Basiseducatie niveau 2.	Begin april, eind juni, begin november.	
	Instellen van een werkgroep die de inrichting en curriculumontwikkeling van de derde pilot voor de opleiding Basiseducatie 2 gaan uitwerken.	2e kwartaal	
	Vaststelling inrichting opleiding Basiseducatie niveau 2: • Periodisering, urentabel en roostering vaardigheden per jaar/periode/week (meenemen ervaringen pilotjaar 1) • vaststellen globale inhoud vaardigheden keuzedelen, waar mogelijk op basis van wat er al is aan cursussen op Aruba • inhoud basisvaardigheden talen, rekenen en digitale vaardigheden moet gebaseerd worden op de Eindtermen Basiseducatie Aruba • Beschrijving globale inhoud op jaarbasis en per module van 13 weken	1 ^e kwartaal	
	Overleg met stakeholders die meedenken en feedback geven op de globale inhoud en programmering van de opleiding Basiseducatie niveau 2. Dit kan ook bij de in te richten adviesplatforms worden neergelegd (zie 2017).	2 ^e kwartaal	
	Detail invulling voor in ieder geval de eerste periode van 13 weken voor de pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2. In 2019 kunnen in de eerste periode de twee andere modules voor de andere periodes van 13 weken worden ontwikkeld.	3 ^e kwartaal	
	Het selecteren van bruikbaar materiaal en het ontwikkelen van materiaal	3 ^e en 4 ^e kwartaal	

Planning 1 ^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Samenstellen voor elke opleiding, om te beginnen die van de pilots, van een startpakket.	3 ^e en 4 ^e kwartaal	
Inrichting unit Intake Diagnose en loopbaanbegeleiding (IDL)	Uitvoering activiteitenplan dat is opgesteld in het voorbereidingsjaar 2017. 3-maandelijkse interne evaluatie en eventuele bijstelling van opgestelde protocollen, processen en ingezette toets- en testinstrumenten. Werving nieuw personeel in verband met uitbreiding werkzaamheden. Uitbreiding instrumenten voor intake en diagnose (met name gericht op de in 2019 uit te voeren pilot voor de opleiding Basiseducatie 2).		
Inrichting financieringsstelsel	Evaluatie en bijstelling van de in 2017 opgestelde beleidsvisie op de bekostigingssystematiek. Verdere analyse verschuiving leerlingenstromen van huidig stelsel naar stelsel BE en financiële implicaties huidige aanbieders Kengetallen en budget voor pilotjaar 2019 vaststellen op basis van opgeleverde gegevens. Detailbegroting 2019 opstellen voor de implementatie van de derde opleiding pilot-opleiding Basiseducatie 2.		

Planning 1 ^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Onderzoek marktwerking		
Opleiding / nascholing docenten	Opzetten intervisie-traject voor docenten in de pilotopleidingen Instroom en Basiseducatie niveau 1. Uitvoering praktijk coaching op de werkplek en evaluatie. Bijstelling en uitbreiding nascholingscursus, in ieder geval gericht op de docenten die in 2019 de pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2 gaan uitvoeren. Curriculum uitschrijven Materialen selecteren Werving deelnemers Uitvoeren nascholing		
Pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2 voorbereiden.	Aanbieders selecteren/vaststellen Projectleider aanstellen Werkgroepen formeren Pilot voorbereiden		
Voortraject alfabetisering voor de opleiding Instroom voorbereiden.	Aanbieders selecteren/vaststellen Projectleider aanstellen		

Planning 1 ^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Werkgroepen formeren Pilot voorbereiden		
Bewustwordingscampagne geletterdheid en wervingscampagne deelnemers.	Campagne bijstellen voor zover die zich richt op dezelfde doelgroepen en intermediairs. Campagne AR en werving uitbreiden wat betreft doelgroepen en intermediairs voor de nieuw op te starten pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2 en voor de pilot met het voortraject alfabetisering van de opleiding Instroom. Activiteitenplan en planning van de campagne awareness raising opstellen. Uitvoering van de awareness raising campagne volgens activiteitenplan. Activiteitenplan en planning voor een wervingscampagne voor deelnemer voor de pilotopleidingen Basiseducatie 2 opstellen en voor de pilot met het voortraject alfabetisering van de opleiding Instroom. <i>Let op: Kan pas als de globale inhoud van de pilotopleiding bekend is.</i> Wervingscampagne deelnemers voor pilot-opleidingen en pilot voortraject alfabetisering uitvoeren.		
Monitoring en evaluatie	Monitoring van het gekozen bekostigingssysteem, de gehanteerde kengetallen en de data-verzameling zoals die is ingericht in 2017.	Naar behoefte monitoren voortgang	Werkgroep Monitoring betrekken en samen met

Planning 1 ^e pilotjaar 2018			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	Zo nodig bijstelling van het begrippenkader, het plan voor monitoring en evaluatie, het protocol voor dataverzameling aan het eind van het jaar, na een evaluatie		Projectleider jaarlijks programma vaststellen.

7 Hoofdstuk B.4: Pilotjaar 2 en 3: 2019 (en 2020)

Hieronder is het pilotjaar 2019 globaal uitgewerkt. In 2019 worden de pilots van 2018 herhaald en een pilot voor de opleiding Basiseducatie 2 voor de eerste keer uitgevoerd. De herhaling van de pilots voor de opleidingen Instroom en Basiseducatie 1 kan worden gebruikt om andere doelgroepen te bereiken, zodat meer ervaring kan worden opgedaan met maatwerk in de inzet van materialen en inhoud van keuzeprofielen. Aan het eind van 2019 zijn dan alle drie de opleidingen in een pilot uitgevoerd.

In 2020 kan de uitvoering van alle drie de opleidingen als pilot worden herhaald, mogelijk weer door verbreding naar andere doelgroepen. Dit uiteraard na bijstelling op grond van de evaluaties van de eerste 2 pilotjaren.

In 2021 kan het hele stelsel worden geïmplementeerd als staand stelsel.

Planning pilotjaar 2019 (en 2020)			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
Voortzetting projectorganisatie in aangepaste vorm	In functie blijven: • projectleider Basiseducatie • communicatiemedewerker Basiseducatie 0,5 fte • Stuurgroep • Projectleiders pilots Eind 2018 wordt voor de volgende werkgroepen vastgesteld of ze hun doelen hebben bereikt en welke tijdsinvestering nog nodig is: • werkgroep financieringsstelsel • werkgroep AR en werving De volgende werkgroepen zullen naar alle waarschijnlijkheid worden voortgezet: • werkgroep curriculumontwikkeling • werkgroep docentenopleiding		

Planning pilotjaar 2019 (en 2020)			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
Verdere inrichting stelsel BE, positionering in onderwijswetgeving en in onderwijsbestel	Eerste uitvoering van het stelsel zoals in 2017 is vastgesteld voor de pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2.	Hele jaar	
	Eerste uitvoering van het voortraject alfabetisering voor de opleiding Instroom zoals dat in 2018 is voorbereid.	Hele jaar	
	Evaluatie van de uitvoering van de pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2 en het voortraject alfabetisering van de opleiding Instroom en mogelijke bijstelling aan het eind van het jaar.	Eind 1 ^e en 2 ^e kwartaal en begin november.	
	Evaluatie van het proces van toetsing en examinering zoals dit in de pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2 is uitgevoerd en voor de herhaling van de pilots voor de opleidingen Basiseducatie niveau 1 en Instroom.		
	Bijstelling en verdere vormgeving van het proces van toetsing en examinering.		
Doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba	Eventueel nog trainingen voor nieuwe curriculumontwikkelaars, materiaalontwikkelaars en docenten die werkzaam zullen zijn in het stelsel voor Basiseducatie. Indien nodig bijstelling van eindtermendocumenten op basis van de uitgevoerde pilots.		
Inrichting opleidingstrajecten en curriculumontwikkeling	Voor de opleiding Basiseducatie niveau 2 is in 2018 het curriculum voor de eerste periode van 13 weken in detail ontwikkeld. In de eerste periode van 2019 worden de 2 modules voor de volgende modules van 13 weken ontwikkeld.	1 ^e kwartaal	

Planning pilotjaar 2019 (en 2020)			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	De pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2 wordt 3 keer dat jaar inhoudelijk geëvalueerd: 2 keer tussentijds en 1 keer begin november. Dit geldt ook voor het voortraject alfabetisering van de opleiding Instroom. November en december kunnen dan gebruikt worden om de opleiding Basiseducatie niveau 2 en het voortraject alfabetisering van de opleiding Instroom inhoudelijk bij te stellen voor de uitvoering in 2020. Voor de nog te ontwikkelen modules moeten, naast beschrijving van het curriculum de volgende activiteiten worden uitgevoerd: • Het selecteren van bruikbaar materiaal. • Het ontwikkelen van materiaal • Samenstellen van een startpakket. Inhoudelijke bijstelling van de twee eerder ontwikkelde opleidingstrajecten die zijn uitgevoerd in 2018 en nogmaals in 2019. Het kan gaan om: • periodisering, urentabel en roostering vaardigheden per jaar/periode/week; • vaststellen globale inhoud vaardigheden keuzedelen; • het curriculum: de beschrijving van de globale inhoud op jaarbasis en per module van 13 weken; • het ontwikkelde en gebruikte materiaal; • het startpakket.	Eind 1e en 2e kwartaal en begin november. nov/dec	
Inrichting Unit IDL	Uitvoering activiteitenplan.		

Planning pilotjaar 2019 (en 2020)			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
	3-maandelijkse interne evaluatie en eventuele bijstelling van opgestelde protocollen, processen en ingezette toets- en testinstrumenten. Werving nieuw personeel in verband met uitbreiding werkzaamheden. Uitbreiding instrumenten voor intake en diagnose.		
Inrichting financieringsstelsel	Kengetallen en budget voor pilotjaar 2020 vaststellen op basis van opgeleverde gegevens. Detailbegroting 2020 opstellen voor de implementatie van de derde pilot-opleiding Basiseducatie niveau 2.		
Opleiding / nascholing docenten	Intervisie-traject voor docenten in de pilotopleidingen Instroom en Basiseducatie niveau 1 en Basiseducatie niveau 2. Uitvoering praktijk coaching op de werkplek en evaluatie. Bijstelling en uitbreiding nascholingscursus tot een nascholingstraject dat standaard in het aanbod van IPA kan worden opgenomen: • Curriculum uitschrijven • Materialen selecteren Werving deelnemers Uitvoeren nascholing		
Bewustwordingscampagne geletterdheid en	Campagne bijstellen voor zover die zich richt op dezelfde doelgroepen en intermediairs.	1 ^e kwartaal	

Planning pilotjaar 2019 (en 2020)			
Onderdeel	Activiteiten	Planning in tijd	Opmerkingen
wervingscampagne deelnemers.	Campagne AR en werving uitbreiden wat betreft doelgroepen en intermediairs voor alle opleidingen Basiseducatie. Activiteitenplan en planning van de campagne awareness raising opstellen. Uitvoering van de awareness raising campagne volgens activiteitenplan. Activiteitenplan en planning voor een wervingscampagne voor deelnemer van alle opleidingen. Wervingscampagne deelnemers voor pilot-opleidingen uitvoeren. Campagnes evalueren.		
Monitoring en evaluatie	Monitoring van het gekozen bekostigingssysteem, de gehanteerde kengetallen en de data-verzameling zoals die is ingericht in 2017. Zo nodig bijstelling van het begrippenkader, het plan voor monitoring en evaluatie, het protocol voor dataverzameling aan het eind van het jaar, na evaluatie.	Naar behoefte vaststellen	Samen met werkgroep Monitoring en projectleider

Deel C: Advies en begroting

8 Hoofdstuk C.1: Advies awareness raising en werving deelnemers

Inleiding

Dit deeladvies is tot stand gekomen naar aanleiding van een literatuurstudie, overleg met de afdeling communicatie van DEA en diverse gesprekken met Arubaanse stakeholders in de periode 15-18 augustus 2016 en 25-27 oktober 2016⁹. Ook zijn actuele Arubaanse onderwijsprojecten met een bewustwordings- en/of wervingscomponent op Aruba bestudeerd, namelijk Appel die ore, Maand van onderwijs, het PSML-project en het Leesbevorderingsproject. De inzichten en opbrengsten uit de literatuurstudie en de gevoerde gesprekken zijn door ons gelegd naast het advies over de invoering van het stelsel en met wat staat in het Meerjarenplan. Zo sluiten de awareness raising en werving goed aan op de voorgenomen activiteiten en plannen.

Dit deeladvies is als volgt opgebouwd:

- Eerst gaan wij in op algemene theoretische kaders en inzichten die bruikbaar zijn voor het opzetten en uitvoeren van een campagne gericht op awareness raising en de werving van deelnemers voor programma's in de Basiseducatie. Deze bieden achtergrondinformatie, houvast en structuur aan de werkgroep die met dit vraagstuk aan de slag gaat. Waar dit kon hebben wij geprobeerd het theoretisch kader steeds al te voorzien van concrete voorbeelden of toepassingen waar bij de ontwikkeling van de pilots aan kan worden gedacht.
- in de laatste paragraaf doen wij enkele concrete suggesties voor 'key messages' die in de campagne gebruikt kunnen worden, ook weer toegespitst op de doelgroepen die als eerste in de pilots bediend zullen worden

8.1 Algemene informatie; Wat is bewustwording (awareness raising)?

Het vergroten van de bewustwording omtrent een probleem en mogelijke oplossingen verloopt in twee stappen. De eerste stap is de bewustwording over het belang en urgentie om een probleem aan te pakken ('sense of urgency'). Deze kan per doelgroep of stakeholder verschillen. Voorbeelden kunnen zijn:

- Voor deelnemers: Zonder opleiding kom ik niet verder in mijn loopbaan.
- Voor werkgevers: Omdat mijn werknemers instructies niet goed kunnen lezen heb ik te hoge faalkosten.
- Voor overheid: Het huidige stelsel van Avondonderwijs levert niet het beoogde rendement in diploma's op en draagt dus niet bij aan onze beleidsdoelstelling voor verhoging van het opleidingsniveau van onze bevolking.

De tweede stap is een oproep om met mogelijke oplossingen aan de slag te gaan ('call to action'). Voorbeelden hiervan kunnen zijn:

- Voor deelnemers: Ga naar het Loket voor Intake, Diagnose en Loopbaan advies en verken je mogelijkheden!

⁹ Deze versie van het adviesstuk is mede tot stand gekomen met dank aan de deelnemers van de focusgroep-bijeenkomst op 26 oktober 2016, waarbij gereageerd is op de conceptversie van dit plan. De deelnemers waren: Lupida Gil en Sandra Browns, Cedehm; Magdali Maduro, FHMD; Sonja Veldhuizen en Frans de Mey, KvK; Lili-Ann Croes en Sharisa Koopmans, DRH; Arais Todd, Directie Onderwijs, Mrl Gibbs, Directie Sociale zaken

- Voor werkgevers: Doe mee in het Platform Basiseducatie en praat mee over de inhoud en het niveau van een taal cursus in uw branche.
- Voor de overheid: Reserveer in de begrotingen voldoende middelen en menskracht om het stelsel van geletterdheid en Basiseducatie planmatig in te voeren.

Op het gebied van geletterdheid en/of volwassenonderwijs zijn nog maar weinig campagnes onderzocht. Wel weten wij op basis van vergelijkbare campagnes wat mogelijke 'key succes factoren' (onder andere ELINET, 2015) zijn voor het succesvol opzetten van een nieuwe bewustwordingscampagne in verband met geletterdheid:

- Zorg dat dat dit onderwerp een gedeelde verantwoordelijkheid wordt van meerdere ministeries en stakeholders en niet alleen van het Ministerie van Onderwijs en Gezin. Betrek relevante stakeholders daarom al in een vroeg stadium om draagvlak en mede-eigenaarschap te verkennen en ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan de AHRA en AHATA voor de scholing van laagopgeleide werkenden in de hotelsector, het Ministerie van Arbeid voor de scholing van push-outs en uitkeringsgerechtigden, et cetera.
- Intermediairs zijn personen of organisaties die een bijdrage leveren aan de bewustwording, maar vooral ook aan de werving van de doelgroep. Een wervingscampagne voor de doelgroep, die niet ondersteund wordt door een campagne om intermediairs bewust te maken, is weinig effectief. Denk aan de mogelijkheid om bemiddelaars van de DPL, huisartsen, medewerkers van bibliotheken en welzijnsinstellingen op Aruba te gebruiken als verwijzers naar de Basiseducatie. Maar ook docenten op de Avond MAVO die verwijzen naar de Basiseducatie als de opleiding te moeilijk is.
- De boodschap moet makkelijk te begrijpen zijn: kies hierbij voor een duidelijke oproep tot actie (maximaal één 'call to action' per doelgroep). Maar kies wel voor verschillende communicatiekanalen en methoden tegelijkertijd; dit geeft de meeste effectiviteit.
- Maak gebruik van zowel feiten als van emoties: ook wel de combinatie van 'facts and faces' genoemd, zoals de verhalen van rolmodellen. Een uitkeringsgerechtigde die na het volgen van een functietraining snel een baan vond, een jongere die via een Leerwerktraject een vaste baan heeft gekregen.
- Het is van belang om awareness raising ook al bij de voorgestelde pilots mee te nemen en te evalueren.

Op basis van vergelijkbare campagnes wordt de volgende procedure aanbevolen, volgens het **10 stappenplan** (ELINET, 2016):

- 1 Bepaal de **doelstelling** van de bewustwordingscampagne. Deze ligt vaak deels al vast, maar het is van belang om deze 'smart' te formuleren. Wat moet er precies bereikt worden? Hoeveel en welke organisaties moeten bereikt en betrokken worden met de campagne? Voorgesteld wordt dit eerste uit te werken voor de pilots (push-outs en drop outs en de pilot uitkeringsgerechtigden).
- 2 Bepaal de **targetgroep**. Welke groep(en) moeten precies bereikt worden en tot actie overgaan? Ook dit moet in eerste instantie uitgewerkt worden voor de beoogde doelgroepen van de pilots (de toekomstige deelnemers) en voor de intermediairs die deze doelgroepen push-outs, drop-outs en uitkeringsgerechtigden kennen en met hen in contact zijn. Tenslotte moeten ook de beslissers in de organisaties die commitment moeten hebben en de uitvoerenden worden bereikt.

- 3 Bepaal je **methoden** en **communicatiekanalen**. Op welke manier wordt de doelstelling behaald?
 Voor de pilot push-outs en drop-outs: in te vullen door de werkgroep samen met de communicatiemedewerker van DEA, op basis van kennis van de lokale context en de doelgroepen op wie de methoden en kanalen ingezet worden voor zowel de awareness raising als werving van deelnemers (matrix vullen).
 Voor de pilot uitkeringsgerechtigden kan dezelfde procedure gevolgd worden.
- 4 Bepaal welke **partners** betrokken worden bij de campagne en de awareness raising. Dit wordt besproken in de werkgroep Awareness raising in het eerste kwartaal, samen met de projectleider.
- 5 Bepaal **call to action**. Tot welke actie wordt opgeroepen? Dit wordt in eerste instantie toegesneden op de twee pilots.
- 6 Bepaal **key messages**. Dit kan de slogan zijn. Voorbeelden hiervan zijn uitgewerkt in de paragraaf 7.4.
- 7 Maak een plan voor **promotie** (bijvoorbeeld benadering van de pers, betrekken doelgroep).
- 8 Regel **financiële bronnen**. In eerste instantie zal hiervoor de personele inzet in fte's belangrijk zijn om het proces op gang te brengen. Later worden de te gebruiken methoden en communicatiekanalen ingevuld. Dan kan in detail worden bekeken welke kosten hier mee gemoeid zijn. Deze moeten in de kosten voor de pilots in het voorbereidingsjaar 2017 meegenomen worden.
- 9 Formuleer **randvoorwaarden** voor Awareness raising en werving. Kijk goed naar wat succesvolle bestaande communicatie- en wervingscampagnes zijn en kijk in hoeverre daar op kan worden aangesloten. Stem dit af met betrekking tot capaciteit (bijvoorbeeld: sluit aan bij wat er al loopt).
- 10 Monitor en **valueer** de campagne. Het monitoren en evalueren van de campagne is van belang, maar wordt vaak vergeten. Indien er sprake is van een jaarlijkse herhaling, pas dan na de evaluatie de activiteit indien nodig aan. Voor de pilots gaat het in eerste instantie om het evalueren van de bereikte doelstellingen met betrekking tot de bewustwording van stakeholders (mate van betrokkenheid, bijdrage die zij geleverd hebben in de campagne, is de boodschap en bewustwording van het belang en de urgentie toegenomen, zo ja waaruit blijkt dit?), de ingezette calls to action (welke oproep is gedaan, door wie, hoe vaak) de inzet en de rol van de in de intermediairs bij de werving (hoe zijn deelnemers aan de pilot 'binnengekomen', wie hebben verwezen vanuit welke organisatie, vanuit welke rol, zijn verwezen deelnemers de juiste gebleken (kwaliteit doorverwijzing)?

8.2 Vindplaatsen van deelnemers aan de Basiseducatie

Voor Aruba zijn -samen met de stakeholders- een groot aantal mogelijke vindplaatsen benoemd. De organisaties verbonden aan deze vindplaatsen kunnen optreden als intermediair.

- Werkgevers; AHRA, AHATA, Kamer van Koophandel.
- DAS, DPL, uitzendbureau's, WGK.
- Gezondheidszorg, welzijn, psychologen, maatschappelijk werk, Witgele Kruis (consultatiebureau), Rode Kruis, de opvoedwinkel.
- Buurthuizen, MFA's, sportverenigingen.

- Bibliotheken, Skol di Arte, Unoca.
- Onderwijs, BSO, kinderopvang (hierbij gaat het om voorverwijzing van ouders waarvan het vermoeden bestaat dat ze laaggeletterd zijn), huiswerkbegeleiding, jongerenwerk.
- Kerkgenootschappen, bv. pastoor, priester, kerkelijke groepen, vrijwilligers.
- Overige ingangen: KIA, YMCA, exp. Di labse, muziekevenementen.
- Eigen omgeving; bijvoorbeeld burens, vrienden, familie.

Voor de pilots zijn de vindplaatsen van de volgende doelgroepen het meest belangrijk:

- Push-outs en drop outs: uit te werken door werkgroep Awareness raising en werving, geadviseerd door relevante vertegenwoordigers van belangrijke vindplaatsen.
- Uitkeringsgerechtigden: hierbij is in elk geval de Directie Sociale Zaken de belangrijkste vindplaats. Daarnaast lijkt het interessant goed te kijken naar de wijze waarop in andere voor de hand liggende vindplaatsen van de doelgroep gekeken wordt hoe de mindset van de doelgroep kan worden beïnvloed. Ook voor het selecteren van die vindplaatsen is kennis van de lokale context op Aruba en kennis van de doelgroep en hun behoeften en gedrag belangrijk. Voorgesteld wordt dat de werkgroep Awareness raising en werving dit uitwerkt.

8.3 Welke tools adviseren wij voor Aruba?

Er zijn vele tools mogelijk om organisaties bewust te maken, maar naar aanleiding van eerdere experimenten in diverse landen bleken bepaalde tools meer of minder effectief te zijn (ELINET, 2016). Ook bleek uit basis van onderzoek uit Nederland welke tools wel of niet effectief waren (bijvoorbeeld tv- en radiospotjes wel, flyers niet). Mede op basis van gesprekken met Arubaanse stakeholders en de communicatieafdeling bevelen wij de volgende tools aan, uitgesplitst naar targetgroep. Wij adviseren op termijn -na de implementatie- de meest effectief gebleken tools voor doelgroepen en intermediairs in alle vier de talen op Aruba in te zetten (Papiamentu, Engels, Spaans en Nederlands).

Tools voor de doelgroep

In de fase van de pilots kan de werkgroep Awareness raising en werving een keuze maken uit de volgende tools. In overleg met de communicatiemedewerker in het project en de leden van de projectgroep die de doelgroep kennen, kan gekeken worden welke tools het meest geschikt zijn:

- Kies voor een laagdrempelige loket voor informatie, waar men met vragen terecht kan, maar ook een assessment kan krijgen (Unit voor IDL, indien operationeel).
- Bellen voor informatie is drempelverlagend; regel daarom een gratis telefoonnummer voor advies en aanmelding (verbonden aan Unit voor IDL, indien operationeel, anders bij uitvoerder pilot).
- Richt websites in en/of apps met info, waaronder over cursussen. Dit kan een extra pagina onder Directie Onderwijs worden. Maak je aanbod heel visueel gericht; bijvoorbeeld foto's, filmpjes en communiceer op maximaal 1F niveau. In de pilotfase kan dit gerichte informatie zijn over de stelselwijziging, maar toegespitst op de twee pilots.
- Maak gebruik van tv: short film en/of onderdeel van een praatprogramma, bijvoorbeeld Dika, Siomara, Geerman.

- Maak gebruik van radio (interview tijdens een praatprogramma, advertenties et cetera).
- Benader de krant, bij voorkeur Diario; interviews, advertenties etcetera.
- Maak gebruik van sociale media (vooral Facebook).
- Stuur popups via SETAR, via smartphone en kabelcommercials uit (zoals bij Crown).
- Maak video's (zowel animatie als real live). Deze kunnen bijvoorbeeld in de bus of op andere veel bezochte plaatsen worden getoond.
- Zet bekende Arubanen in om een boodschap over te brengen (bijvoorbeeld met video's).
- Zet rolmodellen in die worden getraind. Rolmodellen kunnen ook ambassadeurs laaggeletterdheid zijn. Ambassadeurs zijn volwassenen uit de doelgroep die zelf al de stap naar het volwassenenonderwijs hebben gezet en zich inzetten om andere volwassenen te motiveren die stap ook te zetten. Daarvoor moet wel goede begeleiding voor de ambassadeurs worden geregeld. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van organisatiemodellen en trainingen uit diverse landen om als ambassadeur voor de Basiseducatie op te treden.
- Organiseer een themaweek, met diverse activiteiten, zoals een 'Leren is leuk-week'. Dit kan onderdeel zijn van de maand van het onderwijs in oktober.
- Organiseer een Feria di educacion (een onderwijs-fair).
- Reik een jaarlijkse award uit, bijvoorbeeld voor de meest succesvolle cursist.
- Organiseer een wedstrijd: de doelgroep bedenkt de slogan en/of naam van een deelproject.

Tools voor Intermediairs

Eenzelfde exercitie is nodig voor de inzet van tools richting de intermediairs:

- Maak websites en/of apps met info, onder andere over cursussen. Dit kan een extra pagina onder Directie Onderwijs worden.
- Ontwikkel een factsheet met belangrijke feiten.
- Ontwikkel een workshop voor intermediairs/stakeholders (bijvoorbeeld herkennen en doorverwijzen): dit kan ook een train de trainer zijn.
- Maak een checklist met informatie over het herkennen van problematiek.
- Ontwikkel een screener als onderdeel van bijvoorbeeld intake bij DPL. Dit maakt niet alleen deelnemers, maar ook stakeholders bewust.
- Organiseer ieder jaar een Week van het leren, de 'leren is leuk'-week.
- Schenk speciale aandacht aan het werven docenten voor Basiseducatie.
- Reik een jaarlijkse award uit, bijvoorbeeld voor de beste docent.

Tools voor beslissers

- Ontwikkel een factsheet met belangrijke feiten over de urgentie van het stelsel en de pilots.
- Geef voorlichting tijdens een gesprek, in de vorm van een elevator pitch (een kort en krachtig verhaal van maximaal twee minuten), waarbij niet alleen over de feiten verteld wordt, maar ook de impact van (gebrek aan) Basiseducatie op het betreffende beleidsterrein aan de orde komt.

8.4 Enkele ideeën en suggesties voor 'key messages'

Voor de pilot met uitkeringsgerechtigden zouden de volgende boodschappen bruikbaar kunnen zijn:

- Leren? Waarom zou ik?
- Opstap naar werk
- Weer naar school? Maar dan anders!

Voor de pilot push outs en drop outs:

- Grijp je kans!
- Ta Bo Futuro! (het is jouw toekomst)
- Jouw toekomst begint nu!

Enkele ideeën voor 'key messages' voor de intermediairs:

- We kennen allemaal iemand die baat heeft bij deze cursus.
- Neem je verantwoordelijkheid.
- Zullen we het samen doen?
- Alleen samen kunnen we dit probleem aanpakken.
- Geef je werknemers meer zekerheid door meer kennis.
- Het is een win-win situatie, want het is ook goed voor jouw organisatie.

8.5 Verdere aanbevelingen

- Het is van belang de doelgroep te betrekken bij het opbouwen van de awareness raising, en een behoefteonderzoek wordt aanbevolen. Hoe kan en wil de doelgroep het beste bereikt worden?
- De vindplaatsen, communicatiekanalen, et cetera zijn per pilot/deelproject anders. Het 10- stappenplan moet daarom per deelproject steeds opnieuw doorlopen worden.
- Het is aan te bevelen awareness raising en werving onderdeel van subsidieafspraken met stakeholders te maken.
- Als bepaalde termen onderdeel van de campagne zijn, zorg er dan voor dat afspraken over terminologie duidelijk zijn. Kijk bijvoorbeeld goed naar de term 'laaggeletterdheid', deze is niet goed te vertalen in de andere talen.
- Maak zoveel mogelijk gebruik van al lopende projecten, bijvoorbeeld Maand van onderwijs, PSML-project, Leesbevorderingsproject.

9 Hoofdstuk C.2: Advies monitoring en evaluatie

Inleiding

Dit advies is tot stand gekomen naar aanleiding van een literatuurstudie en overleg met de afdeling CBS en DEA op 26 oktober 2016¹⁰. Ook zijn eerdere Arubaanse onderwijsprojecten met een monitoringscomponent bestudeerd. Op basis van deze literatuurstudie, de gesprekken en de analyse van de Adviesnota hebben wij in dit hoofdstuk het advies over de monitoring en evaluatie uitgewerkt. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd:

- Doel van de monitoring en evaluatie
- Situatieschets huidige monitoring in het onderwijs en de volwasseneneducatie
- Aanbevelingen voor de werkgroep Monitoring en evaluatie
- Uitwerking monitor (doel, inhoud (wat meten), door wie, wanneer))
- Stappenplan (theoretisch kader als hulpmiddel voor werkgroep)

Doel

Belangrijkste doelen van de evaluatie en monitoring zijn:

- Het bewaken, evalueren en bijstellen van het proces van invoering van het stelsel voor Geletterdheid en Basiseducatie, op basis van een jaarlijkse voortgangsevaluatie;
- Het vaststellen van de indicatoren, de registratie van gegevens en de taken en verantwoordelijkheden rond deze registratie en de rapportage van de gegevens nodig om het rendement van het stelsel te kunnen meten.

Situatieschets huidige monitoring van het onderwijsniveau

Momenteel is er geen eenduidig overheidsbeleid met betrekking tot onderwijsmonitoring. Dit betekent dat er niet altijd heldere kaders en afspraken bestaan over de dataverzameling en –registratie. Het kan daardoor gebeuren dat een monitor pas ingericht wordt nadat het nieuwe beleid is gestart. Doordat de monitoring en het Stelsel beiden nog ontwikkeld moeten worden, biedt dit een unieke kans de monitoring nog voor de start van de opleidingen goed in te regelen.

Er zijn diverse onderzoeken gedaan of gaande waar het project Focus op Geletterdheid op aan kan sluiten.

- sinds 2011 loopt het 'Arbeidskrachten onderzoek' (Labor Force Survey) van de Directie Arbeid. Het gaat hierbij om een random sample van maar liefst 2000 huishoudens waarbij jaarlijks interviews worden gehouden bij personen ouder dan 15 jaar. Hierbij worden bijvoorbeeld vragen gesteld over het opleidingsniveau en arbeidsstatus. Naar aanleiding van een convenant zal dit onderzoek in ieder geval tot 2020 jaarlijks plaatsvinden.
- Aruba Migration and Integration Survey (AMIS) van het CBS: Het onderzoek is tweemaal (in 2003 en 2016) uitgevoerd door CBS bij migranten die minder dan tien jaar in Aruba woonachtig zijn. Onderzocht wordt onder meer wat hun opleidingsniveau is.

¹⁰ Deze versie van het adviesstuk is mede tot stand gekomen n.a.v. overleg op 26 oktober met Mari-Lou Lejuez en Desiree Helder van CBS.

- Verwacht wordt dat binnenkort een online survey onder jongeren tussen de 16 en 29 jaar wordt gehouden naar de transitie van school naar werk: De 'Jongeren 16+ survey'.
- Gezondheidsonderzoek Aruba van de Directie Volksgezondheid: Random sample om 1% van de bevolking van Aruba te bereiken
- Volks- en Woningtelling van het CBS: op basis van feedback van de Directie Onderwijs over de zelfbeoordelvingsvragenlijst voor het onderdeel Literacy en hun behoefte aan informatie, kunnen gesprekken plaatsvinden om de mogelijkheden te onderzoeken om met een gering aantal vragen het onderdeel onderwijs uit te breiden.
- Panelonderzoek Arbeid van de Directie Arbeid en Onderzoek: Het is wenselijk om in de toekomst een panelonderzoek te doen.

Monitoring onderwijsresultaten

Volwassenonderwijs

Op dit moment worden bij het volwassenenonderwijs in elk geval de aantallen deelnemers per jaar bijgehouden. Verkend moet worden bij de afdeling onderzoek en statistiek van de Directie Onderwijs of de persoonsgegevens van deelnemers ook worden bijgehouden in het databestand Access, bekend als het programma BBP+.

Het resultaat van een bepaald studiejaar wordt nog niet in een rubriek bijgehouden.

Indien de gegevens van de persoon correct zijn ingevuld (dus geen vervuiling van het bestand door het incorrect schrijven van de naam of een andere gegeven van de persoon, het een publieke of door de overheid gesubsidieerde school betreft), kan gezien worden hoe lang iemand onderwijs krijgt en kunnen eventueel de behaalde certificaten zowel per deelnemer als per opleiding en studiejaar worden vastgelegd en gevolgd. Het programma BBP+, kan met een aantal rubrieken uitgebreid worden voor o.a. de Basiseducatie.

Andere onderwijsvormen op Aruba

Op dit moment wordt voor het PO en VO een standaard, zelf ontwikkeld digitaal Leerling Volgstelsel (LVS). Nu gaat het nog om papieren formulieren, maar men is dit stelsel momenteel aan het digitaliseren. Dit biedt in de toekomst de mogelijkheid een digitaal dashboard te ontwikkelen waarmee de scholen zelf kunnen inloggen en nieuwe data eenvoudig kunnen invoeren.

Aanbevelingen voor de monitoring

- Wij bevelen aan om een werkgroep Monitoring en evaluatie in te stellen in 2017 ter voorbereiding van de pilots in 2018. Geadviseerd wordt deze werkgroep ook actief te betrekken bij de monitoring gedurende de meerjaren periode dat pilots worden uitgevoerd. In deze werkgroep is het van belang dat hier mensen in zitten met kennis van monitoring, maar ook stakeholders (ook in verband met het draagvlak). Het is hierbij aan te bevelen het 10-stappenplan uit de laatste paragraaf te gebruiken.
- Richt de monitoring in op zowel het proces van invoering en de voortgang die wordt geboekt, de resultaten van de pilots en de indicatoren die in het ingevoerde stelsel worden gehanteerd;
- Het is aan te bevelen voor één monitoringplan te kiezen, dat over alle pilots en deelprojecten gedurende het meerjarenplan heen kan lopen. Door steeds op dezelfde manier te meten, kunnen de pilots en andere deelprojecten in de toekomst vergelijkbaar zijn en als basis dienen voor het definitieve model na implementatie;

- Bovendien draagt een goed uitgewerkt model van monitoring bij aan de mogelijkheden voor de overheid om te sturen op output, outcome en rendement;
- Maak gebruik van data uit bestaande, al lopende surveys, bijvoorbeeld voor het meten van impact, maar zorg voor een centraal onafhankelijk loket waar de data vastgelegd en gecontroleerd worden op juistheid, kwaliteit en volledigheid. Het loket voor IDL kan naar onze mening die positie vervullen.
- Het is aan te bevelen om het registreren van data en het gebruiken van de monitor binnen subsidieafspraken of als voorwaarde voor bekostiging vast te leggen. Hierbij is het tijdig aanleveren van data een belangrijk onderdeel.
- Een duidelijke aanbeveling is om te verkennen of het LVS (Leerling Volg Systeem) dat al gebruikt wordt op Aruba, aangepast kan worden op het monitoren van de indicatoren van de Basiseducatie. Gebruiken van een reeds ontwikkeld systeem heeft de voorkeur boven de ontwikkeling van een heel nieuw systeem. Met het bestaande LVS kan men gestructureerd jaarlijkse cohorten meten. Gebruik maken van een bestaand systeem zal niet alleen kostenbesparend werken, maar het is bovendien goed dat de doorstroom vanuit het VO op persoonsniveau kan worden gemonitord. Zo zullen drop-outs en push-outs eerder in beeld komen.
- Bij de registratie wordt uitgesplitst naar deeldoelgroepen, zodat het later mogelijk is om hier uitspraken over te doen.
- Om stakeholders goed te kunnen instrueren bij de dataverzameling is het van belang dat begrippen onomstotelijk duidelijk zijn, en alle partijen op dezelfde manier meten. Goede instructie is bovendien zeer belangrijk.
- Aanbevolen wordt dat de unit voor IDL in het LVS de resultaten van haar dienstverlening (uitgebrachte advies, toetsuitslagen) werken. Het is immers mogelijk dat iemand wel een intake krijgt, maar vervolgens niet de Basiseducatie instroomt. Bovendien is het van belang dat de informatie (zoals van toetsen) vanuit de Unit voor IDL voor de onderwijsaanbieder beschikbaar is en de gegevens niet opnieuw ingevoerd hoeven worden zodra het onderwijs start. Bovendien kunnen op deze wijze uitgebrachte adviezen en het uiteindelijke resultaat van deelnemers met elkaar worden vergeleken. Hiermee kan de voorspellende waarde van de adviezen worden gemeten en verbeterd.
- Het is van groot belang dat er duidelijke afspraken komen over de vraag wie straks de data gaat bijhouden en wie hem gaat verwerken? Wat is mogelijk/haalbaar in de toekomst (om op te nemen binnen het meerjarenplan) in verband met taakverdeling/inzet van Directie onderwijs, CBS, partners? CBS heeft aangeboden om nauw betrokken te zijn.

Monitoring en evaluatie systeem FOG (eerste versie)

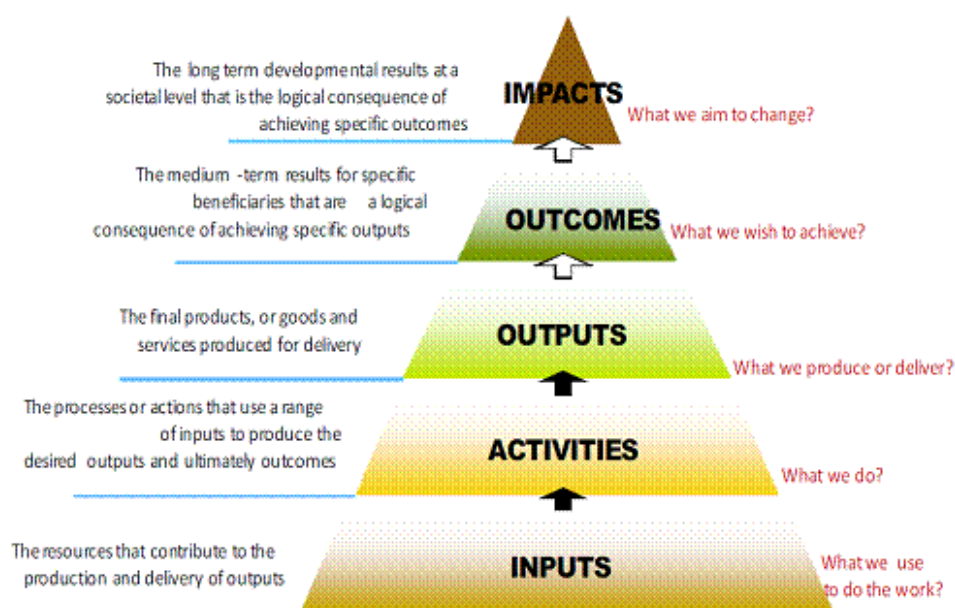
Doel	Indicatoren	Methode van data-verzamelen	Wanneer en door wie
Voortgang meerjarenplan, doelen voorbereidingsjaar 2017	Inrichten projectorganisatie en instellen werkgroepen Onderzoek dataverzameling en behoeftenonderzoek Verdere inrichting stelsel BE, positionering in onderwijswetgeving en in onderwijsbestel en tijdige besluitvorming Doorontwikkeling Eindtermen Basiseducatie Aruba (RBA) Inrichting opleidingstrajecten en curriculumontwikkeling Inrichting unit Intake Diagnose en LOB (IDL) Inrichting financieringsstelsel Opleiding / nascholing docenten	Rapportages diverse werkgroepen aan projectleider	Zie planning meerjarenplan, sturing door projectleider Evaluatie eind 2017
Doel	Indicatoren	Methode van data-verzamelen	Wanneer en door wie
Vorbereiding en uitwerking pilots Push- outs en drop-outs en Uitkeringsgerechtigden	Projectwerkgroep pilots hebben uitgewerkte pilots tijdig gereed en afgestemd met uitvoerders Akkoord DEA op pilotvoorstellen en begroting	Plan van aanpak en begroting pilots	Zie meerjarenplanning
Doel	Indicatoren	Methode van data-verzamelen	Wanneer en door wie
Impact (=lange termijndoel):	in 2026 zijn er 10% minder laagopgeleide volwassenen (17+) op Aruba	De Volks- en Woningtelling is het onderzoek dat de algehele populatie telt. In 2020	

Minder laagopgeleide volwassenen op Aruba		wordt de volgende Volks- en Woningtelling gehouden.	
Output 1: meer instroom in de Basiseducatie	• iedere partner verwijst minimaal 10 cursisten door naar de Basiseducatie • Aantal bereikte cursisten Unit IDL	LVS	Unit IDL
	• minimaal cursisten in de Basiseducatie (aantal per uitstroomrichting noemen) stromen in per schooljaar -- minimaal 10% meer cursisten per schooljaar stromen in	LVS	Aanbieder Basiseducatie
Output 2: meer succesvolle uitstroom uit de Basiseducatie	• minimaal 80% van de ingestroomde cursisten behaalt het certificaat • minimaal 10% meer cursisten behaalt het certificaat per schooljaar • niveauverhoging cursisten → cohort volgen	LVS	
	• daling percentage uitvallers tov deelnemers / stijging van gediplomeerden op MAVO • stijging instroom in beroepsonderwijs via BE en mate van diplomering	Volgsysteem van MAVO en beroepsonderwijs	MAVO Beroepsonderwijs
	Indicatie kans op de arbeidsmarkt met een opleiding (certificaat) van de Basiseducatie	Arbeidskrachten onderzoek	CBS / samen met Unit IDL en Directie Arbeid en Onderzoek
Output 3: aanbieders conformeren zich aan het meerjarenplan Basiseducatie	aantal aanbieders of stakeholders die convenant tekenen stijgt per schooljaar	Tellen	Directie onderwijs
	aanbieders houden zich aan standaarden-eindtermen	n.t.b.	Schoolinspectie
Output 4: onderwijs voldoet aan kwaliteitsnormen	• aantal docenten Basiseducatie minimaal ... • per schooljaar 10% meer bevoegde/gekwalificeerde docenten in de Basiseducatie	Tellen Tellen	
	• geschikt lesmateriaal • kwaliteitsnorm schoolinspectie	Wat is de norm?	Schoolinspectie

Output 5: voldoende draagvlak onder aanbieders, docenten en leerders	• Docenttevredenheid • Cursist-tevredenheid – online survey na afloop van traject en meting tevredenheid deelnemers m.b.t. advies en intake en invloed op keuze • Evt tevredenheid stakeholders	Online survey jaarlijks Online survey jaarlijks Evt interviews – tijdens jaarlijkse accountgesprekken?	n.t.b.
Output 6: voldoende middelen voor voortzetting meerjarenplan	• voldoende financiële middelen voor voortzetting meerjarenplan • voldoende personele capaciteit	In meerjarenbegroting Directie Onderwijs benoemen.	Directie onderwijs

Wat is monitoring?

- Registreren en volgen van vooraf afgesproken indicatoren
- Aan de hand van een monitor kun je het beleid evalueren door op van te voren afgesproken ijkpunten te vergelijken (bijvoorbeeld éénmaal per jaar, maar doorlopend monitoren door bijvoorbeeld terug te kijken naar afgelopen jaar kan ook).
- Op welk niveau wil je meten (zie figuur 1)? Output, outcomes, impact? (hoe lager in de driehoek, hoe concreter). Impact is één meting op de lange termijn en vaak weinig concreet. Er kunnen wel meerdere outcomes en outputs geformuleerd worden.

Figuur 1

Algemene aanbevelingen

Wij bevelen aan om de monitor in te richten op een systematische manier volgens het *10-stappenplan Monitoring*:

- 1 Bepaal doelstelling en niveau van monitoring.
 - 2 Bepaal de frequentie van monitoring en moment van meten.
 - 3 Bepaal de indicatoren.
 - 4 Bepaal de wijze van registreren – door partners en voor het geheel
 - 5 Bepaal taakverdeling: wie registreert wat? Welke partners?
 - 6 Bepaal het implementatieplan
 - 7 Betrek de partners, ook in verband met draagvlak.
 - 8 Bepaal de randvoorwaarden voor monitoring (bijvoorbeeld sluit aan bij wat er al loopt, capaciteit)
 - 9 Regel financiële bronnen.
 - 10 Evalueer de monitoring
- Op elk niveau kun je (prestatie)indicatoren vaststellen, maar hoe lager in de driehoek, hoe concreter de indicatoren. Daarom heeft dit de voorkeur.
 - Per output/outcome kunnen er meerdere indicatoren geformuleerd worden. De (prestatie)indicatoren moeten SMART en haalbaar geformuleerd zijn en direct gerelateerd zijn aan waar ze iets over moeten zeggen.

- Kies voor een concrete set van indicatoren, maar niet teveel. Tussen tien en twintig wordt aanbevolen. Kies bijvoorbeeld voor vijf outputs met een tot vier indicatoren per output.
- Zorg ervoor dat het registratiesysteem met resultaten van de indicatoren zeer gebruiksvriendelijk is, bijvoorbeeld een eenvoudig Excel-document of een online 'dashboard'.
- Kijk uit voor perverse effecten van de monitor. Bijvoorbeeld: een vervoerder laat minder treinen rijden, zodat de indicator 'binnen een jaar rijden alle treinen op tijd' gehaald wordt.
- Maak gebruik van monitoring voor de prestaties van de (gesubsidieerde)partners. Kun je een en ander vastleggen binnen subsidieafspraken?
- Een monitor implementeren kost tijd en energie van de partners, zorg daarom voor voldoende draagvlak. Zorg ervoor dat zij zelf de meerwaarde van de monitoring zien!

10 Hoofdstuk C.3: Kostenbegroting Voorbereidingsjaar 2017 en indicatieve meerjarenbegroting

Op basis van het meerjarenplan is in detail de kostenbegroting uitgewerkt voor het voorbereidingsjaar 2017.

Deze bevat de volgende onderdelen:

- Bekostiging projectorganisatie
- Inzet tijdelijke werkgroepen inclusief eventuele inhuur c.q. inkoop
- Bijzondere activiteiten (behoeftenonderzoek en beleidsonderzoek, campagne awareness raising)

De kosten in het voorbereidingsjaar zullen in belangrijke mate bestaan uit de personele kosten van de tijdelijke additionele inzet van een projectorganisatie, alsmede de tijdelijke inzet van diverse beleidsambtenaren die deelnemen aan werkgroepen. Wij adviseren, gezien de grote opgave om een nieuw stelsel in te voeren, een tijdelijke projectorganisatie in te stellen, die boven op de reguliere taakstelling van DEA komt. Of dit mogelijk en haalbaar is zal afhangen van de besluitvorming. Wij hebben met deze begroting inzichtelijk proberen te maken welke tijd in personele zin nodig is om in het voorbereidingsjaar alle taken op te pakken. Waar wij denken dat de beschikbare capaciteit eventueel van buiten het Ministerie nodig is, hebben wij dit telkens aangegeven. Gedacht moet worden aan deelname van docenten of vertegenwoordigers van het Avondonderwijs, EPE, maar ook bijvoorbeeld van CBS.

Ook hebben wij aangegeven welke activiteiten wellicht om externe inhuur vragen en wat daarvan de mogelijke omvang zou kunnen zijn. Waar kengetallen al bekend zijn, hebben wij die reeds ingevuld.

Vanuit DEA kan op basis van deze uitwerking, met kengetallen als salariskosten en overige kosten die horen bij bepaalde functies berekend worden wat de financiële kosten zullen zijn.

Voor de jaren 2018-2021 hebben wij een grove invulling van de kosten voor projectorganisatie, werkgroepen en de uitvoering van de pilots gemaakt. Deels al financieel op basis van de schattingen die wij hebben gemaakt van de kosten voor uitvoering van de pilots, zoals wij hebben gebaseerd op de aannames in het hoofdstuk over het Financieringsstelsel. Afhankelijk van nadere invulling met de juiste kengetallen, te maken beleidskeuzes en voortschrijdend inzicht kan deze meerjarenbegroting verder worden uitgewerkt met de juiste bedragen.

Toelichting				
Onderdeel	Bezetting / Activiteiten / inzet	Inzet in fte	Opmerkingen	Inhuur externen / inkoop producten
Projectorganisatie implementatie stelsel Basiseducatie Aruba	Projectleider Basiseducatie. Aanstellen communicatiemedewerker Projectleiders pilots Aanstellen manager Unit IDL. Projectwerkgroep monitoring en evaluatie (DEA Onderzoek en Statistiek, CBS, EBA).	1 0,5 2 1 0,6	Additioneel, heel 2017 Additioneel, vanaf april Additioneel, vanaf juli Additioneel, vanaf juli Additioneel of regulier, heel 2017	Optie uitbesteding taken CBS
Tijdelijke werkgroepen / stuurgroepen	Werkgroep inrichting stelsel	p.m.	Regulier binnen functies	
Tijdelijke werkgroepen / stuurgroepen	Stuurgroep (DEA, EPE, OAA, Inspectie, Bureau Minister). Werkgroep doorontwikkeling stelsel RBA (afdeling curriculumontwikkeling). Werkgroep curriculumontwikkeling en opleidingen (experts van de afdeling curriculumontwikkeling DEA, projectleider BE, projectleiders pilots, docenten met ervaring curriculumontwikkeling en materiaalontwikkeling van de beoogde uitvoeringsorganisaties). Werkgroep docentenopleiding (experts IPA 0,5 fte, projectleider BE en een klankbordgroep van docenten). Werkgroep inrichting unit IDL (Manager IDL, projectleider BE vertegenwoordiger project BKS, docenten van de uitvoerende instellingen OAA en EPE). Afstemmen met CBS	p.m. p.m. p.m. 0,5 p.m.	regulier binnen functies regulier binnen functies regulier binnen functies + externe capaciteit projectorganisatie + regulier + externe ondersteuning Projectorganisatie + Additioneel IPA 2017, klankbordgroep docenten Projectorganisatie + inhuur docenten + externe expertise	12 dagen met expertise BE 30 dagen docenten + 8 dagen expertise examinering en toetsontwikkeling 8 dagen expertise opleiden docenten BE (extern) 8 dagen docenten 12 dagen docenten + evt. Expertise Intake en LOB +

Toelichting				
Onderdeel	Bezetting / Activiteiten / inzet	Inzet in fte	Opmerkingen	Inhuur externen / inkoop producten
	Werkgroep financieringsstelsel. Financiële expertise DEA + andere Ministeries + Projectleider FOG	p.m.	Projectorganisatie + regulier binnen functies	LVS / portfolio- systeem (offerte vragen)
	Werkgroep AR en werving (samen met projectleider FOG en de 2 pilots + medewerker Communicatie	p.m.	Projectorganisatie + regulier binnen functies + inkoop diensten voor communicatie pilots	AWG 30.750
Onderzoek dataverzameling onderwijs	Werkgroep DEA, CBS voor verder onderzoek. Onderzoek om te komen tot meer realistische kengetallen omtrent aantallen gediplomeerden, deelcertificaten, kosten per deelnemer, kosten contacturen door dataverzameling en onderzoek van huidige financiële gegevens.	p.m.	Projectorganisatie + regulier binnen functies Anders inhuren capaciteit CBS of extern onderzoeksbureau 10 dagen. Zie Adviesnota pagina 16/17 stelsel.	AGW 25.000,-
Doelgroepenonderzoek	Behoeftenonderzoek onder potentiële doelgroepen en deelnemers Avondmavo en Avond technisch onderwijs. Activiteiten - combinatie van online survey en focus groep onderzoek per pilot doelgroep x 3 talen = 6 focusgroepen; ontwikkelen online survey voor oud deelnemers avondmavo en Avond technisch onderwijs + ontwikkelen richtlijnen focusgroep onderzoek + analyse en rapportage online survey en focusgroep onderzoek	p.m.	Projectorganisatie + Regulier binnen functie afhankelijk van ruimte CBS. Anders inkoop nodig maximaal 12 dagen onderzoeks- of adviesbureau	AWG 30.000,-

Indicatieve meerjarenbegroting

Meerjarenbegroting

		2018		2019		2020		2021	
projectorganisatie	fte	kosten		kosten		kosten		kosten	
projectleider Basiseducatie	1	0		1	0	1	0	1	0
communicatiemedewerker	0,5	0		0,5	0	0,5	0	1	0
projectleider pilot	2	0		2	0	2	0	2	0
manager unit IDL	1	0		1	0	1	0	1	0
intakers/adviseurs	1	0		1,5	0	2	0	4	0
totale kosten		0		0		0		0	
								implementatie jaar	
uitvoering pilots	aantal	kosten						naar niveau	
voltijd profiel	2	289.170		2	289.170	2	289.170	instroom	1.154.000
breed profiel	0	0		1	39.780	5	198.900	1F	1.630.000
smal profiel	0	0		2	39.780	12	238.680	2F	177.840
totale kosten		289.170		368.730		726.750		2.961.840	
	groepen	kosten							
awareness raising en werving	2	30.750		4	50.000	19	70.000		150.000
monitoring en evaluatie		p.m.		p.m.		p.m.			p.m.
externe adviseurs									
examinering en toetsing		p.m.		p.m.		p.m.			p.m.
curriculumontwikkeling Basiseducatie		p.m.		p.m.		p.m.			p.m.
ondersteuning projectmanagement		p.m.		p.m.		p.m.			p.m.
totale kosten		p.m.		p.m.		p.m.		p.m.	
Totaal uitvoering stelsel		319.920		418.730		796.750		3.111.840	

Bijlagen

**Bijlage 1: Kwaliteitsstandaard
docenten basisvaardigheden
Aruba**

Colofon

Titel	Kwaliteitsstandaard docenten basisvaardigheden Aruba
Auteurs	Ina den Hollander (CINOP)
Versie	1.0
Datum	27-11-2016
Project	Basiseducatie: Focus op Geletterdheid.

CINOP Advies
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800800
www.cinopadvies.nl

© CINOP Advies 2015

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1 Totstandkoming van dit advies	3
1.1 Basis voor de ontwikkeling van de kwaliteitsstandaard	3
1.2 De kwaliteitsstandaard docenten basisvaardigheden Aruba	4
2 Verantwoording, inhoud en gehanteerde begrippen	7
2.1 Uitgangspunten, gemaakte keuzes en terminologie	7
2.2 Kwaliteitsstandaard docenten Aruba: vakgebieden en professionele basis	9
3 Professionele Basis.....	11
4 Vakinhoud en vakdidactiek Papiamentu voor volwassenen met Papiamentu als moedertaal.....	14
5 Vakinhoud en vakdidactiek van Papiamentu als Tweede Taal voor laagopgeleide volwassenen	17
6 Vakinhoud en vakdidactiek van rekenen voor laagopgeleide volwassenen ..	20
7 Vakinhoud en vakdidactiek digitale vaardigheden voor laagopgeleide volwassenen.....	23
Literatuur.....	24
Bijlage: Matrix Competenties	26

Inleiding

De Directie Onderwijs van Aruba heeft aan CINOP Advies de opdracht gegeven om voor het project 'Basiseducatie: Focus op Geletterdheid' een Adviesnota en een Meerjarenplan op te stellen. De Adviesnota bevat het advies voor de inrichting van het stelsel voor Basiseducatie en het Meerjarenplan beschrijft op basis van de Adviesnota een implementatietraject van 5 jaar.

In de visie van de Arubaanse overheid krijgt het volwassenenonderwijs een grote rol in de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de bevolking, noodzakelijk om Aruba economisch verder te kunnen ontwikkelen. Het kunnen beschikken over voldoende geschoolde en competente medewerkers is hiervoor van groot belang. De basis voor het verhogen van de scholingsgraad van volwassenen is het op orde zijn van een voldoende niveau van basisvaardigheden, met name op het gebied van taal en rekenen en in toenemende mate ook als het gaat om digitale vaardigheden.

Naast een advies over het in te voeren opleidingsstelsel, de beschrijving van eindtermen voor de opleidingen basiseducatie en een advies voor het financieringsstelsel, is in de TOR voor het project Basiseducatie: Focus op Geletterdheid ook gevraagd om het opstellen van 'heldere kwalitatieve en procedurele criteria' waaraan educatieaanbieders en -docenten zich moeten houden en om de beschrijving van de inhoud en planning van de start van de docententraining.

Deze kwaliteitsstandaard gaat in op de benodigde kwaliteiten van docenten die (gaan) werken met volwassenen in het stelsel voor Basiseducatie op Aruba en verbindt dit aan de beschrijving van de inhoud voor een opleidings- of nascholingsstraject voor deze docenten.

Deze kwaliteitsstandaard voor docenten die lesgeven in de Basiseducatie moet nadrukkelijk worden gezien als een document dat streefdoelen beschrijft als het gaat om de competentieontwikkeling en opleiding van docenten Basiseducatie. Het in te voeren stelsel voor Basiseducatie op Aruba is een relatief nieuw werkkterrein voor docenten. Het gaat in de Basiseducatie om laagopgeleide volwassenen, waarvan een deel tot een kwetsbare doelgroep behoort. Er is zeker ervaring op Aruba onder docenten die met deze doelgroep werken maar het kan niet van docenten die les gaan geven in de pilots in de periode 2018 tot 2021 verwacht worden dat zij voldoen aan alle opleidingseisen die in deze kwaliteitsstandaard zijn beschreven. In dat opzicht is de pilotperiode van het Meerjarenplan een ontwikkel- en transitietraject waarin toegegroeid moet worden naar een kwalitatief goede opleiding en na- en bijscholing voor docenten die (gaan) werken in de Basiseducatie.

Dit document kan in die zin opgevat worden als een handleiding waarin streefdoelen beschreven staan voor de toekomstige opleiding van docenten basisvaardigheden op Aruba.

Het document bestaat uit bouwstenen die in grote lijnen de competenties van docenten basisvaardigheden beschrijven waaraan gewerkt moet worden in opleiding of nascholing. Het is nadrukkelijk geen competentieprofiel, daarvoor zijn de bouwstenen te weinig op het detailniveau van competenties uitgewerkt. Wel zijn bestaande competentieprofielen als basis genomen.

Deze kwaliteitsstandaard voor docenten kan benut worden bij het opstellen van een curriculum voor opleiding en nascholing van docenten die in de basiseducatie lesgeven in de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden).

In het voorbereidingsjaar 2017, waarin de eerste pilots voor de opleidingen Basiseducatie worden voorbereid en ook een nascholingscursus voor docenten moet worden ontwikkeld, zal dit document nog moeten worden uitgebreid en waar nodig beter toegespitst moeten worden op de Arubaanse context (zie hoofdstuk 2).

1 Totstandkoming van dit advies

1.1 Basis voor de ontwikkeling van de kwaliteitsstandaard

Voor het opstellen van dit document is in gebruik gemaakt van het in Nederland ontwikkelde Raamwerk docent basisvaardigheden¹. Binnen de opdracht voor de ontwikkeling van een stelsel voor Basiseducatie op Aruba is het niet mogelijk een geheel nieuw competentieprofiel te ontwikkelen voor docenten basisvaardigheden op Aruba. De ontwikkeling van een competentieprofiel is een complexe zaak die veel tijd en inzet van vele betrokkenen vraagt.

In de TOR voor het project Basiseducatie: Focus op Geletterdheid wordt ook niet om de ontwikkeling van een competentieprofiel gevraagd maar om het opstellen van heldere kwalitatieve en procedurele criteria waaraan docenten zich moeten houden. CINOP heeft in de offerte voor de uitvoering van de opdracht in het Plan van Aanpak aangegeven dat de veelheid aan gevraagde documenten alleen kunnen worden opgeleverd als men zich kan baseren op reeds bestaande basisdocumenten.

Omdat in het Raamwerk docent basisvaardigheden bouwstenen zijn beschreven die docentopleiders kunnen gebruiken voor het vormgeven van opleiding en nascholing, bleek dit document geschikt als basis voor deze kwaliteitsstandaard. Bovendien zijn de competentieprofielen waarop het Raamwerk zich baseert (zie hieronder) gebaseerd op het zelfde document dat Aruba hanteert voor het beschrijven van competenties van docenten, namelijk de SBL-competenties van de in 2011 opgeheven Stichting Beroepskwaliteit Leraren.

Gebruikte competentieprofielen

Probleem bij het opstellen van documenten die de specifieke kennis en vaardigheden omschrijven van docenten die lesgeven aan laagopgeleide volwassenen in de Basiseducatie, is dat er geen competentieprofielen bestaan die specifiek zijn gericht op docenten basisvaardigheden. Wel zijn er enkele internationale studies die zich specifiek richten op de competenties van docenten in het volwassenenonderwijs vanuit het perspectief van Life Long Learning² voor alle volwassenen, hoog- en laagopgeleid. Zij richten zich echter niet specifiek op het werken met laagopgeleide deelnemers.

Voor de specifieke competenties die nodig zijn voor docenten in het tweede taalonderwijs aan anderstalige volwassen en docenten Nederlands voor moedertaalsprekers in de basiseducatie zijn in Nederland twee competentieprofielen ontwikkeld. Deze baseren zich beide op de indeling in 7 competentiegebieden van de SBL-competenties. Het gaat dan om:

- het competentieprofiel van de Beroepsvereniging van docenten Nederlands als Tweede Taal³

¹ <http://www.steunpuntbasisvaardigheden.nl/wp-content/uploads/2015/09/Rapport-Raamwerk-docent-basisvaardigheden.pdf>

² Buiskool, J., Broek, S., Lakerveld, J. van, Zarifis, J., Osborne, M. (2010). Key Competences for Adult Learning Professionals: Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals. Zoetermeer: Research voor Beleid.
Bernhardsson, N., Lattke, S. (eds), (2009). Core Competencies of Adult Learning Facilitators in Europe: Findings from a Transnational Delphi Survey Conducted by the Project 'Qualified to teach'.

³ Janssen-van Dielen, A., Valk, A. (2010). Competentieprofiel Docent Nederlands als Tweede Taal (NT2). Amsterdam: Beroepsvereniging van docenten Nederlands als Tweede Taal. In januari 2015 ontleend aan <http://www.bvnt2.org/test/competentieprofiel>.

- het Competentieprofiel docent volwasseneneducatie/NT1 van de Kenniskring NT1⁴.

Beide competentieprofielen hebben geen wettelijke erkenning of status. Ze zijn gebruikt als input voor zowel het Nederlandse document als voor deze kwaliteitsstandaard. Voor rekenen bestaat geen specifiek competentieprofiel voor docenten basisvaardigheden, hier is gebruik gemaakt van een document dat in principe is ontwikkeld voor het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo): het Raamwerk scholing en nascholing rekendocent vo/mbo⁵.

Naar verwachting zullen in Nederland in 2017 herijkte bekwaamheidseisen worden ingevoerd. Deze zijn in 2006 door de Onderwijscoöperatie⁶ (opvolger van de in 2011 opgeheven Stichting Beroepskwaliteit Leraren) opgesteld en na een lange periode van feedback en bijstelling door alle geledingen in het onderwijsveld in 2014 opgeleverd aan de overheid. Het document voor docenten basisvaardigheden dat de basis vormt voor deze kwaliteitsstandaard is reeds ingericht volgens de indeling die in de nieuwe herijkte bekwaamheidseisen is aangehouden. Ook het basisdocument dat is gebruikt voor rekenen, het Raamwerk scholing en nascholing rekendocent vo/mbo, is ingericht volgens de nieuwe herijkte bekwaamheidseisen.

Hoewel de indelingen van alle hier genoemde competentieprofielen nooit helemaal overeenkomen beschrijven ze in grote lijnen dezelfde competenties, maar zijn ze vaak net anders ingedeeld of krijgen ze een iets andere invulling. In de bijlage is een overzicht opgenomen van alle competenties die in zowel internationale als Nederlandse competentiebeschrijvingen voorkomen. Daar is duidelijk te zien dat bijna alle competenties in alle beschrijvingen terugkomen.

1.2 De kwaliteitsstandaard docenten basisvaardigheden Aruba

Het Nederlandse document is opgebouwd rond de basisvaardigheden die in Nederland wettelijk zijn vastgesteld voor de volwasseneneducatie⁷.

Het in te voeren stelsel op Aruba wijkt op een aantal punten af van de Nederlandse context en dat heeft gevolgen voor de bouwstenen die in grote lijnen de competenties van docenten basisvaardigheden beschrijven waaraan gewerkt moet worden in opleiding of nascholing:

- Naast rekenen en taal wordt in de Adviesnota voor de invoering van een Arubaanse stelsel voor Basiseducatie ook gekozen voor digitale vaardigheden als aparte vaardigheid, waarvoor een deelkwalificatie kan worden behaald en het is een verplicht examenonderdeel als men een opleiding in de Basiseducatie met een volledige kwalificatie wil afsluiten. In het Nederlandse stelsel wordt digitale vaardigheden alleen gezien als een ondersteunende vaardigheid voor het leren van taal of rekenen.

⁴ Spoelstra-van Dijk, C., Janssen-de Goede, M., Adrichem, R. van (2009). Competentieprofiel docent volwasseneneducatie/NT1. 's-Hertogenbosch: Kenniskring NT1, Aanvalsplan Laaggeletterdheid. Ontleend aan: <http://www.basisvaardigheden.nl/kenniskring/kenniskring-nt1/producten/competentieprofiel-nt1.html>.

⁵ Groenestijn, M. van & Jonker, V. (red.) (2014). Raamwerk scholing en nascholing rekendocent vo/mbo. Bouwstenen voor deskundig rekenonderwijs. Utrecht: Hogeschool Utrecht/Universiteit Utrecht/ELWier. In maart 2015 ontleend aan: <http://www.fi.uu.nl/toepassingen/28256/>.

⁶ Bekwaamheidseisen vo en bve. Den Haag: Onderwijscoöperatie <https://www.onderwijscooperatie.nl>.

⁷ (de term volwasseneneducatie is in de Nederlandse context het equivalent voor het begrip basiseducatie zoals dat in de Adviesnota voor de invoering van een stelsel voor basiseducatie op Aruba is omschreven: opleidingen voor volwassenen voor taal en rekenen tot niveau 2F/B1⁷).

- In de Adviesnota voor de invoering van een stelsel voor Basiseducatie op Aruba wordt ook het niveau Instroom gezien als een opleiding die met een volledige kwalificatie of met deelkwalificaties kan worden afgesloten. In Nederland wordt Instroom niet gezien als een opleiding maar als een tussenniveau.
- Op Aruba worden voor de opleidingen Basiseducatie 1 en 2 (niveaus 1F/A2 en 2F/B1) naast de basisvaardigheden talen, rekenen en digitale vaardigheden ook drie uitstroomprofielen gedefinieerd in de Adviesnota (educatieve redzaamheid, ER; professionele redzaamheid, PR; maatschappelijke redzaamheid, MR). Hierin worden extra vaardigheden aangeboden die passen bij het uitstroomprofiel (bijvoorbeeld sollicitatievaardigheden voor het uitstroomprofiel PR en studieveardigheden voor het profiel ER).
- Aruba kent een multilinguale context, waarin 4 talen worden gesproken met Papiamentu als landstaal en moedertaal voor ongeveer 90% van de bevolking. In Nederland is de situatie veel minder complex, het gaat in alle gevallen om het leren van de Nederlandse taal. Wel maakt men verschil in het aanbieden van Nederlands als moedertaal aan moedertaalsprekers en Nederlands als tweede taal aan anderstalige volwassenen.
- In Aruba is in de Adviesnota voor de invoering van een stelsel voor Basiseducatie gekozen voor Papiamentu als instructietaal en is Papiamentu een verplicht onderdeel voor iemand die een kwalificatie wil halen in de Basiseducatie. Dat betekent dat ook daar onderscheid is tussen Papiamentu voor moedertaalsprekers en Papiamentu als tweede taal. Maar daarnaast worden op Aruba nog drie talen gesproken: Engels, Nederlands en Spaans. Elk van deze talen kunnen voor sommige deelnemers de moedertaal zijn die ze willen verbeteren (bijvoorbeeld een Spaanstalige immigrant die zijn schrijfvaardigheid wil verbeteren in zijn eigen taal), voor anderen kan Spaans een vreemde taal zijn die men wil leren spreken (bijvoorbeeld als een op Aruba geboren volwassene Spaans wil leren omdat hij vooral met Spaanstaligen te maken heeft in zijn werk of in het persoonlijk of maatschappelijk leven).

Deze verschillen hebben gevolgen voor de ontwikkeling van een kwaliteitsstandaard voor docenten:

Digitale vaardigheden

Als digitale vaardigheden een aparte vaardigheid is, wordt een docent die breed inzetbaar wil zijn in de Basiseducatie ook geacht vakinhoudelijke en vakdidactische competenties te ontwikkelen voor dit onderdeel. De opleiding of nascholing voor docenten zal dit dus moeten opnemen in het aanbod.

In het Nederlandse Raamwerk is digitale vaardigheden momenteel niet opgenomen, maar momenteel wordt gewerkt aan een uitbreiding waarin ook voor digitale vaardigheden bouwstenen aan het Raamwerk worden toegevoegd. CINOP is één van de ontwikkelaars van dit onderdeel en zal na oplevering de uitbreiding ter beschikking stellen aan Aruba. In het voorbereidingsjaar kan vervolgens gekeken worden in hoeverre voor dit document nog aanpassingen nodig zijn voor de Arubaanse context.

Taalonderwijs en multilingualiteit

In taalonderwijs maakt men onderscheid tussen drie vormen van vakinhoudelijke en vakdidactische benadering:

- het leren van de eigen moedertaal met de moedertaal als instructietaal (een Arubaan die Papiamentu spreekt als moedertaal, daarin zijn vaardigheden wil verbeteren en les krijgt met Papiamentu als instructietaal)
- het aanleren van een tweede⁸ taal (de doeltaal) met de doeltaal als instructietaal (een Spaans-, Engels- of Nederlandstalige die Papiamentu leert met Papiamentu als instructietaal)
- en het aanleren van een taal als vreemde taal, dat wil zeggen dat de taal wordt geleerd met de moedertaal als instructietaal (een Arubaan die Engels wil leren om in de hotelsector te kunnen werken met Papiamentu als instructietaal)

In het Nederlandse Raamwerk wordt alleen onderscheid gemaakt tussen bouwstenen voor docentcompetenties voor docenten Nederlands als moedertaal en Nederlands als tweede taal. In deze kwaliteitsstandaard zijn bouwstenen uitgewerkt voor competenties van docenten die Papiamentu als moedertaal geven en Papiamentu als tweede taal.

Vakinhoudelijke en vakdidactische aspecten van het leren van de andere talen als moedertaal, tweede taal en vreemde taal zijn niet opgenomen. Ook hoe als docent om moet worden gegaan met multilingualiteit is niet beschreven. Dit zal in het voorbereidingsjaar moeten worden uitgewerkt.

Extra vaardigheden uitstroomprofielen

De extra vaardigheden die in de keuzedelen voor de uitstroomprofielen zullen worden aangeboden moeten nog definitief worden vastgesteld. In de Adviesnota zijn daarvoor wel suggesties opgenomen (Adviesnota, deel B, hoofdstuk B.1).

Het is te verwachten dat voor een deel van deze extra vaardigheden specifieke competenties zijn vereist van docenten. Maar het is ook de vraag in hoeverre een docent basisvaardigheden zo breed moet of kan zijn opgeleid dat hij ook het brede scala aan extra vaardigheden in de keuzedelen moet kunnen aanbieden. Dat werpt ook de vraag op of al deze onderdelen moeten worden opgenomen in een opleiding of nascholing voor docenten basisvaardigheden. Het zou ook zo kunnen zijn dat voor bijvoorbeeld stagebegeleiding en sollicitatievaardigheden trainers kunnen worden aangetrokken uit andere sectoren met een andere opleidingsachtergrond (denk bijvoorbeeld aan coaches of loopbaanbegeleiders).

Het advies is om in het voorbereidingsjaar in een werkgroep te kijken hoe hiermee moet worden omgegaan.

⁸ Kan overigens ook een derde taal zijn, of een vierde of vijfde.

2 Verantwoording, inhoud en gehanteerde begrippen

In deze verantwoording vindt u een toelichting op de uitgangspunten van de kwaliteitsstandaard, de gemaakte keuzes en de gebruikte terminologie.

2.1 Uitgangspunten, gemaakte keuzes en terminologie

Geen initiële lerarenopleiding maar een specialisatie en/of nascholing

Het advies is om geen aparte opleiding voor docenten basisvaardigheden in te richten, maar een specialisatie en/of nascholing te ontwikkelen. Als wordt gesproken over een opleiding dan wordt daarmee dus geen initiële opleiding maar een deel van een docentenopleiding, een specialisatie, een master, een post-hbo of post-wo bedoeld, of wat voor andere vorm dan ook. Daarnaast kunnen de bouwstenen verwerkt worden tot een nascholingsaanbod in de vorm van kortdurende cursussen.

Modulaire opbouw

Door een specialisatie of nascholingscursus modulair op te bouwen en mogelijkheden in te bouwen dat een docent een brede opleiding docent basisvaardigheden volgt voor alle vaardigheden of zich specialiseert in bijvoorbeeld rekenen of digitale vaardigheden kan zoveel mogelijk op maat worden gewerkt. Een modulair opbouw maakt het makkelijker gericht bijscholing te verzorgen voor docenten die al gekwalificeerd zijn of deels gekwalificeerd zijn.

Algemene didactiek en andragogie voor laagopgeleiden

Als de opleiding geen initiële opleiding is, betekent dit dat in de bouwstenen van deze kwaliteitsstandaard algemene didactische en pedagogische/andragogische kennis bekend wordt verondersteld. Voor algemene didactiek en andragogie worden in het kader van deze kwaliteitsstandaard voor docenten basisvaardigheden op Aruba alleen die aspecten van didactiek en andragogie beschreven die specifiek van toepassing zijn op het leren van laagopgeleide volwassenen. Het uitgangspunt daarbij is dat de algemene kennis omtrent didactiek en pedagogiek die deel uitmaakt van een reguliere, initiële docentenopleiding bekend is bij deelnemers aan een opleiding of nascholingscursus voor docenten basisvaardigheden.

Dit betekent overigens niet dat een opleiding/nascholing tot docent basisvaardigheden alleen gevolgd kan worden door studenten die reeds een initiële opleiding hebben gevolgd voor het onderwijs op Aruba. Het kan ook zijn dat de veronderstelde kennis en vaardigheden op andere wijze dan via een initiële opleiding zijn verworven, bijvoorbeeld doordat iemand als niet gekwalificeerd docent is ingezet en zichzelf heeft bekwaamd. Het advies is dat de opleiding die nascholing aanbiedt kan bepalen of iemand genoeg kennis en vaardigheden bezit om te kunnen starten met een opleiding of nascholing voor docent basisvaardigheden. Hiervoor zou een EVC procedure ontwikkeld kunnen worden.

Alfabetisering

In sommige landen wordt alfabetisering als een specialisatie aangeboden en is het geen basis onderdeel van de opleiding. Het advies is om alfabetisering voor zowel het aanleren van Papiamentu als moedertaal als voor het aanleren van Papiamentu als tweede taal te zien als integraal onderdeel van de opleiding voor docenten basisvaardigheden. Een docent basisvaardigheden komt in veel gevallen in aanraking met aanvankelijk lezen en schrijven/alfabetisering. Hetzij doordat leerders simpelweg niet of nauwelijks geletterd zijn, hetzij doordat bestaande lees- en schrijfproblemen remediëring vragen, hetzij om de beperkte geletterdheid (vanaf Instroom/A1) verder te ontwikkelen.

Kennis van het proces van geletterd worden is bovendien noodzakelijk om ook laaggeletterden die al wat verder zijn goed te kunnen begeleiden. Veel laaggeletterden hebben hiaten in hun kennis van lezen en schrijven. Om die hiaten op te kunnen sporen en er een passend lesplan op te kunnen maken, moet de docent basisvaardigheden weten welke leerprocessen onderliggend zijn aan het hiaat in de kennis.

Andragogiek in plaats van pedagogiek

De term 'pedagogiek' in het kader van onderwijs heeft betrekking op de ontwikkelings- en opvoedingsprocessen van kinderen en jong-volwassenen. De term 'andragogiek' daarentegen heeft betrekking op de ontwikkelingsprocessen van volwassenen. Daar er een evident verschil is tussen het leren van laagopgeleide volwassenen en kinderen en dit verschil ook een grote rol speelt in het aanbieden van kwaliteit in de basiseducatie wordt geadviseerd te kiezen voor de term 'andragogiek'.

Professionals en non-professionals

In veel gevallen worden naast professionele docenten ook vrijwilligers ingezet in de volwasseneneducatie. De term vrijwilligers geeft eigenlijk alleen maar aan of iemand wel of niet betaald werk verricht en zegt feitelijk niets over de competenties die iemand beheerst. In de praktijk wordt de term vrijwilliger vaak gebruikt als aanduiding voor iemand die niet is opgeleid als professional. De ervaring leert dat in de Basiseducatie ook vrijwilligers actief zijn die een professionele onderwijsachtergrond hebben. Omdat ze allemaal worden aangeduid als vrijwilliger ontstaat onduidelijkheid over de noodzaak van training en over de rollen en taken die zij kunnen vervullen. Het advies is om daarom te spreken van professionals (adequaat opgeleide en getrainde docenten basisvaardigheden) en non-professionals (iemand die actief is in de basiseducatie maar geen professionele opleiding als docent heeft)⁹.

De kwaliteitsstandaard faciliteert modulair opgezette opleiding en nascholing

Om het makkelijk te maken voor de docentenopleiding om het onderwijs aan te bieden in de vorm van modules (in aanvulling op hun huidige aanbod) is voor de indeling van de kwaliteitsstandaard gekozen voor een opdeling in vakgerichte deelgebieden, met bouwstenen per deelgebied.

Definitie van 'de docent basisvaardigheden'

De vraag is wanneer een docent zich 'docent basisvaardigheden' kan noemen. Moet hij daarvoor breed opgeleid zijn en competent zijn om alle vaardigheden aan te kunnen

⁹ Binnen het project SEA, specialization for Teachers of Basic Skills for Adults is daarom gekozen voor een andere terminologie: professionals en non-professionals. Voor een uitgebreide beschrijving is in de literatuurlijst een verwijzing naar de website van het project opgenomen.

bieden of mag hij zich ook zo noemen als hij slechts 1 vaardigheid geeft en daarvoor is opgeleid of getraind. Het gaat te ver om daar in dit advies uitspraken over te doen.

Extra specialisaties

Naast of bovenop de brede algemene opleidings- of nascholingsmodules voor docenten basisvaardigheden, die gebaseerd zijn op de bouwstenen in deze kwaliteitsstandaard, zijn meerdere specialisaties denkbaar (denk bijvoorbeeld aan taal op de werkvloer, omgaan met volwassen leerders met ernstige rekenproblemen, dyslexie, dyscalculie, werving of toetsontwikkeling en loopbaanbegeleiding). Het is aan de opleidingen en aanbieders van nascholing of zij dergelijke extra modules of specialisaties willen ontwikkelen.

Definitie basisvaardigheden en niveaus

Onder basisvaardigheden verstaan we in deze kwaliteitsstandaard de vaardigheden die gedefinieerd zijn in de Adviesnota voor invoering van een stelsel voor Basiseducatie op Aruba: talen, rekenen en digitale vaardigheden voor laagopgeleide volwassenen. De kwaliteitsstandaard hanteert de niveau-aanduidingen voor basisvaardigheden zoals die zijn beschreven in het advies Eindtermen Basiseducatie Aruba¹⁰, dat onderdeel uitmaakt van de Adviesnota: niveau Instroom/A1 tot en met 2F/B1 voor de talen, Instroom t/m 2F voor rekenen en Instroom t/m Basisniveau 2 voor digitale vaardigheden.

Doelgroep van de volwasseneneducatie

Voor de opleidingen basisvaardigheden bestaat de doelgroep uit laagopgeleide volwassenen. Onder laagopgeleide volwassenen verstaan we volwassenen met een opleiding onder het niveau van mbo 2 of andere opleidingen die daaraan min of meer gelijk te stellen zijn. Deze omschrijving dient om een beeld te geven van de doelgroep laagopgeleide volwassenen, hun specifieke leerkenmerken, de manier waarop zij zich (basis)vaardigheden eigen maken en de manier waarop zij leren.

2.2 Kwaliteitsstandaard docenten Aruba: vakgebieden en professionele basis

Vakgebieden

Het document bestaat uit bouwstenen die in grote lijnen de competenties van docenten basisvaardigheden beschrijven waaraan gewerkt moet worden in opleiding of nascholing. Basisvaardigheden bestaat uit drie (onderling samenhangende) vakgebieden. De kwaliteitsstandaard bestaat uit vier delen, drie daarvan zijn specifieke basisvaardigheden (talen, rekenen en digitale vaardigheden).

Professionele basis

Daarnaast is er één onderdeel met bouwstenen die betrekking hebben op vaardigheden die alle docenten basisvaardigheden, ongeacht hun specifieke vak, moeten beheersen. De kern van een opleidings- en nascholingsaanbod voor docent basisvaardigheden moet immers zijn dat alle aspecten van het onderwijs in basisvaardigheden benaderd worden vanuit het werken met laagopgeleide volwassenen en hun specifieke leerkenmerken. Dit is het onderdeel professionele basis.

¹⁰ Zie hiervoor hoofdstuk B.2 van de Adviesnota.

Relatie tussen bouwstenen, competenties, nascholing en opleiding

Het document bestaat momenteel uit 25 bouwstenen. Elke bouwsteen is een algemene en breed geformuleerde competentie die kennis, vaardigheden en houding beschrijft. Elke bouwsteen is voorts uitgewerkt in een aantal specifieke competenties.

Een bouwsteen is niet bedoeld als een module binnen een opleiding; de kwaliteitsstandaard doet geen uitspraken over het curriculum of de indeling van een opleiding of van nascholing. Hoe een opleiding of aanbieder van nascholing de bouwstenen wil inzetten, in welke vorm of combinatie, is geen onderdeel van het document.

Ontwikkeltraject voorbereidingsjaar 2017

Momenteel bestaat er geen opleiding of nascholing tot docent basisvaardigheden of docent volwassenenonderwijs op Aruba. Voor het IPA, het scholingsinstituut voor docenten op Aruba, is dit een relatief nieuw terrein. In het Meerjarenplan voor de implementatie van het stelsel voor Basiseducatie op Aruba is scholing van docenten als belangrijk aandachtspunt opgenomen.

Het advies is om in het voorbereidingsjaar 2017 een werkgroep in te richten die hier vorm aan gaat geven. Het advies is om niet met een volledige opleiding te beginnen, maar met een aantal modules in de vorm van nascholing die zich in eerste instantie richten op docenten die les gaan geven in de pilots voor de opleidingen Instroom en Basiseducatie 1 in 2018, zoals die zijn beschreven in dit Meerjarenplan. Daarbij zal de focus in eerste instantie moeten liggen op de bouwstenen van de professionele basis.

3 Professionele Basis

Bouwsteen 1

Kent de doelgroep voor educatie in basisvaardigheden

- Kent de doelgroep laagopgeleide volwassenen en hun diversiteit aan achtergronden, culturen, onderwijservaringen, motieven en belemmeringen.
- Kent leerdoelen, leervragen en leerstijlen van laagopgeleide volwassenen.
- Kan deze kennis toepassen in de lespraktijk en daarmee aansluiten bij wat voor de leerder relevant is.
- Kan omgaan met leerders met een laag taalniveau en zijn taalniveau daaraan aanpassen.

Bouwsteen 2

Beheerst de algemene andragogische competenties betreffende het leren van laagopgeleide volwassenen

- Kent verschillende benaderingen van het leren van laagopgeleide volwassenen en hun theoretische achtergrond.
- Is in staat het leervermogen en de studievvaardigheden van leerders te versterken.
- Heeft kennis van dispositionele, institutionele, situationele en informatieve drempels die de deelname aan het onderwijsproces van laagopgeleide volwassenen kunnen belemmeren.

Bij dispositionele drempels die het leren belemmeren gaat het om drempels die te maken hebben met attitude en perceptie omtrent leren.

Institutionele drempels hebben betrekking op de toegankelijkheid van het aanbod en voorwaarden die gesteld worden aan deelname.

Situationele drempels zijn belemmeringen voortkomend uit de persoonlijke levenssfeer en informatieve drempels hebben te maken met het niet goed geïnformeerd zijn over het aanbod.

- Kent mogelijke stagnaties in het leerproces veroorzaakt door belemmeringen in de persoon en belemmeringen die kunnen ontstaan in de onderwijssituatie.
- Heeft kennis van groepsdynamica en kan deze kennis toepassen in de lespraktijk.
- Heeft kennis van interculturele communicatie. Herkent deze in groepen met een multiculturele samenstelling en kan hier op adequate wijze mee omgaan.
- Heeft basale kennis van specifieke leerproblemen, zoals dyslexie, dyscalculie en andere leerstoornissen. Hij weet hoe hij leerders moet doorverwijzen voor een adequate aanpak van deze leerproblemen.
- Is in staat de participatie van leerders in de maatschappij te stimuleren en daaraan bij te dragen vanuit hun persoonlijke ervaringen en competenties.
- Toont respect voor de volwassen leerder.

Bouwsteen 3

Beheerst de algemene didactische competenties betreffende het leren van laagopgeleide volwassenen

- Heeft kennis van leerprocessen en leerbaarheid van laagopgeleide volwassenen en kan deze kennis toepassen in de praktijk.
- Is zich bewust van het feit dat volwassenen geen lineair leerproces doorlopen, maar reeds verworven kennis en vaardigheden hebben die verschillende niveaus en fasen van het leerproces doorsnijden. Kan deze kennis inzetten om voor een leerder optimaal maatwerk te realiseren.
- Kan het onderwijs laten aansluiten bij veel voorkomende situaties in het persoonlijk en maatschappelijk leven van de leerder en zijn of haar interesses, daar leervragen uit destilleren op het gebied van taal en rekenen en deze vertalen naar een leertraject en leseenheden.
- Is in staat voor de leerder realistische en haalbare leerdoelen te formuleren.
- Kan differentiëren en maatwerk leveren, omgaan met verschillen in leerstijl en leertempo van leerders en zijn onderwijs en doceerstijl daarop aanpassen.
- Kent de wijze waarop ontwikkelde kennis en vaardigheden bestendig worden en welke aanpakken daarbij mogelijk zijn.
- Weet dat leren bevorderd wordt door taken en opdrachten uit te voeren die net iets boven het niveau van de leerder liggen.
- Kan vormen van online leren en blended learning toepassen in de eigen lespraktijk.
- Kan digitale methoden, materialen, leeromgevingen en toepassingen inzetten in de lespraktijk.
- Kan burgerschap, kennis van de Arubaanse samenleving en sociale vaardigheden integreren in de lespraktijk.

Bouwsteen 4

Vervult de rol van coach en begeleider van het leerproces

- Kan de leerder op adequate wijze stimuleren en motiveren tot leren, rekening houdend met de (vaak negatieve) onderwijservaringen van de leerder.
- Is in staat een veilige leeromgeving te scheppen voor de leerders, waarbij eerdere negatieve ervaringen met lezen en schrijven, taalleren, rekenen en het onderwijs daarin erkend worden en bespreekbaar zijn.
- Kan het gevoel van eigenwaarde, het zelfvertrouwen en de weerbaarheid van leerders vergroten.
- Kan een coachende rol aannemen en daarmee de voorwaarden scheppen om het leervermogen van leerders optimaal te benutten.
- Stimuleert leerders om:
 - hun veerkracht en doorzettingsvermogen te vergroten;
 - kwaliteiten, talenten, doelen en dromen te ontdekken;
 - relaties te versterken en goed samen te werken;
 - creatief en oplossingsgericht te denken.

Bouwsteen 5

Kan het beginniveau van de leerder vaststellen

- Kan middels een individuele intake vaststellen welke kennis en vaardigheden de leerder wel en niet beheerst en op basis daarvan bepalen waaraan gewerkt moet worden.

- Weet dat leerders op zowel de gebieden taal, rekenen als digitale vaardigheden tegelijkertijd leervragen kunnen hebben.
- Heeft een breed overzicht van het educatieaanbod binnen en buiten de eigen instelling en kan leerders doorverwijzen naar een passend traject.

Bouwsteen 6

Kan samenwerken met andere betrokkenen

- Is in staat het eigen onderwijs te plannen en te organiseren, in afstemming met collega's, non-professionals en opdrachtgevers en passend bij de doelgroep.
- Is in staat helder te communiceren met alle betrokkenen (leerders, collega's, opdrachtgevers en partners, zoals overheidsinstanties, bedrijven, bibliotheken, maatschappelijke instellingen en vrijwilligersorganisaties).
- Kent de (soms conflicterende) belangen van leerders en opdrachtgevers zoals die van de overheid en werkgevers en weet zich daartoe professioneel te verhouden.
- Registreert de vorderingen van de leerders en kan rapportages daarover opstellen die met eventuele opdrachtgevers zijn overeengekomen.
- Is in staat het onderwijs vorm te geven in samenwerking met non-professionals, hen aan te sturen en te coachen en rollen en taken toe te delen die passen bij zijn of haar competenties.

Bouwsteen 7

Eigen vaardigheden docent

- Heeft een eigen taalvaardigheid van minimaal B2 in de taal die hij onderwijst.
- Heeft als docent rekenen een eigen rekenvaardigheid van minimaal niveau 2F, waarbij hij vraagstukken op Instroomniveau, 1F en 2F op meerdere manieren (foutloos) kan oplossen.

Bouwsteen 8

Is een lerende professional

- Is in staat feedback te geven en te ontvangen en te functioneren in intervisiegroepen.
- Is in staat vanuit een onderzoekende houding kritisch te reflecteren op het eigen handelen in de lespraktijk en als professional in een onderwijsorganisatie.
- kan zijn eigen vakinhoudelijke kennis en vaardigheden (talen, rekenen en digitale vaardigheden) actualiseren, verbreden en verdiepen.
- Is resultaat- en ontwikkelingsgericht.
- Heeft kennis van relevante ontwikkelingen op landelijk, regionaal en lokaal niveau (beleid, wetgeving, eindtermen basiseducatie en eindtermen van het algemeen vormend onderwijs en het beroepsonderwijs voor volwassenen).

4 Vakinhoud en vakdidactiek Papiamento voor volwassenen met Papiamento als moedertaal

Bouwsteen 9

Kent het proces van taalverwerving van laagopgeleide volwassenen met Papiamento als moedertaal tot en met niveau 2F

- Kent het (niet-lineaire) proces van (beter) leren lezen en schrijven van laagopgeleide volwassenen met Papiamento als moedertaal tot en met niveau 2F.
- Kent de rol van mondelinge vaardigheden en woordenschat bij het proces van (beter) leren lezen en schrijven.
- Kent de verschillende benaderingen van aanvankelijk leren lezen en schrijven en welke benadering bij welke leerder past.
- Kent de wijze waarop laagopgeleide Papiamento sprekende volwassenen (beter) leren luisteren, spreken en gesprekken voeren (bereik: niveau 1F tot en met 2F), met name gericht op formele, functionele contexten.
- Kent het belang van integratie van technische en functionele lees- en schrijfvaardigheden.
- Heeft kennis van het vóórkomen van dyslexie bij laagopgeleide Papiamento sprekende volwassenen en de gevolgen daarvan voor het proces van (beter) leren lezen en schrijven.
- Kent de verbondenheid van taalvaardigheid en rekenvaardigheid.

Bouwsteen 10

Kent de Eindtermen Basiseducatie Aruba voor Papiamento van Instroom tot en met 2F

- Kent de inhoud van de Eindtermen Basiseducatie Aruba van Instroomniveau tot en met niveau 2F, en kent van alle onderdelen de rol, plaats en betekenis.
- Kan opdrachten en teksten kiezen of ontwerpen die passen bij het niveau van de leerders.

Bouwsteen 11

Kent de (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen voor laagopgeleide Papiamento sprekende volwassenen van Instroom tot en met 2F

- Heeft actueel overzicht van het aanbod van (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen.
- Kent de opbouw, uitgangspunten en didactiek van (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen.
- Heeft actueel overzicht van digitale toepassingen (zoals email, Skype, sms en whatsapp, webteksten, social media, app's, internetbankieren en pinautomaten) die relevant zijn voor de contexten waarbinnen de doelgroep laagopgeleide Papiamento sprekende volwassenen functioneert.
- Weet in welke situatie en voor welke leerder de (digitale) methodes, lesmaterialen leeromgevingen en digitale toepassingen effectief in te zetten zijn.
- Weet op welke wijze authentieke materialen en teksten aangepast en ingezet kunnen worden in het onderwijs aan de doelgroep laagopgeleide Papiamento sprekende volwassenen, zowel voor beginnende als meer gevorderde leerders.

Bouwsteen 12

Beheerst de didactiek van het taalonderwijs aan laagopgeleide Papiamentu sprekende volwassenen

- Beheerst de didactiek van het lezen en schrijven tot en met niveau 2F.
- Beheerst de didactiek van het onderwijs gericht op ontwikkeling van de mondelinge vaardigheden in min of meer formele contexten, passend binnen de leefwereld van de leerder.
- Kan de leerder stimuleren actief bezig te zijn met leren lezen en schrijven buiten de onderwijscontext.
- Is zich bewust van het belang van de verbinding tussen leren binnen en buiten de les en stimuleert de transfer van het geleerde.
- Biedt een gevarieerd aanbod voor de ontwikkeling van de leesvaardigheid en schrijfvaardigheid van de leerder. Kan bij het leren lezen een variëteit aan tekstsoorten aanbieden, passend bij de leervragen en relevante, functionele situaties in het dagelijks leven van de leerder.
- Werkt ook aan de ontwikkeling van woordenschat en mondelinge vaardigheden van leerders.

Leerders met een anderstalige achtergrond die al lange tijd op Aruba wonen en het Papiamentu op een behoorlijk niveau spreken kunnen voor onderwijsdoeleinden gerekend worden tot de doelgroep moedertaalsprekers. Voor hen geldt wel altijd dat woordenschat en mondelinge vaardigheden substantieel aandacht nodig hebben. Voor moedertaalsprekers geldt dat woordenschat en mondelinge vaardigheden vooral aandacht verdienen als het gaat om formele contexten, met name op het niveau tussen 1F en 2F.

- Kan bij het leren lezen en schrijven oefeningen bieden gericht op analyse en synthese van klanken (fonemen).
- Kan bij het leren schrijven oefeningen bieden voor het (verder) ontwikkelen van de schrijfmotoriek van de leerder.
- Stemt het onderwijs voor Papiamentu sprekenden af op de beginsituatie, leerdoelen en leermotieven van de leerder en is in staat om van daaruit individuele leerlijnen op te bouwen.
- Kan gebruikmaken van vakspecifieke differentiatiemogelijkheden om een optimale leeromgeving te bieden en tegelijkertijd recht te doen aan de verschillende individuele leerdoelen en -motieven.

Bouwsteen 13

Kent de rol en het belang van monitoring en evaluatie in het proces van taalverwerving van laagopgeleide Papiamentu sprekende volwassenen

- Kent achtergronden en verschillende functies en vormen van monitoring, evaluatie en feedback voor taalverwerving van laagopgeleide Papiamentu sprekende volwassenen. Heeft overzicht van beschikbare toetsen en andere evaluatie-instrumenten en hun opbouw en kan de geschiktheid daarvan beoordelen.

- Kan deze instrumenten op het juiste moment effectief en op integere wijze met oog voor het belang van de leerder inzetten.
- Kan resultaten analyseren en interpreteren, kan op adequate en verantwoorde wijze feedback geven aan de leerder en kan passende vervolgstappen nemen.
- Kan passend, met respect voor de leerder, rapporteren aan opdrachtgevers.

5 Vakinhoud en vakdidactiek van Papiamentu als Tweede Taal voor laagopgeleide volwassenen

Bouwsteen 14

Kent het proces van tweede taalverwerving bij laagopgeleide volwassenen van 0 via A1 tot B1

- Kent de factoren die bijdragen aan succes van tweede taalverwerving.
- Weet hoe de tweede taalverwerving zich in grote lijnen opbouwt en welke problemen zich kunnen voordoen bij de verwerving van de afzonderlijke vaardigheden.
- Weet hoe anderstalige analfabeten hun mondelinge vaardigheden ontwikkelen.
- Kent de diverse benaderingen in tweede taal-didactiek aan laagopgeleide volwassenen.
- Heeft kennis van het vóórkomen van dyslexie bij laagopgeleide tweede taal leerders en de gevolgen daarvan voor het proces van (beter) leren lezen en schrijven.
- Kent de verbondenheid van taalvaardigheid en rekenvaardigheid.

Bouwsteen 15

Kent het proces van alfabetisering bij volwassen anderstaligen

- Kent het (niet-lineaire) proces van alfabetisering van volwassen anderstaligen.
- Kent de verschillende benaderingen van alfabetisering van volwassen anderstaligen (inclusief alfabetiseren in de eigen taal) en welke benadering bij welke leerder past.
- Kent het verschil tussen analfabetisme en het niet beheersen van een ander schrift en de implicaties daarvan voor het onderwijs.
- Kent de rol van mondelinge vaardigheden en woordenschat bij alfabetisering van anderstalige volwassenen.
- Kent het belang van integratie van technische en functionele lees- en schrijfvaardigheden.
- Kent de specifieke problemen die er in het leerproces bij tweede taalverwerving zijn te verwachten en welke didactische aanpakken daarbij mogelijk zijn.

Bouwsteen 16

Kent de niveauomschrijvingen van de Eindtermen Basiseducatie Aruba Taal en het CEFR van Instroom / A1 t / m 2F / B1

- Is op de hoogte van de inhoud van de Eindtermen voor Papiamentu voor kwalificering en deelkwalificering volgens het in te richten opleidingsstelsel Basiseducatie Aruba.
- Kan de inhoud van het Eindtermen Basiseducatie Aruba adequaat vertalen naar het onderwijs.
- Kan opdrachten en teksten kiezen of ontwerpen die passen bij het niveau en het leerdoel van de leerder.

Bouwsteen 17

Kent de (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen voor laagopgeleide anderstaligen van 0 tot 2F / B1

- Heeft actueel overzicht van het aanbod van (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen.
- Kent de opbouw, uitgangspunten en didactiek van (digitale) methodes, lesmaterialen en leeromgevingen.

- Heeft actueel overzicht van digitale toepassingen (zoals email, Skype, sms en whatsapp, webteksten, social media, app's, internetbankieren en pinautomaten) die relevant zijn voor de contexten waarbinnen laagopgeleide anderstaligen functioneren.
- Weet in welke situatie en voor welke leerder de (digitale) methodes, lesmaterialen leeromgevingen en digitale toepassingen in te zetten zijn.
- Kan authentieke materialen en teksten aanpassen en inzetten in het onderwijs, zowel voor beginnende als voor meer gevorderde leerders.

Bouwsteen 18

Beheerst de didactiek van het tweede taalonderwijs aan laagopgeleide volwassenen van Instroom / A1 t/m 2F/B1

- Kan leerders adequaat ondersteunen bij het ontwikkelen van leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, luistervaardigheid, spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid in het Papiamentu.
- Kan de leerder adequaat ondersteunen in de ontwikkeling van uitspraak, verstavaardigheid, grammatica en vorm en woordenschat.
- Kan de leerder stimuleren actief bezig te zijn met leren lezen en schrijven buiten de onderwijscontext.
- Is zich bewust van het belang van de verbinding tussen leren binnen en buiten de les en stimuleert de transfer van het geleerde.
- Stemt het onderwijs af op de beginsituatie, leerdoelen en -motieven van de leerder en is in staat om van daaruit individuele leerlijnen op te bouwen.
- Kan gebruikmaken van vakspecifieke differentiatiemogelijkheden om een optimale leeromgeving te bieden en tegelijkertijd recht te doen aan de verschillende individuele leerdoelen en -motieven.

Bouwsteen 19

Beheerst naast de tweede taaldidactiek de specifieke vakdidactiek voor alfabetisering

- Kan de mondelinge taalvaardigheid van leerders in het Papiamentu effectief inzetten bij de eerste fase van alfabetisering.
- Kan bij het leren schrijven oefeningen bieden voor het (verder) ontwikkelen van de schrijfmotoriek van de leerder.
- Zorgt voor luisteractiviteiten gericht op herkennen en onderscheiden van klanken (auditieve discriminatie) en kan bij het leren lezen en schrijven oefeningen bieden gericht op analyse en synthese van klanken (fonemen).
- Biedt een gevarieerd aanbod voor de ontwikkeling van technische en functionele lees- en schrijfvaardigheid. Kan bij het leren lezen een variëteit aan tekstsoorten aanbieden, passend bij de leervragen en relevante, functionele situaties in het dagelijks leven van de leerder.

Bouwsteen 20

Kent de rol en het belang van monitoring en evaluatie in het taalverwervings- en alfabetiseringsproces vanaf 0 tot en met 2F/B1

- Kent achtergronden en verschillende functies en vormen van monitoring, evaluatie en feedback voor taalverwerving en alfabetisering in een tweede taal in de Basiseducatie.

- Heeft overzicht van beschikbare toetsen en andere evaluatie-instrumenten en hun opbouw en kan de geschiktheid beoordelen. Kan deze instrumenten op het juiste moment effectief en op integere wijze met oog voor het belang van de leerder inzetten.
- Kan resultaten analyseren en interpreteren, kan op adequate en verantwoorde wijze feedback geven aan de leerder en kan passende vervolgmaatregelen nemen.

6 Vakinhoud en vakdidactiek van rekenen voor laagopgeleide volwassenen

Bouwsteen 21

Kent verschillende oplossingsstrategieën voor rekenvraagstukken en de bijbehorende didactiek

- Weet dat er oplossingsstrategieën op verschillende niveaus van handelen zijn (concreet, modelmatig, formeel); kent deze en kan ze zelf gebruiken.

- Herkent oplossingsstrategieën op verschillende niveaus en kan leerders hierbij ondersteunen.
- Kan een strategie aanbieden die aansluit op het handelingsniveau van de leerder.
- Kent veelvoorkomende didactische rekenmodellen (zoals getallenlijn, strook en verhoudingstabel), weet bij welk type vraagstukken deze inzetbaar zijn en kan ze inzetten in het onderwijs.
- Weet welke strategieën aan bod komen bij het leren rekenen en hoe de opbouw daarvan is (in het basisonderwijs).

Bouwsteen 22

Kent de inhoud van de Eindtermen rekenen Basiseducatie Aruba van Instroomniveau tot en met niveau 2F en kan hierbij voor leerders betekenisvol rekenonderwijs ontwerpen en geven

- Weet dat in de Basiseducatie functioneel gebruik van rekenen in betekenisvolle situaties uit de praktijk en context van de leerders centraal staat, herkent het rekenen in deze praktijksituaties en kan daarbij betekenisvolle rekentaken formuleren die passen bij het niveau, de belangstelling en de leervraag van de leerders.
- Weet dat bepaalde contexten specifieke rekenstrategieën kunnen oproepen en ondersteunen (bijvoorbeeld geld als context bij het rekenen met kommagetallen) en kan hiervan gebruikmaken in het onderwijs.
- Weet welke rekenkennis en vaardigheden leerders in de Basiseducatie nodig hebben om vraagstukken op de betreffende niveaus op te lossen en kent de rol en de plaats van het domein getallen hierbij als ondersteunend domein.
- Heeft zicht op de taalaspecten van rekenen (bijvoorbeeld bij de combinatie van het taaldomein 'lezen van informatieve teksten' en het rekendomein 'verbanden') en kan bij het rekenen onderscheid maken tussen rekentaal (vaktaal), contexttaal, instructietaal (schooltaal) en communicatietaal.

- Kent de domeinen, leerlijnen en inhoud van het rekenen op Instroomniveau, 1F en 2F van de Eindtermen Basiseducatie Aruba en kan van een rekenvraagstuk aangeven op welke rekendomeinen, inhoud, leerlijnen en op welk niveau het betrekking heeft.
- Weet wat de verschillen zijn tussen de Eindtermen rekenen Basiseducatie Aruba en de vergelijkbare beschrijvingen voor het initieel- en volwassenenonderwijs (Referentiekader taal en rekenen).

Bouwsteen 23

Kent de (digitale) rekenmethodes en andere lesmaterialen voor rekenen en digitale toepassingen waarin rekenen een rol speelt

- Heeft actueel overzicht van het aanbod van (digitale) rekenmethodes, lesmaterialen en leeromgevingen voor rekenen.
- Kent de opbouw, uitgangspunten, leerlijnen en didactiek van (digitale) rekenmethodes, lesmaterialen en leeromgevingen.
- Heeft actueel overzicht van digitale toepassingen en digitale rekenhulpmiddelen (zoals internetbankieren, reisplanners, kaarten, roosterprogramma's, tools om valuta om te rekenen, eenvoudige rekenmachines enzovoort) die relevant zijn in de situaties en contexten waarbinnen de doelgroep laagopgeleide Papiamento sprekende volwassenen functioneert.
- Kan de digitale toepassingen en rekenhulpmiddelen zelf gebruiken en leerders bij het gebruik ervan didactisch begeleiden.
- Weet in welke situatie en voor welke leerder de (digitale) methodes, lesmaterialen, leeromgevingen en digitale toepassingen effectief in te zetten zijn.

Bouwsteen 24

Stemt het rekenonderwijs af op de onderwijsbehoeften van de leerders

- Weet dat de leerders moeten leren omgaan met de kwantitatieve en cijfermatige kant van de Arubaanse maatschappij, en van andere kennisgebieden. Herkent in welke situaties en contexten de leerders rekenkennis en -vaardigheden nodig hebben en kan het rekenonderwijs van daaruit vormgeven en zo het rekenen voor de leerders betekenisvol maken.
- Heeft inzicht in de rekenkennis en rekenvaardigheden van de leerder en kan de rekenontwikkeling volgen en begeleiden.
- Kan oplossingsprocedures en -strategieën en denkwijzen van leerders analyseren en duiden en kan leerders feedback en ondersteuning geven bij hun eigen aanpak.
- Kan rekenproblemen bij leerders signaleren, het onderwijs daarop afstemmen en passende maatregelen voor (extra) ondersteuning nemen.
- Kan leerders motiveren voor rekenen en daarbij omgaan met negatieve emoties zoals rekenstress en rekenangst.
- Stemt het onderwijs af op de beginsituatie, leerdoelen en -motieven van de leerder en is in staat om van daaruit individuele leerlijnen op te bouwen.
- Kan gebruikmaken van vakspecifieke differentiatiemogelijkheden om een optimale leeromgeving te bieden en tegelijkertijd recht te doen aan de verschillende individuele leerdoelen en -motieven.

Bouwsteen 25**Kent de rol en het belang van monitoring en evaluatie in het proces van functioneel leren rekenen**

- Kent achtergronden en verschillende functies en vormen van monitoring, evaluatie en feedback voor rekenen in de basiseducatie.
- Heeft overzicht van beschikbare toetsen en andere evaluatie-instrumenten en hun opbouw en kent de geschiktheid voor gebruik; kan deze instrumenten op het juiste moment effectief en op integere wijze met oog voor het belang van de leerder inzetten.
- Kan resultaten analyseren en interpreteren, kan op adequate en verantwoorde wijze feedback geven aan de leerder en kan passende vervolgmaatregelen nemen.

7 Vakinhoud en vakdidactiek digitale vaardigheden voor laagopgeleide volwassenen

(Document volgt)

Literatuur

- Ast, M. van, Ballering, F., Bruinsma, E., Konings, T., Krabbendam, H. & Staal, H. (2010). *Een beschrijving van de vakdidactische kennisbasis voor een startbekwame wiskundeleraar: Onderdeel van de kennisbasis wiskunde*. Arnhem: SLW/Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. In maart 2015 ontleend aan http://www.fi.uu.nl/publicaties/literatuur/20100207_vakdidactische_kennisbasis_wiskunde.pdf.
- Bakx, J., Halewijn, E. & Voort, C. van der (2014). *Kwaliteitscriteria Kwaliteitsgroep Educatie Taal (KET)*. Amsterdam/Nijmegen: interne publicatie Kwaliteitsgroep Educatie Taal.
- Bernhardsson, N., Lattke, S. (eds), (2009). *Core Competencies of Adult Learning Facilitators in Europe: Findings from a Transnational Delphi Survey Conducted by the Project 'Qualified to teach'*.
- Bohnen, E. et al. (2009). *Handboek NT1, voor docenten en opleiders*. Rotterdam: Stichting Expertisecentrum ETV.nl.
- Buiskool, J., Broek, S., Lakerveld, J. van, Zarifis, J., Osborne, M. (2010). *Key Competences for Adult Learning Professionals: Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals*. Zoetermeer: Research voor Beleid.
- Buisman, M., Allen, J., Fourage, D., Houtkoop, W. & Velden, R. van der (2013). *PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven: Resultaten van de Nederlandse survey 2012*. 's-Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- EU-Speak 2 International Study Circle (2013). *Teaching Adult Immigrants and Training their Teachers: Skills, Knowledge, Understanding and Attitudes that Teachers and Administrators working with LESLLA learners want to have and believe are important for their professional/in-service development*. In januari 2015 ontleend aan <http://research.ncl.ac.uk/eu-speak/surveysandresults>.
- Groenestijn, M. van & Jonker, V. (red.) (2014). *Raamwerk scholing en nascholing rekendocent vo/mbo. Bouwstenen voor deskundig rekenonderwijs*. Utrecht: Hogeschool Utrecht/Universiteit Utrecht/ELWleR. In maart 2015 ontleend aan: <http://www.fi.uu.nl/toepassingen/28256/>, <https://seabasicskills.files.wordpress.com/2014/03/definitions-of-volunteers-and-professionals-in-adult-learning.pdf>, <https://seabasicskills.files.wordpress.com/2014/03/competences-professionals-and-non-professionals.pdf>.
- Janssen-van Dielen, A., Valk, A. (2010). *Competentieprofiel Docent Nederlands als Tweede Taal (NT2)*. Amsterdam: Beroepsvereniging van docenten Nederlands als Tweede Taal. In januari 2015 ontleend aan <http://www.bvnt2.org/test/competentieprofiel>.
- Jonker, V., Lambriex, M., Veen, N. van der & Wijers, M. (2008). *WiVa. Wiskundeleraar Vakbekwaam*. Utrecht: Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraars in samenwerking met SBL en het Freudenthal Instituut. In maart 2015 ontleend aan http://www.fi.uu.nl/publicaties/literatuur/odm_16_wiskundeleraar_vakbekwaam.pdf.
- Kurvers, J., Dalderop, K. & Stockmann, W. (2013). *Cursistprofielen Laaggeletterdheid NT1 & NT2: Cursisten in Lees- en schrijfcursussen en hun onderwijs*. Tilburg: in opdracht

van het Steunpunt taal en rekenen ve. In februari 2015 ontleend aan
<http://www.steunpuntve.nl/?p=1223>.

Onderwijscoöperatie (2006). *Bekwaamheidseisen vo en bve*. Den Haag:
Onderwijscoöperatie. In maart 2015 ontleend aan:
[https://www.onderwijscooperatie.nl/activiteiten/bekwaamheid/
bekwaamheidseisen/bekwaamheidseisen-2006/](https://www.onderwijscooperatie.nl/activiteiten/bekwaamheid/bekwaamheidseisen/bekwaamheidseisen-2006/).

Spoelstra-van Dijk, C., Janssen-de Goede, M., Adrichem, R. van (2009).
Competentieprofiel docent volwasseneneducatie/NT1. 's-Hertogenbosch: Kenniskring
NT1, Aanvalsplan Laaggeletterdheid. In juni 2015 ontleend aan:
[http://www.basisvaardigheden.nl/kenniskring/kenniskring-nt1/
producten/competentieprofiel-nt1.html](http://www.basisvaardigheden.nl/kenniskring/kenniskring-nt1/producten/competentieprofiel-nt1.html).

Andere bronnen:

<https://seabasicskills.wordpress.com/>
www.onderwijscooperatie.nl

Bijlage: Matrix Competenties

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen									
Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak) didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
a. SBL competenties (2006)	Ja, tezamen genoemd met 2: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet de leerlingen/deel nemers helpen zich de leerinhouden van een bepaald vak of beroep eigen te maken en vertrouwd te raken met de manier waarop die in het dagelijkse leven en in het	Ja, tezamen genoemd met 1: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet de leerlingen/deel nemers helpen zich de leerinhouden van een bepaald vak of beroep eigen te maken en vertrouwd te raken met de manier waarop die in het dagelijkse leven en in het	Ja: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet de leerlingen/deel nemers helpen een zelfstandig en verantwoordelijk persoon te worden die onder andere een goed beeld heeft van zijn ambities en mogelijkheden.	Ja: De leraar voortgezet onderwijs en bve draagt zorg voor organisatorische zaken die samenhangen met zijn onderwijs en het leerproces van de leerlingen/deel nemers in de school en op de leerwerkplek. Dat is de verantwoordelijkheid van	Ja: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet ervoor zorgen dat zijn werk en dat van zijn collega's in de school goed op elkaar zijn afgestemd. Hij moet ook bijdragen aan het goed functioneren van de schoolorganisatie.	Ja: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet zich voortdurend verder ontwikkelen en professionaliseren. Dat is zijn verantwoordelijkheid en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, moet hij competent zijn in reflectie en ontwikkeling.	Ja: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet contacten onderhouden de ouders of verzorgers van leerlingen/deel nemers en met collega's van (leer)bedrijven en instellingen waar zijn school voor het onderwijs en de leerlingen/deel nemerszorg	Ja: De leraar voortgezet onderwijs en bve moet ervoor zorgen dat er in de groepen waarmee hij werkt, een prettig leef- en werkklimaat heerst.	Ja, elementen van toetsen en beoordelen zijn ondergebracht bij o.a. Vakinhoudelijk en didactisch competent

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	werk gebruikt worden. Ook helpt hij de leerlingen/deelnemers zicht te krijgen op wat zij in de samenleving en in de wereld van het werken kunnen verwachten.	werk gebruikt worden. Ook helpt hij de leerlingen/deelnemers zicht te krijgen op wat zij in de samenleving en in de wereld van het werken kunnen verwachten.					mee samenwerkt. Hij moet er ook voor zorgen dat zijn professionele handelen en dat van anderen buiten de school goed op elkaar afgestemd zijn. Bovendien moet hij eraan meewerken dat de samenwerking van zijn school met die bedrijven en instellingen goed verloopt.		

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
b. Herziening SBL competenties (2014): De bekwaamheid seisen voor de leraar voortgezet onderwijs en de docent educatie en beroepsonderwijs	Ja: Vakinhoudelijke bekwaamheid: Vakinhoudelijk bekwaam wil zeggen dat de leraar de inhoud van zijn onderwijs beheerst. Hij 'staat boven' de leerstof en kan die zo samenstellen, kiezen en/of bewerken dat zijn leerlingen ¹² die kunnen leren. De leraar kan	Ja: Vakdidactische bekwaamheid: de leraar maakt de vakinhoud leerbaar voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school. Hij weet die vakinhoud te vertalen in leerplannen of leertrajecten. Hij doet dit op een	Ja: Pedagogische bekwaamheid: de leraar kan op een professionele, ontwikkelingsgerichtte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen realiseren. Hij volgt de ontwikkeling van zijn	Ja, ondergebracht in de brede professionele basis	Ja, ondergebracht in de brede professionele basis	Ja, ondergebracht in de brede professionele basis	Ja, ondergebracht in de brede professionele basis	Ja, ondergebracht in de brede professionele basis	Ja, elementen van toetsen en beoordelen zijn ondergebracht bij o.a. Vakdidactische bekwaamheid.

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen. Hij houdt zijn vakkennis en -kunde actueel.	professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze,	leerlingen in hun leren en gedrag en stemt daarop zijn handelen af. Hij draagt bij aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen. Hij kan zijn pedagogisch handelen afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling						

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
			verantwoordelijk zijn.						
c. Docent NT2 (2005)	Ja: Vakinhoudelijke competenties: competent als taalgebruiker, taalbeschouwer, vaststeller van de beginsituatie, begeleider van het leerproces, evaluator	Ja, ondergebracht bij Vakinhoudelijke competenties (1): Begeleider van het leerproces	Ja: Pedagogische competentie: De NT2-docent geeft op een bezielende manier leiding, schept een vriendelijke coöperatieve sfeer en zorgt voor een open communicatieve leeromgeving. Hij schept een veilig klimaat in de klas en bevordert de emancipatie	Ja: Organisatorische competentie: De NT2-docent zorgt voor een overzichtelijke, ordelijke, taakgerichte en stimulerende sfeer en is systematisch in het bijhouden en ordenen van gegevens.	Ja: Competent in het samenwerken met collega's: De docent NT2 is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met collega's en heeft voldoende kennis en vaardigheden om een professionele bijdrage te leveren aan en goed pedagogisch	Ja: Competent in reflectie en ontwikkeling: De NT2-docent denkt regelmatig na over zijn beroepsopvattingen en zijn professionele bekwaamheid. Hij/zij streeft ernaar zijn beroepsuitoefening bij de tijd te houden en te verbeteren.	Ja: competent in het samenwerken met de omgeving: De NT2-docent levert in het belang van zijn/haar cursisten en de school zijn/haar bijdrage aan een goede samenwerking met mensen en instellingen in de context van de school.	nee	Ja: Evaluatiedeskundige / beoordelaar-examinator: Hij/zij is iemand die: - speciaal daarvoor is opgeleid, - veel meer ervaring heeft met toetsing en assessment dan de gemiddelde docent, - in staat is instrumenten/ procedures te

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
			van de leerders.		en didactisch klimaat op de school, aan goede werkverhoudingen en een goede schoolorganisatie.				ontwikkelen en te evalueren, - en leiding en training kan geven aan collega's die het uitvoerende werk doen.
d. Kenniskring NT1 (2009)	Ja, tezamen genoemd met 2: De docent VE beschikt over een aantal vakinhoudelijke competenties voor de Nederlandse taal, rekenvaardigheden, sociale vaardigheden,	Ja, tezamen genoemd met 1: De docent VE beschikt over een aantal vakinhoudelijke competenties voor de Nederlandse taal, rekenvaardigheden, sociale vaardigheden,	Ja: De VE-docent staat open voor mensen in al hun opvattingen en diversiteit. Zonder onderscheid stimuleert hij de deelnemers in hun leerproces. De	Ja: De docent VE zorgt voor een overzichtelijke, ordelijke, taakgerichte en stimulerende sfeer en is systematisch in het bijhouden en ordenen van gegevens.	Ja: De docent VE is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met collega's en leidinggevende n. Hij heeft voldoende kennis en vaardigheden	Ja: De docent VE is in staat en bereid zijn beroepsopvattingen bij te stellen en actualiseert zijn professionele bekwaamheid. Hij streeft ernaar in zijn beroep bij de tijd te blijven	Ja: De docent VE levert in het belang van zijn deelnemers en de school zijn bijdrage aan een goede samenwerking met mensen, instellingen en overheden in de context van de school.	Ja: De docent VE zorgt ervoor dat er in de groepen waarmee hij werkt een prettig leerklimaat heerst. De docent VE begeleidt de deelnemer bij het vergroten van diens	Ja: competent als evaluator wordt genoemd bij 'vakinhoudelijk en didactisch competent': De docent VE erkent het belang van evaluatie in het onderwijsleerp

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	Engels en digitale vaardigheden. Rollen van taalgebruiker, taalbeschouwer, educatief ontwerper, evaluator (zie 8)	Engels en digitale vaardigheden.	docent VE geeft op een bezielende manier leiding, schept een veilig klimaat in de leeromgeving en bevordert de emancipatie van de leerders.		om een professionele bijdrage te leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op de school, aan goede werkverhoudingen en een goede schoolorganisatie.	en zijn lesgeven - waar mogelijk - te verbeteren. Daarvoor kan hij veranderingen in de samenleving, het eigen netwerk, onderwijsontwikkeling en visie signaleren, onderzoeken en up-to-date houden en de resultaten hiervan vertalen in zijn bijdrage aan het vak en het		onafhankelijkheid door het zelfvertrouwen te vergroten, de sociale vaardigheden te trainen en/of het netwerk te verbreden.	roces. Hij is in staat verantwoord gegevens te verzamelen over het leergedrag en de ontwikkeling van de leerder, kan deze correct interpreteren en op basis daarvan besluiten nemen (over bijvoorbeeld onderwijsplanning of uitstroom).

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
			beroepsmatig handelen.						
e. Delphi study (2011)	Ja: Subject Competence: - Have specialist knowledge in their own area of teaching (SR) - Apply the specialist didactics in their own area of teaching (SR)	Ja: Stimulating learning: - Motivate (IB) - Inspire (IB) & - Tailor teaching offers for the needs of specific target groups (PM) - Plan teaching offers according with the resources available (time, space, equipment, etc.)(PM) & Supporting Learning: - Support	Nee, hoewel er in de categorie 'overig' een aantal deelvaardigheden en zijn benoemd die onder de noemer pedagogisch competent kunnen vallen.	Ja: Group Management and Communication: - Communicate clearly (IB) - Manage group dynamics (IB) - Handle conflicts (IB)	nee	Ja: Personal Professional Development: - Orientate themselves to the needs of participants (PPD) - Make use of their own life experience within the learning environment (PPD) - Recognize their own learning needs (PPD)	Ja: cooperation with the external environment (CE)	Ja: interpersonal behavior and communication with learners (IB)	Ja: Learning Process Analysis: Monitor the learning process (MA) - Evaluate the learning outcomes (MA) - Diagnose the learners' learning capacity (DM) - Assess the entry-level of learners (AP) - Evaluate the outcome of learning processes (DM)

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	informal learning (DM) - Stimulate the active role of learners (DM) - Have a broad repertoire of methods at their disposal (DM) - Make use of the participants' life experience in the teaching activities (DM)					- Set their own learning goals (PPD) - Be curious (PPD) - Be creative (PPD) - Be flexible (PPD) - Reflect their own professional role (PPD) - Evaluate their own practice (PPD) - Be self-assured (PPD) - Be committed to their own professional development (PPD)			- Monitor the learning processes of learners (DM)

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
						- Cope with criticism (PPD) - See different perspectives (PPD)			
f. Key competences (2010)	Ja: Competence in making use of one's own subject-related expertise and the available learning resources: being an expert.	Ja: Competence in making use of different learning methods, styles and techniques including new media and being aware of new possibilities and e-skills and assessing them critically: being able to deploy	Ja: Competence in empowering adult learners to learn and support themselves in their development into, or as, fully autonomous lifelong learners: being a motivator.	Nee, wordt niet specifiek genoemd, wel elementen in vakdidactisch competent	Ja, zie 8.	Ja: Personal competence in systematic reflection on one's own practice, learning and personal development: being a fully autonomous lifelong learner. & Competence to continuously monitor and evaluate the adult learning	nee	Ja: Interpersonal competence in communicating and collaborating with adult learners, colleagues and stakeholders: being a communicator, team player and networker.	Ja: Competence in assessment of prior experience, learning needs, demands, motivations and wishes of adult learners: being capable of assessment of adult learners' learning needs.

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	different learning methods, styles and techniques in working with adults. & Competence in dealing with group dynamics and heterogeneity in the background, learning needs, motivation and prior experience of adult learners: being able to deal with heterogeneity and groups. &					process in order to improve it: being an evaluator of the learning process.			

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	Competence in facilitating the learning process for adult learners: being a facilitator of knowledge (practical and/or theoretical) and a stimulator of adult learners' own development. & Competence in selecting appropriate learning styles, didactical methods and content								

Competentieprofielen docenten basiseducatie voor volwassenen – een vergelijking op hoofdlijnen

Competenties	1. Vakinhoudelijk competent	2. (Vak)didactisch competent	3. Pedagogisch competent	4. Organisatorisch competent	5. Competent in het samenwerken met collega's	6. Competent in reflectie en ontwikkeling	7. Competent in het samenwerken met de omgeving	8. Interpersoonlijk competent	9. Competent in het beoordelen van deelnemers
	for the adult learning process: being capable of designing the learning process.								

**Bijlage 2: Advies
Kwaliteitsstandaard aanbieders
Basiseducatie Aruba**

Colofon

Titel	Kwaliteitsstandaard aanbieders Basiseducatie Aruba
Auteurs	Ina den Hollander (CINOP)
Versie	1.0
Datum	11-11-2016
Project	Basiseducatie: Focus op Geletterdheid.

CINOP Advies
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800800
www.cinopadvies.nl

© CINOP Advies 2015

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1 Kwaliteit van aanbieders, monitoring van kwaliteit en impactmeting	3
1.1 Monitoring van kwaliteit aanbieders Basiseducatie Aruba	3
2 Aandachtsgebieden monitoring kwaliteit aanbieders Basiseducatie	5
2.1 Kwaliteit van aanbieders Basiseducatie	5
2.2 Overzicht aandachtsgebieden, kwaliteitsaspecten en indicatoren	5

Inleiding

De Directie Onderwijs van Aruba heeft aan CINOP Advies de opdracht gegeven om voor het project 'Basiseducatie: Focus op Geletterdheid' een Adviesnota en een Meerjarenplan op te stellen. De Adviesnota bevat het advies voor de inrichting van het stelsel voor Basiseducatie en het Meerjarenplan beschrijft op basis van de Adviesnota een implementatietraject van 5 jaar.

In de visie van de Arubaanse overheid krijgt het volwassenenonderwijs een grote rol in de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de bevolking, noodzakelijk om Aruba economisch verder te kunnen ontwikkelen. Het kunnen beschikken over voldoende geschoolde en competente medewerkers is hiervoor van groot belang. De basis voor het verhogen van de scholingsgraad van volwassenen is het op orde zijn van een voldoende niveau van basisvaardigheden, met name op het gebied van taal en rekenen en in toenemende mate ook als het gaat om digitale vaardigheden.

Naast een advies over het in te voeren opleidingsstelsel, de beschrijving van eindtermen voor de opleidingen basiseducatie en een advies voor het financieringsstelsel, is in de TOR voor het project Basiseducatie: Focus op Geletterdheid ook gevraagd om het opstellen van 'heldere kwalitatieve en procedurele criteria' waaraan educatieaanbieders en -docenten zich moeten houden. Dit document gaat over de kwalitatieve criteria van aanbieders van Basiseducatie op Aruba. Voor wat betreft kwaliteit van docenten, hiervoor is een apart document opgesteld.

Visie op kwaliteit

In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op verschillende aspecten van monitoring van kwaliteit van aanbieders en het door hen uitgevoerde aanbod in de Basiseducatie. Dit hoofdstuk kan dienen als basis voor visievorming over wat op Aruba wordt gezien als kwaliteit van aanbieders Basiseducatie en hoe men die kwaliteit wil bevorderen en borgen.

In hoofdstuk 2 gaat het over kwaliteitseisen waaraan aanbieders van Basiseducatie zouden moeten voldoen. Er worden 6 aandachtsgebieden beschreven met daarbij horende kwaliteitscriteria en de verschillende indicatoren die daarbij horen. Het is aan de overheid van Aruba om te bepalen of op basis van de visie op kwaliteit deze 6 aandachtsgebieden met de daarbij horende criteria en indicatoren wil overnemen of aanvullen.

Ontwikkeltraject

Dit document is bedoeld als advies voor de ontwikkeling van een systeem van kwaliteitszorg waarmee de kwaliteit van de aanbieders in de Basiseducatie op Aruba kan worden gemonitord. Het zou uiteindelijk ook kunnen dienen als instrument om aanbieders van Basiseducatie te selecteren middels een offerte- of aanbestedingsprocedure. Dit document is een advies en geen kant en klaar product. Het kan dienen als basis voor visievorming en ontwikkeling van een beoordelingskader voor kwaliteit van aanbieders. In zo'n beoordelingskader moeten dan ook prestatie-indicatoren worden uitgewerkt. Het advies is om bij de ontwikkeling van een kader voor kwaliteitsborging en een daarbij

horend beoordelingskader het werkveld en relevante stakeholders te betrekken, zodat het een document wordt dat gedragen wordt door alle betrokkenen.

Streefdoelen

Net als de kwaliteitsstandaard voor docenten is het belangrijk dat voor de basiseducatie op Aruba geldt dat het gaat om een relatief nieuw werkkerrein. Er kan van aanbieders die geselecteerd worden om in de periode 2018 tot 2021 pilots uit te voeren niet verlangd worden dat zij bij aanvang van de implementatie van het stelsel voldoen aan alle kwaliteitscriteria voor de aandachtsgebieden die in dit document worden beschreven. In dat opzicht is de pilotperiode van het Meerjarenplan een ontwikkel- en/of transitietraject waarin toegegroeid moet worden naar een kwalitatief goede uitvoering van opleidingen in de basiseducatie en de kwaliteitsborging daarvan.

Dit document kan in die zin opgevat worden als een soort gids voor een ontwikkeltraject naar kwaliteit van aanbieders en hun aanbod en beschrijft dus vooral streefdoelen waar aanbieders naar toe kunnen werken.

1 Kwaliteit van aanbieders, monitoring van kwaliteit en impactmeting

1.1 Monitoring van kwaliteit aanbieders Basiseducatie Aruba

Opdrachtgevers, in dit geval de overheid van Aruba, vinden het vaak moeilijk te sturen op kwaliteit van aanbod in de Basiseducatie en op de kwaliteit van de onderwijsaanbieders en die kwaliteit ook adequaat te monitoren.

Het meten van kwaliteit kan langs twee lijnen:

- kwantitatieve monitoring op output.
- kwalitatieve monitoring.

Kwantitatieve monitoring

Vaak wordt er gestuurd op kwantitatieve output. Om dat te kunnen doen is het noodzakelijk om vooraf de op te leveren aantallen en de te behalen percentages en resultaten vast te leggen in een subsidie-overeenkomst of een andere vorm van contract.

Bij sturing op kwaliteit van output gaat het om:

- percentages van deelnemers die een traject afmaken
- het uitvalpercentage
- het percentage deelnemers dat een volledige kwalificatie haalt
- het percentage deelnemers dat deeltkwalificaties behaalt.

In de monitoring gaat het er dus om of die percentages en aantallen daadwerkelijk worden behaald.

Haalbaarheid

In het kader van de soms langzaam tot zeer langzaam lerende doelgroepen van de Basiseducatie is het wel van belang om realistische afspraken te maken en bijvoorbeeld niet alleen te sturen op volledige kwalificaties en deeltkwalificaties. Beginniveau, leercompetenties van de deelnemer aan de ene kant en de intensiteit, duur en kwaliteit van het leertraject aan de andere kant bepalen in sterke mate welke doelen haalbaar zijn. Voor deelnemers in de volwasseneneducatie zal dat lang niet altijd gaan om een volledige niveaustap. Voor een langzaam lerende kan de stap van Instroom naar 1F al problematisch zijn. In zo'n geval kan wel worden afgesproken dat er sprake moet zijn van aantoonbare vooruitgang, maar niet van een niveauverhoging in de zin van de niveaus van de Eindtermen Basiseducatie van Aruba, zoals die zijn beschreven in de Adviesnota.

Kwalitatieve monitoring

Bij kwalitatieve monitoring gaat het erom of deelnemers door het deelnemen aan trajecten een betere beheersing van vaardigheden verwerven die in de opleidingen Basiseducatie (Instroom, Basiseducatie 1 en 2) wordt aangeboden: talen, rekenen, digitale vaardigheden en vaardigheden in de uitstroomprofielen. In het kader van subsidieverstrekking is het van belang dat hierover van tevoren afspraken worden gemaakt.

Vaak is de redenering dat, als de opgeleverde kwantitatieve resultaten voldoen aan de vooraf gestelde eisen, het met de kwaliteit van het onderwijs van de aanbieder wel goed zit. Als het vooraf overeengekomen aantal cursisten met goed gevolg een examen haalt of aantoonbaar een niveauverhoging bereikt op de verschillende basisvaardigheden, zo is de redenering, dan zal dat wel het resultaat zijn van het feit dat ook de kwaliteit van het onderwijs op orde is.

Maar het feit dat cursisten een examen halen, een diploma of deelkwalificatie verwerven zegt echter lang niet alles over de kwaliteit van het onderwijs dat wordt gegeven.

Deelnemers kunnen ook resultaten halen “ondanks” het feit dat het onderwijs niet van goed kwaliteit is.

Kwalitatieve monitoring gaat over zaken als:

- de kwaliteit van docenten
- de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijstraject
- de kwaliteit van gebruikte leermiddelen en lesmaterialen

Impactmeting: participatie en sociale inclusie

De trajecten in de Basiseducatie richten zich op het ontwikkelen en ondersteunen van trajecten om laagopgeleide of laaggeletterde volwassenen naast een betere beheersing van basisvaardigheden een betere plek in de samenleving te kunnen geven. Met andere woorden: op de impact van het onderwijstraject in termen van participatie en sociale inclusie. De beheersing van basisvaardigheden is immers geen doel op zich, maar een middel voor deelnemers om beter te kunnen functioneren, meer zelfvertrouwen te krijgen, of dat nu is op de arbeidsmarkt, in het vervolgonderwijs of in het persoonlijk of maatschappelijk leven. Voor de overheid gaat het dan om het bevorderen van participatie van burgers, het maatschappelijk redzaam maken van burgers, om participatie op de arbeidsmarkt en om het bevorderen sociale cohesie binnen de Arubaanse samenleving,

De kwaliteit van een goed onderwijstraject kan dus afgemeten worden aan het maatschappelijk resultaat: raakt iemand aan het werk door het leereffect? Kan iemand voortaan voorkomen in de schulden te raken doordat hij zijn bankzaken beter kan afhandelen? We noemen dit ook wel meting van impact.

De laatste jaren is in Nederland veel ervaring opgedaan met het meten van effecten van basiseducatie op sociale inclusie van laagopgeleide volwassenen De Greef, Segers en Verté (2010).

Ook vanuit het perspectief van andere beleidsterreinen dan onderwijs van de Arubaanse overheid (sociale zaken, welzijn en gezondheid) kan een dergelijke impactmeting interessant zijn. Het door de onderzoekers ontwikkelde SIT-instrument (Sociale Inclusie na Transfer) meet verhoging op verschillende aspecten van sociale inclusie: niveau van arbeidsmarktontwikkeling zoals het zoeken en vinden van een baan, het doen van vrijwilligerswerk, meer sociale contacten buitenshuis of deelname aan georganiseerde activiteiten¹

¹ Greef, de, M. et al. (2009). *Leren voor Leven een eigen plek in het dagelijks leven*. Velp: Spectrum CMO Gelderland.

2 Aandachtsgebieden monitoring kwaliteit aanbieders Basiseducatie

2.1 Kwaliteit van aanbieders Basiseducatie

Als we kijken naar de kwaliteit van de aanbieders in de Basiseducatie dan onderscheiden we 7 aandachtsgebieden:

- 1 Kennis en ervaring met betrekking tot het werkveld en de doelgroep
- 2 Kwaliteit van de inhoud en uitvoering
- 3 De kwaliteit van de intake en loopbaanbegeleiding
- 4 De kwaliteit en transparantie van de administratieve processen
- 5 Zelf evaluatie van kwaliteit
- 6 Organisatorische randvoorwaarden.

Voor elk aandachtsgebied geldt dat gekeken kan worden naar een aantal aspecten van kwaliteit die met dat aandachtsgebied te maken hebben en zijn een aantal indicatoren benoemd die uitmaken of er wel of niet kwaliteit wordt geleverd.

Zoals ook al gesteld in de inleiding is het advies is om in het kader van de Meerjarenplan in de komende jaren in samenwerking tussen overheid (onderwijsinspectie en de projectleiding), aanbieders van Basiseducatie en stakeholders voor alle aandachtsgebieden kritische prestatie-indicatoren te formuleren, waarop gestuurd kan worden.

Door hierin samen te werken wordt commitment van aanbieders en stakeholders georganiseerd en is voor iedereen duidelijk aan welke eisen voldaan moet worden.

2.2 Overzicht aandachtsgebieden, kwaliteitsaspecten en indicatoren

Aandachtsgebied: Kennis van het werkveld en de doelgroep		
1	Kwaliteitsaspecten	Indicatoren
	Kennis van de doelgroep	De aanbieder heeft kennis van de diversiteit aan achtergronden en culturen van de doelgroepen van de Basiseducatie.
		De aanbieder heeft kennis van vindplaatsen, waar de doelgroep bereikt kan worden als het gaat om werving.

Aandachtsgebied: Kennis van het werkveld en de doelgroep		
		De aanbieder kent de drempels die de doelgroep kan belemmeren om deel te nemen aan onderwijs in de Basiseducatie.
	Kennis van het werkveld van de basiseducatie	De aanbieder heeft kennis van het brede werkveld van de Basiseducatie en de positionering van de Basiseducatie in het totale onderwijsstelsel van Aruba.
		De aanbieder heeft kennis van overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties en instellingen die zich bezighouden met de doelgroepen van de Basiseducatie (zoals uitkeringsinstanties, bibliotheken, welzijnsorganisaties) en weet hoe hij met hen kan samenwerken in een ketenaanpak.
		De aanbieder kent belangrijke stakeholders in het bedrijfsleven en samenwerkingsmogelijkheid en als het gaat om arbeidsmarkttoeleiding en scholing van de doelgroepen van de Basiseducatie.
	Kennis van wet- en regelgeving	De aanbieder is op de hoogte van actueel beleid en van wet- en regelgeving voor het volwassenenonderwijs en de Basiseducatie. Verder kent de aanbieder de voor zijn instelling als basiseducatie relevante

Aandachtsgebied: Kennis van het werkveld en de doelgroep

		wet- en regelgeving van het onderwijs op Aruba voor zover deze een functie vervullen in toeleiding, werving, door- en uitstroommogelijkheden voor doelgroepen van de Basiseducatie.
		De aanbieder heeft kennis van relevante aanpalende beleidsterreinen, zoals sociale zaken en arbeidsmarktbeleid en welzijn, voor zover deze een relatie hebben met het beleid op het gebied van volwassenenonderwijs en Basiseducatie.

Aandachtsgebied: De kwaliteit van inhoud en uitvoering

2	Kwaliteitsaspecten	Indicatoren
	De kwaliteit van docenten	Het onderwijs van de aanbieder wordt uitgevoerd door vakbekwame ² docenten met kennis van de doelgroepen van de Basiseducatie en met aantoonbare ervaring in het volwassenenonderwijs.
		De aanbieder heeft een goed wervings- en selectiebeleid voor docenten, gebaseerd op specifieke eisen aan kwaliteit van docenten als het gaat om lesgeven in de Basiseducatie.
		De aanbieder stimuleert de docenten om hun deskundigheid voortdurend op peil te houden en neemt daarvoor passende maatregelen.
	De kwaliteit van de inhoud van de trajecten	Het onderwijs dat de aanbieder uitvoert is gebaseerd op de Eindtermen Basiseducatie en leidt op naar de in de wet- en regelgeving voor de Basiseducatie beschreven kwalificaties en deelkwalificaties.
		De inhoud van het onderwijs Basiseducatie van aanbieder is afgestemd op de doelgroep.
		De inhoud van het onderwijs Basiseducatie is context- en praktijkgericht en biedt ruimte voor het uitvoeren van buitenschoolse opdrachten ³ .
		In het onderwijs van de aanbieder wordt rekening gehouden met de individuele leerdoelen van de deelnemers.

² Wat onder vakbekwaam wordt verstaan is omschreven in het adviesdocument over de kwaliteitsstandaarden voor docenten Basiseducatie op Aruba. Net als dit advies zal het advies over de kwaliteit van docenten in het kader van het Meerjarenplan verder moeten worden ontwikkeld.

³ Buitenschoolse opdrachten zijn opdrachten die de deelnemer kan uitvoeren in het dagelijks leven, maar die niet behoren tot leeractiviteiten die hij uitvoert in het kader van een stage. Als voorbeelden noemen we hier het verzamelen van vacatures uit kranten en via internet in het kader van werknemersvaardigheden, het inwinnen van informatie voor vervolgonderwijs bij de Unit Intake en Diagnose of het bezoeken van een bibliotheek met een bijbehorende opdracht.

Aandachtsgebied: De kwaliteit van inhoud en uitvoering		
		Het onderwijs van de aanbieder is gericht op zelfsturing door de deelnemer.
	De kwaliteit van de leermaterialen	De aanbieder zet leermaterialen in die passen bij de didactische en andragogische uitgangspunten voor het onderwijs in de Basiseducatie ⁴ .
		De gebruikte leermaterialen zijn afgestemd op de leef- en denkwereld van volwassen deelnemers van de Basiseducatie.
		De inhoud van de gebruikte leermaterialen is afgestemd op de Eindtermen Basiseducatie Aruba en stelt de deelnemer in staat zich adequaat voor te bereiden op het behalen van een kwalificatie of deeltkwalificatie Basiseducatie.
	De kwaliteit van toetsing en examinering.	De door aanbieder ingezette toetsen zijn afgestemd op de Eindtermen Basiseducatie Aruba.
		De procedures rond toetsing, examinering en diplomering voldoen aan de kwaliteitsnormen van de onderwijsinspectie van Aruba.
		De procedures rond toetsing, examinering en diplomering zijn helder en transparant omschreven voor de verschillende doelgroepen deelnemers.
Aandachtsgebied: Kwaliteit van intake en loopbaanbegeleiding		
3	Kwaliteitsaspecten	Indicatoren
	Professionaliteit van de intaker	De intakers zijn getraind in verschillende gesprekstechnieken.
		De intakers hebben kennis van de achtergronden en culturen van de doelgroepen van de Basiseducatie en van

⁴ Zie voor een nadere omschrijving het advies voor de kwaliteitsstandaard voor docenten basisvaardigheden Aruba.

Aandachtsgebied: De kwaliteit van inhoud en uitvoering		
		mogelijke belemmeringen om deel te nemen aan onderwijs.
		De intakers hebben kennis van alle relevante trajecten voor deelnemers Basiseducatie, ook bij eventuele andere instellingen voor basiseducatie. Ze kennen alle relevante uitstroom- en doorstroommogelijkheden.
		De intakers behandelen de deelnemers met respect en zijn zich bewust van mogelijke valkuilen in de communicatie (eigen vooroordelen, de neiging van kandidaat-deelnemers tot sociaal wenselijk gedrag).
		De intaker is in staat de uitkomsten van het intakegesprek en de daarbij gebruikte instrumenten voor toetsing en diagnose juist te interpreteren en op basis daarvan een individueel trajectplan op te stellen.
	Goed en inzichtelijk intake-protocol	De aanbieder heeft een goed en inzichtelijk intakeprotocol.
		De aanbieder heeft een deelnemersversie van het protocol, waarin de relevante informatie voor de deelnemer is opgenomen.
		De aanbieder zorgt voor een snelle doorlooptijd van het intake- toetsings- en plaatsingsproces.
	Meting beginniveau	De aanbieder zet voor de intake kwalitatief goede en betrouwbare toetsen in, die afgestemd zijn op de doelgroep en waarin het niveau voor alle vaardigheden in het basisdeel van de opleidingen Basiseducatie gemeten kan worden (talen, rekenen, digitale vaardigheden).

Aandachtsgebied: De kwaliteit van inhoud en uitvoering		
		De aanbieder zet een assessment in voor het meten van de andere vaardigheden die worden vastgesteld voor de keuzedelen per uitstroomprofiel van de opleidingen Basiseducatie 1 en 2.
	Loopbaanbegeleiding	De aanbieder heeft een uitgewerkte visie op loopbaanbegeleiding gedurende de opleiding en op de nazorg bij door- of uitstroom.
		Het systeem van loopbaanbegeleiding sluit aan op de activiteiten van de Unit voor Intake, Diagnose en Loopbaanbegeleiding (Unit IDL).
		De aanbieder zorgt voor adequate scholing en training van docenten of intakers die loopbaanbegeleiding verzorgen.
Aandachtsgebied: De kwaliteit en transparantie van administratieve processen		
4	Kwaliteitsaspect	Indicatoren
	Registratie als aanmelding, intake en plaatsing.	De aanbieder beschikt over een systeem waarin relevante data worden bijgehouden per deelnemer voor intake, toetsing, plaatsing of afwijzing. Het systeem is zo ingericht dat doorlooptijden te monitoren zijn.
	Monitoring van de voortgang van het onderwijsleerproces van deelnemers.	De voortgang van deelnemers wordt regelmatig gemeten, bij voorkeur op van te voren vastgestelde momenten.
		De beschrijving van de vooruitgang van deelnemers is gerelateerd aan de leerdoelen van de deelnemer en de Eindtermen Basiseducatie Aruba.
		In de rapportage over de voortgang van het onderwijsleerproces van deelnemers is aandacht voor houding, motivatie en presentie.

Aandachtsgebied: De kwaliteit van inhoud en uitvoering		
	Monitoring door- en uitstroom	De aanbieder beschikt over een systeem waarin alle relevante data omtrent (tussentijdse) toetsresultaten, datum instroom, doorstroom en uitstroom en behaalde (deel)kwalificaties op overzichtelijke wijze kunnen worden vastgelegd en dat is geschikt is voor het maken van rapportages.
	Vastleggen van data van cursisten	De aanbieder houdt in overleg met de overheid alle gegevens bij van deelnemers die relevant zijn voor het plan voor monitoring en evaluatie zoals dat in het Meerjarenplan is opgenomen en zal worden uitgewerkt in het voorbereidingsjaar. Het kan gaan om gegevens over leeftijd, sexe, opleidingsniveau etc.
	Rapportage van data	De aanbieder is in staat adequate rapportages op te leveren aan opdrachtgever, conform de met de opdrachtgever gemaakte afspraken.
	Procedure voor behandeling van klachten	De aanbieder beschikt over een heldere en transparante procedure voor het melden en afhandelen van klachten.
		Er is een onafhankelijke klachten-commissie.
		De aanbieder stelt een vertrouwenspersoon aan voor zaken aangaande ongewenste omgangsvormen binnen de instelling voor deelnemers en werknemers en zorgt dat iedereen hiervan op de hoogte is.
Aandachtsgebied: Zelf evaluatie van kwaliteit		
5	Kwaliteitsaspect	Indicator
	Tevredenheid deelnemers	Aanbieder heeft een standaard procedure voor een tevredenheidsonderzoek onder deelnemers en voert zo'n onderzoek op gezette tijden uit.

Aandachtsgebied: De kwaliteit van inhoud en uitvoering		
		De resultaten worden vastgelegd en zijn openbaar, inclusief het overzicht van ingediende klachten zoals genoemd bij indicator 4.
	Tevredenheid van opdrachtgever	Aanbieder neemt minimaal 1 keer per jaar het initiatief tot een evaluatiegesprek met de opdrachtgever.
	Tevredenheid van 'afnemers' ⁵	De aanbieder stelt 1- of 2 jaarlijks een onderzoek in.
Aandachtsgebied: Organisatorische randvoorwaarden		
6	Kwaliteitsaspecten	Indicatoren
	Kwaliteit van de locatie	De gebouwen van aanbieder zijn adequaat toegerust voor het geven van onderwijs en voldoen aan de daarvoor vooraf vastgestelde criteria.
		Wanneer het gaat om het verzorgen van Basiseducatie voor specifieke doelgroepen zoals sociaal geïsoleerde ouderen, beschikt de aanbieder over locaties dicht in de buurt.
		De aanbieder onderzoekt in overleg met de opdrachtgever de mogelijkheden voor kinderopvang.
	Kwaliteit van faciliteiten	De lokalen van aanbieder beschikken over voldoende faciliteiten zoals een schoolbord, whiteboard, flap-over, audio, beamer, computer of laptop.
		Er is een ruimte waar cursisten zelfstandig kunnen oefenen.

⁵ Onder afnemers verstaan we in dit verband de vervolgoopleidingen, werkgevers en andere instellingen waar cursisten na afloop van hun traject terechtkomen.

**Bijlage 3: Handreiking
andragogisch didactisch handelen
docenten Basiseducatie Aruba**

Colofon

Titel	handelen docenten Basiseducatie Aruba
Auteurs	Ina den Hollander (CINOP)
Versie	1.0
Datum	27-11-2016
Project	Basiseducatie: Focus op Geletterdheid.

CINOP Advies
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800800
www.cinopadvies.nl

© CINOP Advies 2015

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1 Tips voor andragogisch en didactisch handelen voor docenten Basiseducatie Aruba.....	3
1.1 Zet het doelperspectief van de deelnemer centraal	3
1.2 Zie het verwerven van basisvaardigheden niet als doel maar als middel	3
1.3 Besteed veel tijd aan het achterhalen van leermotieven en leervragen	3
1.4 Formuleer zowel korte als lange termijndoelen	4
1.5 Lever altijd maatwerk	4
1.6 Hou rekening met de situatie en mogelijkheden van de deelnemer	4
1.7 Stel een individueel trajectplan op	5
1.8 Neem de cursist mee in wat je gaat doen en hoe zijn traject eruit ziet.....	5
1.9 Wissel groepsactiviteiten en individueel werken af	5
1.10 Maak een lesplanning met daarin verwerkt de individuele trajectplannen van de deelnemers. Doe dit bij voorkeur in een vaste structuur die iedere les terugkomt	5
1.11 Biedt hulp bij het leren leren en creëer een veilige sfeer	6
1.12 Werk van minder naar meer, van makkelijk naar moeilijk	6
1.13 Ten slotte: enkele tips voor het werken met analfabeten	6

Inleiding

De Directie Onderwijs van Aruba heeft aan CINOP Advies de opdracht gegeven om voor het project 'Basiseducatie: Focus op Geletterdheid' een Adviesnota en een Meerjarenplan op te stellen. De Adviesnota bevat het advies voor de inrichting van het stelsel voor Basiseducatie en het Meerjarenplan beschrijft op basis van de Adviesnota een implementatietraject van 5 jaar.

In de visie van de Arubaanse overheid krijgt het volwassenenonderwijs een grote rol in de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de bevolking, noodzakelijk om Aruba economisch verder te kunnen ontwikkelen. Het kunnen beschikken over voldoende geschoolde en competente medewerkers is hiervoor van groot belang. De basis voor het verhogen van de scholingsgraad van volwassenen is het op orde zijn van een voldoende niveau van basisvaardigheden, met name op het gebied van taal en rekenen en in toenemende mate ook als het gaat om digitale vaardigheden.

Naast een advies over het in te voeren opleidingsstelsel, de beschrijving van eindtermen voor de opleidingen basiseducatie en een advies voor het financieringsstelsel, is in de TOR voor het project Basiseducatie: Focus op Geletterdheid ook gevraagd om het opstellen van 'heldere kwalitatieve en procedurele criteria' waaraan educatieaanbieders en -docenten zich moeten houden. Daarvoor is een kwaliteitsstandaard voor aanbieders opgesteld en een kwaliteitsstandaard voor docenten. Verder is gevraagd om een beknopte handreiking voor pedagogisch/andragogisch handelen van docenten. Deze kan, samen met de bouwstenen van competenties die in de kwaliteitsstandaard voor docenten zijn beschreven als basis dienen voor een opleiding of nascholing voor docenten basisvaardigheden op Aruba.

Deze handreiking geeft een aantal tips voor docenten en opleiders. Het gaat uitdrukkelijk om een aantal belangrijke tips, die bijvoorbeeld meegenomen kunnen worden in de nascholingscursus die is voorzien voor het voorbereidingsjaar 2017. Bij het ontwikkelen van die nascholingscursus kunnen de onderwerpen in de handreiking worden uitgebreid en uitgediept en worden voorzien van literatuurverwijzingen. Uiteraard is dat binnen het budget en het tijdsbestek van de opdracht niet haalbaar.

1 Tips voor andragogisch en didactisch handelen voor docenten Basiseducatie Aruba

1.1 Zet het doelperspectief van de deelnemer centraal

Voor deelnemers in de Basiseducatie is het van groot belang dat in het leertraject zowel inhoud, vorm en leermateriaal worden gekozen vanuit het doelperspectief van de leerder, zoals dat aan het begin van het traject in de intake en/of tijdens een assessment wordt vastgelegd. Je kiest dus authentiek materiaal, bijvoorbeeld teksten van leervakken van de opleiding waar iemand na de basiseducatie een beroepskwalificatie wil halen, of een bijsluiter voor medicijnen voor volwassenen die problemen hebben met het lezen van informatieve teksten.

Voor een deelnemer hant dit nauw samen met motivatie: als je het geleerde direct kunt toepassen wordt leren (weer) leuk. Een succesvol traject is dan ook niet te definiëren als een traject dat leidt tot verhoging van het niveau van basisvaardigheden alléén, een traject is met name succesvol als het gewenste doel van de leerder wordt bereikt.

1.2 Zie het verwerven van basisvaardigheden niet als doel maar als middel

Bekijk het in te richten traject altijd vanuit het perspectief van de deelnemer: voor hem of haar zijn talen, rekenen en andere basisvaardigheden een middel om een doel te bereiken. Vaardigheden zijn slechts een middel om goed te kunnen functioneren als opvoeder, als werknemer, als burger, als deelnemer aan een vervolgopleiding. Maar het is slechts één van de factoren die bepalen of je uiteindelijk succesvol bent in je rol, m.a.w. of je een competente opvoeder, werknemer of burger bent.

1.3 Besteed veel tijd aan het achterhalen van leermotieven en leervragen

Om te bepalen welke inhoud in een leertraject worden aangeboden is het van groot belang de leermotieven en leervragen te achterhalen. Deelnemers hebben vaak moeite dit zelf te formuleren en geven vaak alleen aan dat ze beter willen leren lezen en schrijven of rekenen of om beter met de computer om te gaan.

We spreken in dit kader van zowel leermotieven als leervragen. Leermotieven zijn zaken als: 'ik wil mijn kleinkinderen voor kunnen lezen' of 'ik moet mijn eigen geldzaken regelen nu mijn partner is overleden'. Het leermotief moet vertaald worden naar een leervraag: de ene deelnemer moet leren lezen en dan vooral fictieve teksten, de ander moet beter leren rekenen en formuleren leren invullen.

Hiervoor moet je je in de cursist verplaatsen en is het nodig een uitgebreid beeld te krijgen van de deelnemer en de situatie waarin hij zit. Daarvoor is een intakegesprek vaak niet genoeg. Een verlengde intake is hiervoor een mogelijke oplossing.

Belangrijk hierbij is dat veel deelnemers tijdens hun traject hun leervragen bijstellen of uitbreiden. Voor veel deelnemers geldt dat, als ze zien dat ze resultaat boeken, ze meer willen leren. Maak hiervan gebruik door ruimte in te bouwen voor flexibiliteit, zo blijven deelnemers ook gemotiveerd.

1.4 Formuleer zowel korte als lange termijndoelen

Vaak is de weg om het uiteindelijke leerdoel te bereiken een lange weg. Vooral deelnemers met een laag zelfbeeld die langzaam leren kunnen daardoor ontmoedigd raken. Stel daarom ook steeds korte termijn doelen vast en markeer het moment waarop die doelen bereikt worden met een korte afsluitende toets. Vier deze kleine successen ook. Zo ziet de deelnemer vooruitgang, bouwt hij zelfvertrouwen op en houdt hij de motivatie vast.

1.5 Lever altijd maatwerk

Iedere deelnemer is uniek, dat is een gegeven in het onderwijs voor volwassenen. Iedere volwassene heeft zijn eigen leerervaringen, heeft wel of geen basisschool of een andere vorm van vooropleiding afgerond, er is altijd verschil in doelen van deelnemers, verschil in achtergrond, opleidingsniveau, interesse, leertempo en leerstijl. Maatwerk betekent dat hiermee rekening wordt gehouden. Maatwerk op het niveau van de deelnemer betekent:

- dat in het leerproces de doelsituatie (werk, opvoeding, vervolgonderwijs) en de daarvoor benodigde competenties uitgangspunt zijn voor wat er wordt geleerd (de loopbaan centraal);
- dat een deelnemer geen dingen hoeft te leren die nog te moeilijk zijn of die hij al beheerst, met andere woorden dat hij een traject kan volgen dat start bij zijn beginniveau en uitgaat van reeds verworven competenties, kennis en vaardigheden;
- dat een deelnemer leert op de manier die past bij zijn leertempo, leerstijl en zelfstandig leervermogen.

De eerste twee punten hebben consequenties voor de inhoud van het traject (programmatische flexibiliteit) en het derde punt voor de didactiek (didactische flexibiliteit).

1.6 Hou rekening met de situatie en mogelijkheden van de deelnemer

Kenmerk van volwassenen is dat het volgen van onderwijs meestal niet hun hoofddoel is. Ze moeten werken, hebben de verantwoordelijkheid voor een gezin, zijn mantelzorger of zijn actief in buurtverenigingen of andere organisaties en doen aan sport of andere activiteiten.

Zorg daarom voor programmatische flexibiliteit, zodat in de planning van zijn traject rekening wordt gehouden met zijn beschikbaarheid (aantal uren per week, moment van de dag en het jaar, belastbaarheid als het gaat om stage of buitenschoolse activiteiten) en kijk waar het leren kan plaatsvinden (op een centrale locatie of dicht in de buurt, thuis of op school).

1.7 Stel een individueel trajectplan op

Om op maat te kunnen werken is het altijd het handigst om voor elke deelnemer een individueel trajectplan op te stellen.

In zo'n trajectplan kun je het beginniveau vastleggen en het doelperspectief afspreken. ER, PR, of MR en dat liefst zo specifiek mogelijk. Dus voor een deelnemer die naar het vervolgonderwijs wil kun je ook alvast kijken in welke opleiding iemand wil instromen en voor een deelnemer die professioneel redzaam wil zijn en toegeleid wil worden naar de arbeidsmarkt, kun je vooraf proberen te bepalen in welke arbeidsmarktsector iemand graag wil werken. Vervolgens bepaal je aan welke vaardigheden gewerkt gaat worden en dat bepaalt ook in principe de duur en de intensiteit van het traject. Ook worden korte en lange termijn doelen vastgelegd en de fasering om deze te bereiken.

1.8 Neem de cursist mee in wat je gaat doen en hoe zijn traject eruit ziet.

Door het projectplan met de deelnemer te bespreken en te gebruiken als leidraad voor voortgangsgesprekken maak je inzichtelijk wat de deelnemer aan het doen is en waarom en ziet hij ook duidelijk dat hij mijlpalen (bijna) heeft bereikt. Op basis van de voortgang en de eventuele extra leervragen die tijdens het traject opkomen, kan het plan worden bijgesteld.

Een bekende methodiek is de VUT-methodiek: vooruitkijken, uitvoeren en terugkijken.

1.9 Wissel groepsactiviteiten en individueel werken af

Maatwerk en een individueel trajectplan geven al aan dat er in de les veel gedifferentieerd moet worden en dat cursisten aan individuele doelen moeten werken.

Dit alles betekent niet dat de deelnemer ook altijd individueel bezig is of dat zijn traject niet samen kan vallen met dat van anderen. Integendeel, leren heeft altijd een interactieve component die het beste in een groep kan worden aangeleerd. Deelnemers die een vergelijkbaar doelperspectief hebben moeten voor een deel allemaal dezelfde kennis verwerven, vaardigheden oefenen en de juiste attitude ontwikkelen. Er zijn dus trajectonderdelen die iedereen, die dat onderdeel nog niet beheerst, zal moeten doorlopen.

Dat is iets anders dan allemaal van A tot Z met dezelfde groep een standaard programma doorwerken op dezelfde manier. Welke onderdelen men moet doen, welke men reeds beheerst en dus niet hoeft te doen, waar, wanneer en hoe er geleerd wordt kan per deelnemer verschillen.

1.10 Maak een lesplanning met daarin verwerkt de individuele trajectplannen van de deelnemers. Doe dit bij voorkeur in een vaste structuur die iedere les terugkomt

Om recht te kunnen doen aan maatwerk is het handig om, bijvoorbeeld per 13 weken, een planning te maken per les. In die les kun je groepsactiviteiten plannen, afgewisseld met ruimte waarin ieder aan zijn eigen trajectplan verder kan werken. Dit vergt veel

planning vooraf, maar dat betaalt zich terug in de voorbereiding per les. Kijk of er mogelijkheden zijn om door inzet van klasse-assistenten, stagiaires of vrijwilligers ook de cursisten die individueel aan het werk zijn zoveel mogelijk te ondersteunen.

1.11 Biedt hulp bij het leren leren en creëer een veilige sfeer

Veel deelnemers in de basiseducatie hebben negatieve schoolervaringen en voelen schaamte over het feit dat ze niet snel en goed kunnen lezen, schrijven of rekenen. Sommigen hebben daarnaast te maken met meervoudige problematiek (schulden, verslaving, fysieke beperkingen). Het is daarom van essentieel belang in de klas een sfeer te creëren die het mogelijk maakt de schaamte te overwinnen en ervoor zorgt dat faalangst verdwijnt.

Vooraf bij deelnemers met meervoudige problematiek is het van belang de eigen rol af te bakenen en professionele grenzen te bewaken. Ondersteun de deelnemer waar je dat als docent het beste kan en laat hulpverlening aan andere professionals over. Het is uiteraard wel van belang dat je als docent het 'veld' van organisaties, hulpverleningsinstanties en instellingen waarmee de deelnemer te maken heeft goed in beeld hebt, zodat je waar nodig adequaat kunt doorverwijzen.

1.12 Werk van minder naar meer, van makkelijk naar moeilijk

Werk altijd in de volgende volgorde:

Van passief naar actief

Van dichtbij naar veraf

Van makkelijk naar moeilijk

1.13 Ten slotte: enkele tips voor het werken met analfabeten

Een specifieke groep (tweede) taal leerders in de Basiseducatie zijn analfabeten. Behalve de technische vaardigheden lezen en schrijven missen zij meestal ook studievaardigheden, digitale vaardigheden, sociale kennis en vaardigheden en rekenen. Deze basisvaardigheden zijn van belang voor het functioneren in elke context. Inzicht in de (potentiële) competenties van analfabeten kan alleen verkregen worden via een assessment, meer nog dan alfabeten kunnen zij alleen in de praktijk laten zien wat ze kunnen. Bij trajecten voor analfabeten dient men speciaal aandacht te besteden aan:

- het formuleren van concrete doelen die bereikt moeten worden
- een zeer concrete, praktijkgerichte aanpak.
- speciaal op de doelgroep gerichte werving. Analfabeten nemen vaak niet zelf het initiatief in het verbeteren van hun eigen positie. Een laag zelfbeeld en schaamte over het niet kunnen lezen en schrijven zijn daar debet aan.
- motivering door aan te sluiten in de programmering bij de direct nabije leefwereld. Als men ervaart dat het leren lezen en schrijven in het Nederlands leidt tot beter begrip van de omgeving en nieuwe mogelijkheden opent, is men meer gemotiveerd.
- trajecten kunnen daarom het beste worden opgezet in samenwerking met welzijnswerk, onderwijs- en opvoedingsinstanties, gezondheidszorg et cetera.